

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

Дипломна робота магістра

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Виконала:

студентка VI курсу, групи 691мз
спеціальності 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Соколова Ганна Ігорівна

Керівник: к. і. н., доцент, доцент
кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики

Богданова Тетяна Євгенівна

Рецензент: к. політ. н., доцент, доцент
кафедри соціології та політології

Громадська Наталія Анатоліївна

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	I-IX
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Стан наукової розробки проблеми.....	8
1.2. Джерельно-документальна база роботи.....	12
1.3. Методологія та методи дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В ПІВДЕННО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	23
2.1. Пріоритети зовнішньої політики Нової Зеландії в ХХІ ст.	23
2.2. Роль Нової Зеландії в ПТР та участь у регіональних організаціях.....	31
2.3. Держави Океанії у зовнішньополітичній стратегії Нової Зеландії.....	44
РОЗДІЛ 3. ПРОВІДНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ У ХХІ СТ.	52
3.1. Еволюція та геополітична складова відносин Нової Зеландії з державами АТР.....	52
3.2. Співробітництво Нової Зеландії з США.....	60
3.3. Співпраця Нової Зеландії із країнами ЄС та Великою Британією.....	65
3.4. Нова Зеландія в системі сучасних міжнародних економічних відносин...	75
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	89
ДОДАТКИ.....	102

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АНЗЮС–	(англ. ANZUS Security Treaty – Australia, New Zealand, United States), «Тихоокеанський пакт безпеки»)
АСЕАН –	(англ. Association of SouthEast Asian Nations, ASEAN)
АТЕС –	Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво
АТР –	Азіатсько-Тихоокеанський регіон
ЗВТ –	Зона вільної торгівлі
МВФ –	Міжнародний валютний фонд
ОЕСР–	Організація економічного співробітництва та розвитку
ПІ –	Прямі іноземні інвестиції
ПТР –	Південно-Тихоокеанський регіон
РП –	Рамкові програми
СОТ –	Світова організація торгівлі
ТТП –	Транс-Тихоокеанське партнерство
УВТ–	Угода про вільну торгівлю

ВСТУП

Актуальність теми. За останні десятиліття роль Нової Зеландії у регіональному та світовому співтоваристві значно підвищилася, розширилося співробітництво піренейської держави в рамках міжнародних організацій. Для Австралії міжнародні відносини з країнами Південно-Тихоокеанського регіону (ПТР) та Азійсько-Тихоокеанського (АТР) набувають значущості на сьогодні, свідченням чого є проголошення стратегії «повернення до Азії». Дослідження зовнішньополітичного курсу Нової Зеландії по відношенню до інших країн актуальне ще й тому, що на їх прикладі можна простежити глибокі трансформації міжнародної системи, які відбулися за останні роки. Актуальність роботи обумовлена також тим, що проблематика відносин Нової Зеландії та країнами ПТР та АТР на сучасному етапі недостатньо вивчена. Для науки вивчення цього питання важливе значення в зв'язку зі зміною її ролі і значення в міжнародній політиці та економіці. Від того, як будуть складатися відносини між державами ПТР та АТР, буде залежати безпека і стабільність усього нинішнього світового порядку. Ці фактори засвідчили важливість вивчення змін у зовнішній політиці Нової Зеландії та її прагнення відновити свій вплив, зокрема, на країни Океанії.

На початку нового тисячоліття для Нової Зеландії особливе значення посідає розвиток як економічних, так і енергетичних відносин з провідними державами світу, а також зростає її роль в регіоні (відносини з Австралією, країнами Океанії). Посилення незалежних тенденцій у зовнішній політиці Нової Зеландії наприкінці минулого століття знайшло відображення в підписанні угоди про тісну економічну співпрацю з Австралією, в активній участі разом з іншими державами регіону в укладанні договору про без'ядерну зону в південній частині Тихого океану (договору Раротонга), у відмові заходу суден США з ядерною зброєю на борту або ядерними силовими установками в новозеландські порти, в прийнятті парламентом Нової Зеландії Акту про без'ядерну зону, роззброєння та контролю над озброєннями, в ряді інших

акцій, які свідчили про рішучість тихоокеанської держави слідувати насамперед в напрямку захисту і просування своїх національних інтересів. Враховуючи, що на сьогодні в українській науковій літературі немає монографічного дослідження присвяченого зовнішній політиці Нової Зеландії у XXI ст., саме це обумовлює актуальність теми магістерської роботи.

Об’єкт дослідження – місце й роль Нової Зеландії в системі сучасних міжнародних відносин.

Предмет дослідження – зовнішня політика Нової Зеландії на сучасному етапі.

Мета даної роботи полягає у з’ясуванні головних напрямів зовнішньої політики Нової Зеландії на сучасному етапі. Відповідно до мети поставлені наступні **завдання**:

- охарактеризувати стан наукової розробки проблеми та джерельно-документальну базу роботи;
- висвітлити методологію та методи дослідження проблеми;
- визначити пріоритети зовнішньої політики Нової Зеландії в XXI ст.;
- з’ясувати роль Нової Зеландії в ПТР та її участь у регіональних організаціях;
- розкрити місце держав Океанії у зовнішньополітичній стратегії Нової Зеландії;
- проаналізувати еволюцію та геополітичну складову відносин Нової Зеландії з державами АТР;
- висвітлити основні сфери співробітництва Нової Зеландії з США;
- охарактеризувати співпрацю Нової Зеландії із країнами ЄС та Великою Британією;
- визначити місце Нової Зеландії в системі сучасних міжнародних економічних відносин.

Хронологічні рамки роботи охоплюють період з 2000 р. по 2022 р. *Нижня межа* дослідження – 2000 р. – пояснюється початком нового тисячоліття і змінами, які відбулись у зовнішній політиці країни. *Верхня межа*

визначається станом системи сучасних міжнародних відносин і місця в ній Нової Зеландії.

Територіальні рамки роботи охоплюють територію Нової Зеландії, а також ПТР і АТР.

Методи дослідження. У процесі дослідження автором були використані такі загальнонаукові методи, як аналіз та синтез, індукція та дедукція, системний метод. Серед спеціально-наукових методів слід виокремити проблемно-хронологічний та метод історизму, який дозволив прослідкувати розвиток зовнішньої політики Нової Зеландії в ХХІ ст.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на рівні дипломної роботи магістра було здійснено аналіз зовнішньої політики Нової Зеландії в ХХІ ст. зокрема, її місця у системі сучасних міжнародних відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані результати дослідження та аналіз можуть використовуватися як база для проведення подальшої роботи з даної тематики, а також викладання таких предметів, як «Країнознавство», «Актуальні проблеми міжнародних відносин», «Регіональні проблеми міжнародних відносин» тощо.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла відображення у виступах на двох наукових конференціях, зокрема, Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети сучасних суспільних наук в трансформаційних умовах» (м. Львів, 26–27 листопада 2021 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (м. Одеса, 21–22 січня 2022 року), ХХІV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2021 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні. : глобальний, національний та регіональний аспекти» (Миколаїв, 8-12 листопада 2021 року).

Публікації. За темою магістерської роботи опубліковано 4 праці, з них 1 наукова стаття у фаховому журналі та 3 – матеріали наукових конференцій.

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить 105 сторінок, з них основного тексту – 88 сторінок. Магістерська робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (122 найменування українською, російською та англійською мовами), 1 додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми

Література, використана в роботі, представлена працями вітчизняних і зарубіжних дослідників. Оскільки досвід цієї країни в сфері безпеки та зовнішньої політики може бути корисним для України, роботи вітчизняних науковців стосуються здебільшого саме цієї тематики. Праці російських дослідників стосуються більше економічної складової зовнішньополітичних відносин Нової Зеландії. Роботи інших зарубіжних вчених розглядають більш широкий спектр проблем.

Серед українських дослідників слід зазначити енциклопедичну статтю за редакцією Ю.С. Шемшученка в якій він розглядає правову систему Нової Зеландії та її міжнародні зв'язки в рамках міжнародних дво- та багатосторонніх договорів, які були підписані з іншими країнами світу¹. Також декілька праць українських науковців представлені у статтях, де тематика стосується здебільшого економічної складової міжнародної політики Нової Зеландії щодо України: лекції з теми «Зовнішньо-економічні зв'язки Нової Зеландії з Україною»², спільна стаття Свічкарь В.А., Антоненка А.А., Колос А.М.³, Стародуба Т.⁴ А також Черниш А.⁵, який розглядає безпекову складову новозеландської зовнішньої політики та можливості взяти деякі аспекти за приклад для України.

¹Нова Зеландія // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н – П. 720 с.

²Зовнішньоекономічні зв'язки Нової Зеландії з Україною // URL: <https://lektsii.com>

³Свічкарь В.А., Антоненко А.А., Колос А.М. Особливості розвитку економіки Нової Зеландії та перспективи її економічного співробітництва з Україною // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2020. №11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8370>

⁴ Стародуб Т. Реформування системи національної безпеки: досвід Нової Зеландії, можливості для України // Політичний менеджмент. 2012. № 1-2. С. 186–199.

⁵Черниш А. Безпекова політика Нової Зеландії: від витоків до сучасних викликів. URL: <https://adastra.org.ua/blog/bezpekova-politika-novoyi-zelandiyi-vid-vitokiv-do-suchasnih-viklikiv>.

Окремо варто зазначити праці *російських дослідників*. В них російські науковці розглядають Нову Зеландію в основному через призму Азійсько-Тихоокеанського регіону або англомовних країн, які були в статусі колоній Великої Британії, оскільки протягом тривалого часу увагу на даний регіон не звертали. Після розпаду СРСР політологи та фахівці з міжнародних відносин почали активно вивчати політику країн АТР, зокрема Австралії та Нової Зеландії. Серед таких праць можна вказати дослідження Є.П. Бажанова⁶, автореферати дисертацій Т.Ю.Анісімова⁷ та В. М. Тимошенка⁸, а також дисертацію Л. О. Ігумнової⁹, підручник Т.О. Крупи, Т. І. Охонько¹⁰, монографія І.В. Олейнікова в якій досліджено взаємовідносини Нової Зеландії та країн Східної Азії у сфері політики, економіки, культури¹¹ і посібник Є.А. Рибкіної¹². Серед наукових статей можна назвати І.В. Олейнікова присвячені китайсько-новозеландським відносинам на межі ХХ–ХХІ ст.^{13, 14, 15},

⁶ Бажанов Е. П. Актуальные проблемы международных отношений: в 3-х т. // Избранные труды М.: Научная книга, 2001-2003. 344 с.

⁷ Анисимов Т. Ю. Интеграционные процессы в юго-западной части Тихого океана : Автореф. дис... канд. ист. наук. Иркутск, 1997. 21 с.

⁸ Тимошенко В. Н. Внешняя политика и безопасность государств Южнотихоокеанского региона в 80-е – 90-е годы ХХ века : автореф. дисс... д-ра истор. наук : 07.00.03 / Дальневост. гос. гуманитар. ун-т. Хабаровск, 2011. 43 с.

⁹ Игумнова Л. О. Игумнова Л. О. Новая Зеландия и АНЗЮС: путь к независимой внешней политике : дисс... канд. истор. наук. Иркутск, 2002. 279 с.

¹⁰ Крупа Т. А., Крупа Т. А., Охонько Т. И. История англоязычных стран. Учебник / Бакалавр. Академический курс. Юрайт, 2017. 274 с.

¹¹ Олейников И. В., Пузыня Н. Н., Сучкова А. А. Новая Зеландия и страны Восточной Азии: взаимоотношения в сфере политики, экономики и культуры : монография / науч. ред. В. П. Олтаржевский. Иркутск : Изд-во ИГУ, 2014. 167 с.

¹² Новая Зеландия = Новая Зеландия = New Zealand : Пособие по страноведению для ст. кл. гимназий и школ с углубл. изучением англ. яз. / Сост. Е.А. Рыбкина. СПб. : Каро, 2001. 187 с.

¹³ Олейников И. В. Влияние Веллингтонской декларации 2010 г. на китайско-новозеландские отношения на рубеже десятилетий // Вековой путь Китая к прогрессу и модернизации. К 100-летию Синьхайской революции : тез. докл. XIX Междунар. науч. конф. «Китай, китайская цивилизация и мир. История, современность, перспективы». Москва, 19–21 окт. 2011 г. Москва : ИДВ РАН, 2011. С. 43–45.

¹⁴ Олейников И. В. Китайско-новозеландские торгово-экономические отношения в начале ХХІ века // Тихоокеанская Россия и страны АТР в изменяющемся мире : сб. ст. / отв. ред. Ю. В. Латушко, И. В. Ставров. Владивосток : Дальнаука, 2009. С. 132–138.

¹⁵ Олейников И. В. Новозеландско-китайские отношения в начале ХХІ века // Вестн. Иркут. ун-та. Спец. вып. Материалы ежегод. науч.-теор. конф. мол. уч. Иркутск : Иркут. ун-т, 2007. С. 31–33.

оскільки Китайська народна республіка є однією з головних точок впливу в АТР. Цій темі присвятили свої роботи також Ю. В. Долінська¹⁶, яка розглядає ці відносини через призму економічних договорів. Інші дослідники, такі як М.М. Лебедева¹⁷, А. Кортунов¹⁸, розглядають питання зовнішньої політики в цілому в усьому світі, а не конкретно Нової Зеландії. Вони роблять акцент на світових політичних процесах та основних гравцях на міжнародній арені. А от Є.В. Журбей¹⁹, Л. О. Ігумнова²⁰ і В. М. Тимошенко²¹ у своїх дослідженнях роблять акцент саме на зовнішньополітичному курсі Нової Зеландії, на історичних передумовах взяття такого курсу і особливостях новозеландської політики безпеки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Ширший спектр праць представлений науковцями зарубіжних країн, зокрема англомовних. Вони розглядають політику Нової Зеландії здебільшого через призму двосторонніх відносин або політичної ситуації в АТР.

Серед цих праць варто виділити монографії А.Ф. Меддена та В.Г. Морріса-Джонса²², які розглядають тему зовнішньополітичного курсу Нової Зеландії через призму відносин між Австралією та Британією;

¹⁶ Долинская Ю. В. Китай и Новая Зеландия: на пути создания двусторонней зоны свободной торговли // Актуальные проблемы права, экономики и управления: Сб. ст. междунар. науч.-практ. конф. Иркутск, 29-30 апр. 2008 г. Иркутск, 2008. С. 272–274.

¹⁷ Кортунов А. Зарница далекой грозы. Что означает для России новый союз США, Австралии и Британии // Сайт Московского центра Карнеги. URL: <https://carnegie.ru/commentary/85419>

¹⁸ Лебедева М. М. Внешняя политика: исчезновение или перезагрузка? // Внешняя политика: вопросы теории и практики / под ред. П. А. Цыганкова. Москва : МГУ, 2009. С. 32–42.

¹⁹ Журбей Е. В. «Мозговые центры» и внешняя политика Новой Зеландии: история вопроса // Центр изучения международных отношений в Азиатско-Тихоокеанском регионе. 2013. 11 февр. С.76–85. URL: <https://ru.apircenter.org/archives/2060>

²⁰ Игумнова Л. О. Особенности новозеландской политики безопасности // Байкальский международный студенческий форум «Безопасное развитие регионов» : тез. докл. Иркутск, 1997. С. 113–116.

²¹ Тимошенко В. Н. Концепция «малой страны» и внешняя политика Новой Зеландии в конце ХХ века // Вестник Челябинского государственного университета. Серия: История. 2009. № 6 (144). Вып. 30. С. 123–132.

²² Australia and Britain: Studies in a Changing Relationship / Ed. by A.F. Madden and W.H. Morris-Jones. London: Taylor & Francis e-Library, 2005. 220 p.

Д. Денуна²³, який у своїй роботі робить акцент на історичному аспекті формування політики Австралії, Нової Зеландії та тихоокеанського регіону; Перена Р.²⁴, який досліджує відносини Японії та Нової Зеландії, яким вже 150 років.

У книгах С. Брікса²⁵, Дж. Райса²⁶, К. Радда²⁷ і Джон С. та С. Фаргера²⁸ розглядаються економічні та політичні складові новозеландської зовнішньої та внутрішньої політики.

У дисертації А. Буржа²⁹ зовнішня політика Нової Зеландії розглядається через призму австралійської «політики захисту» в ХХІ ст. Тему білатеральних відносин Нової Зеландії з провідними країнами не лише Азійсько-Тихоокеанського регіону, а й світу досліджували у своїх статтях Дж. Гендерсон³⁰, Ч. Мінгмінг³¹ та К. Уолес³². З позиції двосторонньої політики Нової Зеландії із міжнародними організаціями варто зазначити праці Е. Родерік³³ (Нова Зеландія та ООН), В. Тоу й Г. Альбінські³⁴ (АНЗЮС–пакт).

²³ Denoon D. A. *History of Australia, New Zealand and the Pacific: The Formation of Identities*. Wiley-Blackwell., 2000. 544 p.

²⁴ *Japan and New Zealand: 150 years* / ed. by Roger Peren. Wellington, 1999. 256 p.

²⁵ Birks S. *The New Zealand Economy: Issues & Policies*. Dunmore Press, 1997. 356 p.

²⁶ Rice G.W. *The Oxford History of New Zealand*. Oxford University Press, 1993. 776 p.

²⁷ Rudd C. *The Political Economy of New Zealand*. Oxford University Press, 1997. 310 p.

²⁸ *John St S. & Fargher S. Macroeconomics and the Contemporary New Zealand Economy* Pearson Education New Zealand, 2004. 458 p.

²⁹ Bourges A. *La politique de défense de l’Australie au 21ème siècle : Regards sur les orientations stratégiques d’une nation aux confins du continent asiatique* Université Panthéon-Assas – Paris II Droit – Économie – Sciences sociales Année universitaire 2017–18 Master 2 Sécurité et defense. 130 p.

³⁰ Henderson J. *New Zealand and Oceania // New Zealand in World Affairs*. 2004. Vol. III. P. 267–295.

³¹ Mingming Ch. *China – New Zealand Trade: Seizing a Unique Opportunity // New Zealand International Review*. 2004. Vol. 29, №6. 14 p.

³² Уоллес К. Работа с проактивной Японией: пересмотр региональной роли Японии и ее значения для внешней политики Новой Зеландии // *Small States and the Changing Global Order*. Springer, Cham, 2019. P. 193–211.

³³ Roderic A. *New Zealand and the United Nations // Beyond New Zealand foreign policy into the 1990s* / ed. by Richard Kennaway & John Henderson. Auckland: Longman Paul, 1991. P. 164–177.

³⁴ Tow W., & Albinski, H. *ANZUS – Alive and Well after Fifty Years // Australian Journal of Politics and History*. 2002. Vol. 48, №2. P.153–172.

Через призму відносин Австралії, як найближчої сусідньої держави, із провідними державами-лідерами світу розглядали зовнішню політику Нової Зеландії А. Карр³⁵, Г. Соваж³⁶, А. Тідуелл³⁷.

Безпосередньо темі зовнішньої політики Нової Зеландії в регіоні та світі, її історичним передумовам присвячено статті К. Дюфура³⁸, Д. Маловіча³⁹, Яті Яті та Р.Г. Петмена⁴⁰.

Отже, література з проблеми роботи представлена працями вітчизняних та зарубіжних вчених, які прямо або опосередковано досліджували стан безпекової, економічної та зовнішньої політики Нової Зеландії. Українські дослідники розглядали досвід Нової Зеландії, який може бути взятий Україною у провадженні зовнішньої політики.

1.2. Джерельно-документальна база роботи

Джерела, які використовував автор у своєму дослідженні можна умовно поділити на три групи.

Першу групу складають офіційні документи, розміщені на сайтах державних установ, міністерств, відомств, а саме: парламенту Нової Зеландії, Департаменту закордонних справ і торгівлі уряду Австралії, міністерства бізнесу інновацій та зайнятості Нової Зеландії, сайті ЄС, та парламентської ради Нової Зеландії). Вони стосуються безпосередньо зовнішньої та

³⁵ Carr A. Is Australia a Middle Power? A Systemic Impact Approach // Australian Journal of International Affairs. 2014. Vol. 68. №1. P. 70–84.

³⁶ Sauvage G. L'affaire des sous-marins australiens torpille les relations entre Paris et Washington // URL: <https://www.france24.com/fr/asia-pacifique/20210916-l-affaire-des-sous-marins-australiens-torpille-les-relations-entre-paris-et-washington>

³⁷ Тидуэлл А. Роль «дипломатического лоббирования» в формировании внешней политики США и его влияние на отношения Австралии и США // Австралийский журнал международных отношений. 2017. Вып. 71.2. С. 184–200.

³⁸ Dufour C. La réforme néo-zélandaise: éléments de bilan // Coup d'oeil. 1999. Octobre. Vol. 5. Numéro 3. 8 p.

³⁹ Malovic D. En Nouvelle-Zélande, une princesse maorie nommée ministre des affaires étrangères. URL: <https://www.la-croix.com/Monde/En-Nouvelle-Zelande-princesse-maorie-nommee-ministre-affaires-etrangeres-2020-11-06-1201123303>

⁴⁰ Iati Iati & Patman R. G. New Zealand and the World: Past, Present and Future // New Zealand And The World: Past, Present And Future. 2018. 520 p. URL: https://www.worldscientific.com/doi/pdf/10.1142/9789813232402_0001

внутрішньої політики Нової Зеландії. До них, зокрема, можна віднести Акт про управління громадянською обороною та надзвичайними ситуаціями⁴¹, в якому передбачена реакція на зовнішні чинники порушення громадської безпеки і природні катаклізми, боротьба з ними, Стратегічний план захисту інформаційних систем Нової Зеландії у 2017–2022 рр.⁴², який покликаний розробити та втілити у життя схему запобігання атаки внутрішніх інформаційних систем, що може вплинути на зовнішньополітичне становище країни. Уряд країни перед усім дбає про безпекову складову зовнішньої політики. Це відображено в Національній системі безпеки Нової Зеландії⁴³, Книга армії Нової Зеландії, національної безпеки та політики захисту⁴⁴. Також багато інформації можна знайти на сайті Урядового бюро з комунікацій безпеки⁴⁵, Служби з безпеки Нової Зеландії⁴⁶.

Окрему *підгрупу* складають *двосторонні договори* з провідними країнами світу в цілому та АТР зокрема. Це двостороння Угода про уникнення подвійної таксації та попередження уникнення оподаткування стосовно податку на дохід між Новою Зеландією та Японією, підписана у 1963 р.⁴⁷, Угода про повітряні служби між Японією та Новою Зеландією⁴⁸. Японія як один з лідерів регіону АТР здійснює регулярний вплив на політику Нової

⁴¹ Civil Defence Emergency Management Act, 2002 // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. 17.10.2002. URL:

<https://www.legislation.govt.nz/act/public/2002/0033/51.0/DLM149789.html>

⁴² Information Systems Strategic Plan 2017–2022 of New Zealand // New Zealand. Foreign Affairs and Trade. 21.08.2017. URL: <https://www.mfat.govt.nz/assets/About-us-Corporate/MFAT-strategies-and-frameworks/Information-Systems-Strategic-Plan-2017-08-21-MFAT.pdf>

⁴³ New Zealand's National Security System // Department of the Prime Minister and Cabinet. URL: <http://www.dpms.govt.nz/sites/all/files/publications/national-security-system.pdf>

⁴⁴ New Zealand Army, National Security and Defense Policy Handbook. Publisher: International Business Publications, USA. 2004. 376 p.

⁴⁵ Government Communications Security Bureau // Government Communications Security Bureau. URL: www.gcsb.govt.nz

⁴⁶ New Zealand Security Intelligence Service // New Zealand Security Intelligence Service. URL: www.nzsis.govt.nz

⁴⁷ Agreement on the avoidance of double taxation and the prevention of fiscal evasion with respect to taxes on income between New Zealand and Japan (1963) // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. 08.04.1963. URL:

<https://www.legislation.govt.nz/regulation/public/1963/0049/4.0/whole.html>

⁴⁸ Air Services Agreement (1980) between Japan and New Zealand (1970) // UN-iLibrary. 18.01.1980. URL: <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210454674s003-c007>

Зеландії. Торгівельна угода між Новою Зеландією та Японією, підписана у 1958 році⁴⁹, є яскравим прикладом тому. Ще один лідер регіону АТР КНР постійно залучає Нову Зеландію до різносторонніх угод стосовно різних зовнішньо-політичних напрямків. Це, зокрема, видно в Угоді про вільну торгівлю між Китаєм та Новою Зеландією⁵⁰.

Проте головний вплив на країну здійснює все ж таки її безпосередня сусідка Австралія, що представлено Канберрським пактом⁵¹ та Угодою АНЦЕРТА⁵².

На сучасному етапі свою увагу на Нову Зеландію звернула також і Європа. Так у промові голови Новозеландського уряду проголошуються основні цілі співробітництва між Новою Зеландією та Європою в ХХІ ст.⁵³.

Ще одну *підгрупу* джерел становлять *багатосторонні угоди*, покликані забезпечити вільну торгівлю, безпеку та економічну співпрацю між Новою Зеландією і провідними країнами регіону та світу. Це Договір між Австралією, Новою Зеландією та США (який ще називають АНЗЮС)⁵⁴, Договір про зону вільної торгівлі плюс⁵⁵, Меморандум про взаєморозуміння щодо контролю

⁴⁹ Trade Agreement between New Zealand and Japan (1958) // New Zealand. Foreign Affairs and Trade. URL: <https://www.mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/Trade-Agreements/China/index.php>

⁵⁰ Free Trade Agreements between China and New Zealand // ChamberDocs. 28.05.2004. URL: https://www.chamberdocs.co.nz/_uploads/TmceUpload/20170719071135_0icaxhm55wj.pdf

⁵¹ Canberra Pact // Australian Treaty Series. 21.01.1944. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1944/2.html>

⁵² The Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement (ANZCERTA) // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 28.03.1983: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/anzcerta/Pages/australia-new-zealand-closer-economic-relations-trade-agreement#:~:text=The%20objectives%20of%20ANZCERTA%20are,between%20New%20Zealand%20and%20Australia>

⁵³ NZ and Europe – a partnership for the 21st Century // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. URL: <https://www.beehive.govt.nz/speech/nz-and-europe-partnership-21st-century>

⁵⁴ The Australia, New Zealand and United States Security Treaty (ANZUS Treaty) // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 29.04.1952. URL: <https://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1952/2.html>

⁵⁵ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) // Regional Comprehensive Economic Partnership. URL: <https://rcepsec.org/>

суден державою порту в АТР⁵⁶, Угода про Тихоокеанське партнерство⁵⁷, Угода про інформаційну безпеку між НАТО та Новою Зеландією⁵⁸, План Коломбо (щодо регулювання економіки в АТР)⁵⁹, а також Угода про вільну торгівлю між країнами АСЕАН, Австралією та Новою Зеландією⁶⁰.

Друга група репрезентована статистичними матеріалами. Основою зовнішньополітичного курсу країни є її економічна складова. Це, зокрема, знайшло своє відображення на офіційному сайті статистики з експорту Нової Зеландії⁶¹, офіційному сайті статистики зовнішньої торгівлі Нової Зеландії⁶², а також у звіті Міністерства економічного розвитку Нової Зеландії⁶³.

Третя група джерел представлена довідковими виданнями В роботі були використані дані з вільної енциклопедії «Вікіпедія»⁶⁴ та розробка групи російських фахівців онлайн-енциклопедія присвячена різним країнам «Политический атлас современности». Об'єктом дослідження даного ресурсу виступають політичні системи та режими 192 країн сучасного світу. Основна мета проекту – дати емпірично обґрунтоване уявлення про нинішню структуру

⁵⁶ Меморандум о взаимопонимании по контролю судов государством порта в Азиатско-Тихоокеанском регионе // Электронный фонд правовых и нормативно-технических документов. 11.04.1994. URL: <https://docs.cntd.ru/document/420375807>

⁵⁷ Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) // Institute for International Law and Justice. 04.02.2016. URL: <https://www.iilj.org/wp-content/uploads/2018/03/CPTPP-consolidated.pdf>

⁵⁸ Agreement on the Security of Information between the North Atlantic Treaty Organisation and New Zealand // New Zealand Treaties Online. 03.10.2007. URL: <https://www.treaties.mfat.govt.nz/search/details/t/3633/650>

⁵⁹ Colombo plan // Britannica. 01.07.1951. URL: <https://www.britannica.com/topic/Colombo-Plan>

⁶⁰ ASEAN-Australia-New Zealand free trade agreement // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 16.09.2001. URL: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/aanzfta/official-documents/Pages/agreement-establishing-the-asean-australia-new-zealand-free-trade-area-aanzfta>

⁶¹ New Zealand Export statistics. URL: www.stats.govt.nz/economy/exports-and-imports/exports.htm

⁶² New Zealand external trade statistics. URL: <https://wits.worldbank.org/>

⁶³ New Zealand Ministry of Economic Development, Energy Information // Ministry of Business, Innovation and Employment. URL: www.med.govt.nz/templates/ContentTopicSummary20512.aspx

⁶⁴ Економіка Нової Зеландії // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>; Нова Зеландія // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

світової політики, що утворюється відносинами між її основними одиницями, суверенними державами, які входять до складу ООН⁶⁵.

Отже, джерела представлені в магістерській роботі є інформативними цих документів виявилось достатньо для розкриття теми та досягнення поставлених перед автором мети і завдань.

1.3. Методологія та методи дослідження

Магістерська робота ґрунтується на *принципах* наукової об'єктивності, історизму і причинності.

Принцип об'єктивності полягає в тому, що наукове дослідження має бути абсолютно безпристрасним. На його виконання не повинні впливати загальні враження про природу досліджуваного; симпатії або навпаки, антипатії, власний настрій чи стан. Даний принцип зобов'язує розглядати міжнародні явища і події у всій їх складності, багатогранності й суперечливості, з урахуванням усієї сукупності позитивних і негативних сторін їх змісту. З принципу об'єктивності випливає необхідність забезпечення тотожності знань і пізнаваного об'єкта, тобто дійсності, яка існує незалежно від людської волі і свідомості⁶⁶. Саме цей принцип дає змогу об'єктивно оцінити міжнародно-політичне значення ролі Нової Зеландії не лише в АТР, а й світі в цілому. Це пояснюється загостренням відносин США із КНР та створенням нового союзу між Австралією, Великою Британією та США.

Також основою дослідження виступає принцип наукової неупередженості, який вимагає безстороннього ставлення до історичних фактів, використання усіх наявних джерел і оцінок в процесі дослідження і формулювання власних висновків. Тісно пов'язаний з цим принцип наукового плюралізму визначає право дослідника на власну аргументовану оцінку тих чи

⁶⁵ Политический атлас современности «Политические системы современных государств». URL : <http://www.hypo.ru/>

⁶⁶ Марцин В. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Львів : Ромус-Поліграф, 2002. С.76.

інших подій. Для дослідника важливо керуватися принципом усебічності і наступності, тобто враховувати наукові надбання попередників, увесь спектр їхніх оцінок і позицій для формулювання власних висновків на основі аналізу максимально можливого кола джерел і наукової літератури⁶⁷.

Принцип історизму є способом вивчення явищ в їх виникненні та розвитку, в їх зв'язку з конкретними умовами. Дотримання цього принципу означає розгляд історичних явищ в саморозвитку, тобто допомагає встановити причини їх зародження, виявити якісні зміни на різних етапах, зрозуміти, на що перетворилося дане явище в ході діалектичного розвитку. Це дає можливість вивчити будь-яке явище з моменту виникнення і простежити весь процес його розвитку в історичній ретроспективі. Даний принцип передбачає вивчення минулого з урахуванням конкретно-історичної обстановки відповідної епохи, у взаємозв'язку і взаємообумовленості подій, з точки зору того, як, в силу яких причин, де і коли виникло те чи інше явище, який шлях воно пройшло, які оцінки давалися йому на тому чи іншому етапі розвитку⁶⁸. Принцип історизму використаний задля дослідження розвитку зовнішньополітичної парадигми Нової Зеландії у досліджуваний період дозволяє виділити основні напрями зовнішньої політики країни, їх формування та розвиток протягом встановлених хронологічних меж, а також їх вплив на регіональні та світові політичні процеси.

У даному контексті слід також згадати принцип причинності. Причинність як принцип пізнання дозволяє побачити загальність явищ, неминучість породження одних іншими. Цей принцип дав можливість виділити основні світові та регіональні процеси, які сприяли формуванню напрямків зовнішньої політики Нової Зеландії, якими автор вважає: розпад Радянського Союзу, після якого зникла світова ядерна напруга та держави з без'ядерним статусом змогли відчувати певне послаблення тиску з боку США

⁶⁷ Райзберг Б. А. Диссертация и ученая степень – пособие для соискателей. Москва : ИНФРА, 2002. С.117–118.

⁶⁸ Семке Н. М. Політологія: модульний курс: навч. посіб. Харків: Торсінг плюс, 2009. С.210.

та СРСР; пандемія COVID-19, що виникла наприкінці 2019 року в Китаї, внесла свої корективи до формування нових цілей зовнішньої політики не лише Нової Зеландії, а й всієї світової спільноти. Провідні держави регіону АТР та світу кардинально переглянули свої зовнішньополітичні курси; Створення нових політичних союзів та альянсів також сприяє перегляду дво- та багатосторонніх відносин між країнами АТР та світу.

Серед основних підходів слід виділити: компаративний, інституційний, системний, синергетичний. Досить важливим для дослідження є компаративний підхід. Він полягає у зіставленні явища, що вивчається, з йому подібними у плані зовнішньої схожості та внутрішнього змісту. Зіставлення необхідні тому, що у різних явищах проявляються загальні тенденції, які відображаються по-новому у вже відомих в історії типових явищах. Даний підхід дав автору можливість порівняти основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики Нової Зеландії, виокремити схожі риси та головні відмінності новозеландської та австралійської зовнішньої політики, а також співставити основні зовнішньополітичні напрями країни з провідними державами регіону та світу.

Основна увага інституційного підходу приділяється вивченню досить важливого аспекту політичного процесу, що створює «систему координат» для його протікання – політичних інститутів. Разом з тим, аналізу піддаються тільки інститути, що носять формально-правовий характер. За допомогою даного підходу вивчено формально-правові аспекти державного управління, зокрема дво- та багатосторонні угоди Нової Зеландії та інших країн регіону і реалізацію їх положень на практиці.

Комплексне дослідження було б неможливе без використання системного підходу, який дозволяє дослідити об'єкт курсової роботи, враховуючи вплив як зовнішніх так і внутрішніх факторів. А саме системний підхід дає змогу проаналізувати та визначити роль та місце Нової Зеландії в сучасному геополітичному просторі.

Одним з головних наслідків пришвидшення глобалізації впродовж останніх декількох десятиліть і поширення її впливу на всі сфери людського життя стає значне ускладнення процесів самоорганізації соціально-антропологічних систем, зокрема, міжнародно-політичної. Саме тому одним з головних трендів у теорії міжнародних відносин на сучасному етапі є активне використання в наукових дослідженнях синергетичного підходу. Зауважимо, що при використанні синергетичного підходу сучасні міжнародні відносини слід розглядати як складну систему взаємовідносин її складових елементів, кількість яких завдяки глобалізаційним процесам і надалі продовжує постійно збільшуватися. Це призводить до ускладнення як процесу прийняття зовнішньополітичних рішень, так і до непередбачуваності розвитку самих міжнародних відносин, основою яких і досі залишаються міждержавні відносини, сукупність яких і складає ядро міжнародної системи.

Події, що відбувалися, починаючи з 1989 року, – т. зв. «оксамитові революції» в східній Європі, руйнація Берлінського муру, і закінчуючи розпадом Радянського Союзу в 1991 році безперечно становили ланку «точок незворотного вибору» для всієї глобальної міжнародної системи, які назавжди зруйнували існуючий до того часу біполярний світовий порядок. Для постбіполярної міжнародної системи, що почала формуватися після його розпаду, точкою біфуркації безперечно стали трагічні події 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку, після яких США рішуче взялися за встановлення «уніполярного» світового порядку. Для самих США, на думку дослідників, ще важливішою «точкою біфуркації» стала фінансово-економічна криза 2008–2009 рр., наслідки якої мали значний вплив не лише на перспективи глобального лідерства США у світовій політиці, але й на процес еволюції сучасної міжнародної системи в цілому. Синергетичний підхід дозволяє розглянути зовнішню політику Нової Зеландії як один із факторів впливу на процеси, що відбуваються в АТР на сучасному етапі.

Отже, магістерська робота виконана на основі компаративного, інституційного, системного та синергетичного підходу з використанням принципів об'єктивності, історизму і причинності.

При дослідженні теми курсової роботи автор виходив з того, що *методологія дослідження* – це система принципів і засобів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності. Методологічну основу даного дослідження становить система загальноісторичних та загальнонаукових методів. Методологічну основу дослідження обрано відповідно до визначеної мети та поставлених завдань.

Дане дослідження будувалося на основі синтезу різноманітних методів наукового пізнання. У першу чергу, застосовувався діалектичний метод, який розглядає особливе положення Нової Зеландії в регіоні та світі і провадження її зовнішньополітичних пріоритетів стосовно держав АТР та світової арени в цілому.

Не можна не згадати також про системний метод, який дозволив досліджувати зовнішню політику Нової Зеландії, не відриваючи її від контексту концепції регіональної безпеки в інших країнах та позицій світового співтовариства, тобто як частину системи міжнародних відносин сучасності.

Також основним методом роботи став історико-хронологічний метод, який був найбільш корисним при послідовному аналізі усіх подій, що відбувалися в країні та регіоні в цілому.

Серед загальнонаукових методів були використані аналіз і синтез (розчленування проблеми на окремі складові з подальшим зведенням їх у загальну картину). Наприклад, при досліджуванні інтеграційних процесів у регіоні, автор аналізував сучасний стан співробітництва в межах окремих міжнародних організацій, а потім виводив загальні закономірності. Завдяки йому були проаналізовані основні положення внутрішньої та зовнішньої політичних парадигм досліджуваної країни, які сприяли формуванню її статусу в регіоні та світі.

Корисним був метод індукції та дедукції: перехід від конкретних фактів до загальних закономірностей і застосування загальних закономірностей до конкретних фактів. Наприклад, аналіз двосторонніх відносин Нової Зеландії зі США, Австралією, Японією та КНР слугував основою для складання загального уявлення про еволюцію та специфіку формування регіональної безпеки. І навпаки, дослідження місця Нової Зеландії у зовнішньополітичній стратегії Європейських країн дало змогу виокремити конкретні інтереси ЄС у регіоні.

Одним із головних методів при роботі над проблемою став метод порівняльного аналізу. Він дозволив виявити основні особливості та закономірності, що відрізняють політичну систему Нової Зеландії від інших систем «англомовних країн» світу. В цьому контексті також слід згадати аналітико-прогностичний метод, який дозволив автору на основі дослідження основних матеріалів та аналізу сучасної геополітичної ситуації в світі та регіоні зробити певні припущення щодо подальших змін у зовнішньополітичній стратегії держав АТР.

Застосування статистичного методу дозволило підтвердити деякі факти конкретними цифрами щодо проблеми. Статистичний метод покладений в основу аналізу джерельного матеріалу довідкового і статистичного характеру. Використання великого за обсягом статистичного матеріалу, насамперед, показників економічного співробітництва, зумовили необхідність використання статистично-аналітичного методу, що дозволило простежити специфіку розбудови відносин між Новою Зеландією та іншими країнами в економічній, політичній, військовій сферах тощо.

Описовий метод дає первинну фактологічну інформацію на основі якої ґрунтуються всі наступні теоретичні побудови. Описовий метод широко використовується автором при характеристиці зовнішньополітичної діяльності Нової Зеландії.

Метод узагальнення полягає в переході від менш загальних до більш загальних знань, абстрагуванні та знаходженні спільних ознак, властивих

предметам певної галузі⁶⁹. Саме за допомогою цього методу автор визначив основні висновки даного дослідження.

Групування – це метод розчленування зібраної інформації на однорідні групи за суттєвими ознаками. Воно може бути типологічним, структурним, аналітичним. Це процес утворення груп одиниць сукупності, однорідних у певному істотному відношенні, а також тих, що мають однакові або близькі значення групувальної ознаки⁷⁰. Використовуючи даний метод автор виділив три групи джерельної бази, яка була використана для даного наукового дослідження.

Отже, для дослідження теоретико-методологічних засад зовнішньої політики Нової Зеландії було використано як загальнонаукові, так і конкретно-наукові методи дослідження обраної теми. Зокрема автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, описового методу, тощо. Серед спеціальних методів слід виділити аналітико-прогностичний метод і метод порівняльного політологічного аналізу. Дана робота виконана на основі компаративного, інституційного та системного підходу з використанням принципів об'єктивності, історизму і причинності.

⁶⁹ Марцин В. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Львів : Ромус-Поліграф, 2002. С. 76.

⁷⁰ Семке Н. М. Політологія: модульний курс: навч. посіб. Харків: Торсінг плюс, 2009. С.211.

РОЗДІЛ 2

МІСЦЕ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В ПІВДЕННО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

2.1. Пріоритети зовнішньої політики Нової Зеландії в XXI ст.

Засади зовнішньої політики Нової Зеландії включають сім стратегічних цілей, які відображають вплив, який має намір досягнення для Нової Зеландії на міжнародній арені протягом 10-річного періоду.

1) Міжнародні правила і інститути: зміцнювати, захищати і використовувати міжнародні правила і інститути для відстоювання цінностей і інтересів Нової Зеландії.

2) Економічна віддача і стійкість: підвищення стійкої економічної віддачі і стійкості від торгівлі, інвестицій та інших міжнародних зав'язків, відповідно до співпраці в АТР.

3) Індो-Тихоокеанський регіон: зробити Нову Зеландію активним і невід'ємним партнером у формуванні Індо-Тихоокеанського порядку, що забезпечує регіональну стабільність і економічну інтеграцію.

4) Тихоокеанський регіон: сприяння стабільному, процвітаючому і життєздатному Тихоокеанському регіону, в якому інтереси і вплив Нової Зеландії захищені.

5) Навколишнє середовище та зміна клімату: просувати стійкі міжнародні вирішення глобальних проблем навколишнього середовища і природних ресурсів, які впливають на Нову Зеландію.

6) Безпека і захист: очолювати міжнародні дії Нової Зеландії по просуванню і захисту безпеки новозеландців і безпеки Нової Зеландії.

7) Міжнародні відносини: створення та використання цільових міжнародних відносин для досягнення зовнішньополітичних цілей⁷¹.

⁷¹ Information Systems Strategic Plan 2017–2022 of New Zealand // New Zealand. Foreign Affairs and Trade. 21.08.2017. URL: <https://www.mfat.govt.nz/assets/About-us-Corporate/MFAT-strategies-and-frameworks/Information-Systems-Strategic-Plan-2017-08-21-MFAT.pdf>.

Нова Зеландія отримала фактичну незалежність в 1907 році. До цього вона була британською колонією, а в 1907 році стала домініоном – територією з власним державним устроєм, але без права проводити самостійну зовнішню політику. А в 1931 році домініону було дано і законодавче право на власний зовнішньополітичний курс.

Будучи вірним союзником Британії, Нова Зеландія довго копіювала і її політичну систему – класичну парламентську двопартійну республіку. Національна партія, одна з двох основних політичних сил новозеландського парламенту, була аналогом британських консерваторів (торі), а Лейбористська партія – відповідно, лейбористів (що приблизно відповідає протистояння республіканців і демократів в США)⁷².

«Національ» представляли і донині представляють інтереси приватного капіталу, лейбористи – менш заможних груп громадян. Перші прагнуть знизити податки і соціальну складову бюджету, другі намагаються наростити обидва ці показники. В середині 1990-х в політичній системі Нової Зеландії з'явився і ще один серйозний гравець – партія «Нова Зеландія перш за все» («New Zealand first»). Вона втрутилася в розподіл місць у парламенті і позбавила «великі партії» монополії на формування уряду⁷³.

Протягом 1990-х років в парламенті країни домінували націоналісти, і лише в 1999-му лейбористська коаліція змогла перехопити управління країною. У 2008 році Національна партія знову домоглася успіху на виборах і змогла сформувати уряд. Вона ж перемогла і на виборах 2017 року, заручившись голосами 44,4% виборців. Однак на етапі формування уряду лейбористи були більш продуманими, і шляхом взаємних компромісів і поступок змогли залучити на свою сторону «Партію зелених» і партію «Нова Зеландія перш за все». Здатність домовлятися дозволила лідеру лейбористів

⁷² Australia and Britain: Studies in a Changing Relationship /Ed. by A.F. Madden and W.H. Morris-Jones. London: Taylor & Francis e-Library, 2005. P. 44.

⁷³ Бьюкенен Пол Г. «Липит во времена текучести: внешняя политика Новой Зеландии после холодной войны» // Ежеквартальный журнал политических наук. 2010. Вып. 125, №2. С.258–259.

Джасінда Ардерн перетворити поразку на перемогу. В результаті лейбористи сформували коаліційний уряд, а Нацпартія стала офіційною опозицією.

Армія Нової Зеландії невелика, зважаючи на відсутність зовнішніх загроз. Збройні сили комплектуються на контрактній основі. Нова Зеландія є членом НАТО, але в повсякденному житті країни значно більшу роль відіграє взаємодія з урядом сусідньої Австралії і їх загальною колишньою метрополією – Великобританією.

Територіальні води країни закриті для кораблів з ядерними боеголовками. Активні протести Нової Зеландії стали однією з причин припинення ядерних випробувань в Океанії.

Після закінчення Другої світової війни здавна сформовані зв'язки Нової Зеландії з Великобританією стали слабшати; в питаннях забезпечення безпеки країна стала більшою мірою покладатися на власні сили і на союз з США і Австралією⁷⁴. У 1944 році був підписаний Канберрський пакт,⁷⁵ також відомий як Пакт АНЗАК, який засвідчував взаємну співпрацю між урядами Австралії та Нової Зеландії, підписаний 21 січня. Пакт не був військовим союзом, але був спрямований на підтримку інтересів Австралії і Нової Зеландії в післявоєнному світі, особливо в південній частині Тихого океану. А в 1952 році – договір АНЗЮС (ANZUS – за першими літерами англійських назв держав-учасниць: Australia, New Zealand, United States)⁷⁶, який гарантував взаємодопомогу між Австралією, Новою Зеландією і США в разі агресії на Тихому океані⁷⁷.

В кінці 1980-х років відносини з США стали дуже напруженими через антиядерну політику Нової Зеландії (зокрема, в порти країни було заборонено

⁷⁴ Политический атлас современности // Новая Зеландия. Участие в международных организациях, основные внешнеполитические контрагенты и партнёры, отношения с Россией. URL : <http://www.hyno.ru/country/120.html>

⁷⁵ Canberra Pact (1944). URL: <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/114561746>

⁷⁶ Мельник С. О. АНЗЮС // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/АНЗЮС>

⁷⁷ Tow W., & Albinski, H. ANZUS – Alive and Well after Fifty Years // Australian Journal of Politics and History. 2002. Vol. 48, №2. P.166.

заходження суден, що працюють на ядерних двигунах, і судів, здатних нести ядерну зброю). В результаті США тимчасово вивели Нову Зеландію з союзу АНЗЮС⁷⁸.

З 1950 року Нова Зеландія підтримувала план Коломбо по співпраці в області економічного розвитку в Південній і Південно-Східній Азії. Нова Зеландія стала членом Південно-Тихоокеанської комісії з моменту її створення в 1947 році і приєдналася в 1971 році зі своїми острівними сусідами до Південно-Тихоокеанського форуму. Вона є членом ООН і Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

Нова Зеландія зберігає тісні економічні зв'язки з Великобританією і країнами Європейського союзу, а також з Австралією (в рамках підписаної в 1983 році угоди про зміцнення економічних відносин). Велике значення досі мають і зв'язку з США; незважаючи на розбіжності з питання про ядерні озброєння, ці країни займають близькі позиції з цілої низки зовнішньополітичних питань. Крім того, США є одним з основних ринків для новозеландських товарів. Нова Зеландія – член-засновник Організації Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) і член Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Велике значення мають економічні зв'язки з Японією, що є важливим торговим партнером і інвестором в економіку Нової Зеландії⁷⁹.

Протягом останніх десятиліть основи зовнішньої політики Нової Зеландії залишалися досить незмінними. З історією британського поселення, політичного і культурного панування і впливу його норм, цінностей і моральних інстинктів аналогічним нормам, цінностям і моральним інстинктам країни Західної Європи. Вона підтримує заснований на правилах світовий порядок, який захищає свободу, демократію і права людини і сприяє

⁷⁸ The Australia, New Zealand and United States Security Treaty (ANZUS Treaty) // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 29.04.1952. URL: <https://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1952/2.html>

⁷⁹ Скриба А. С. Балансирование малых и средних государств // Международные процессы. 2014. Т. 12. № 4 (39). С. 93–94.

міжнародній торгівлі. Ця політика в основному проводиться через активне членство в міжнародних організаціях, зокрема в Організації Об'єднаних Націй. У 2016–2017 роках Нова Зеландія була обрана членом Ради Безпеки ООН після надзвичайно успішної виборчої кампанії.

Нова Зеландія вважає себе хорошим міжнародним актором, чесним посередником з репутацією неупередженої країни, чинної заради загального блага – до того ж за межами свого власного сусідства, наприклад, зі своїми збройними силами на Близькому Сході – і говорить про те, що є правильно. Вона дійсно займає провідні позиції на багатосторонніх форумах, де іноді може бути досить відвертою (наприклад, з приводу паралічу п'яти постійних членів Ради Безпеки щодо ситуації в Сирії).

Однак в перші місяці 2018 року в офіційних зовнішньополітичних заявах проявилася більш явна і «реалістична» спрямованість: конкуренція між великими державами повернулася, а тиск ряду сил на міжнародний порядок, заснований на правилах, посилюється; більш того, з 80 років ХХ ст. символ віри – принаймні на словах – полягав в тому, що Новій Зеландії слід проводити незалежну зовнішню політику, засновану на її власних інтересах і цінностях, а не наслідувати приклад великої влади, як у Великобританії або США.

Нерозповсюдження і роззброєння були поставлені на чільне місце зовнішньополітичного порядку денного, включаючи швидку ратифікацію Договору про заборону ядерної зброї. Зміна клімату є другим пріоритетом, в тому числі з точки зору політики безпеки і оборони ⁸⁰.

Напрямки щодо зовнішньої торгівлі стали менш важливими. Торгівля залишається головним пріоритетом для експортної країни Нової Зеландії. Протягом останніх десятиліть з цього питання існувала двопартійна позиція, в тому числі з питання про необхідність диверсифікації торговельних відносин, головним чином шляхом укладення угод про вільну торгівлю (УВТ).

⁸⁰ Carr A. Is Australia a Middle Power? A Systemic Impact Approach // Australian Journal of International Affairs. 2014. Vol. 68. №1. 71.

Наведемо п'ять зовнішньополітичних викликів, з якими, на думку фахівців, зіткнеться Нова Зеландія у 2022–2023 рр.⁸¹

1. Китай

Ставлення Китаю до уйгурів у Сінцзяні, його поведінка в Південно-Китайському морі та придушення демократичного руху в Гонконзі викликали занепокоєння у Веллінгтоні. Часом він виступав разом із партнерами, щоб засудити дії, а іноді він був помітно відсутній у заявах традиційних союзників.

На сьогодні Нова Зеландія успішно пройшла шлях, коли відносини з Китаєм, зокрема з точки зору торгівлі, міцні, однак викликають занепокоєння.

Експерти кажуть, що Нова Зеландія зіткнеться зі зростаючим тиском, щоб погодитися з Австралією, США та іншими традиційними партнерами і робити більш жорсткі заяви, коли вона не погоджується з поведінкою Китаю.

У той же час дії Китаю стають все більш нахабними, а його військова потужність стає все більш потужною, що ускладнює ігнорування Нової Зеландії. Це те, що визнала прем'єр-міністр країни Д. Ардерн (див. додаток А.). У середині 2021 року вона зазначила, що розбіжності між двома країнами «стають важче примирити», а у відносинах «немає жодних гарантій».

2. Зміна клімату

На глобальній арені зміна клімату стане все більш помітною. Такі події, як торнадо, що пронісся по частинах США, продовжують підкреслювати вплив зміни клімату прямо зараз. Великий сільськогосподарський сектор Нової Зеландії неймовірно залежить від стабільної погоди, і тому країна має велику зацікавленість у тому, щоб світ погодився зі змінами політики та зобов'язаннями протидії зміні клімату.

Нова Зеландія повинна використовувати зовнішню політику, щоб підштовхнути друзів і союзників до прийняття зобов'язань, але їй також потрібно продовжувати спілкуватися з такими країнами, як Китай, щоб змусити їх зробити свою справу.

⁸¹ Prime Minister's Speech to NZIIA Annual Conference, news from: 2021. 14 July. URL : <https://www.beehive.govt.nz/release/prime-ministers-speech-nziia-annual-conference>

Нова Зеландія також повинна бути готовою реагувати на природні катаклізми, які спіткають наших сусідів. За даними NIWA, Тихоокеанський регіон переживає середній або гірший за середній сезон циклонів.

3.COVID-19

Однак аналітики не можуть точно визначити, як уряди реагуватимуть на ситуацію, що швидко розвивається. Одне, з чим вони погоджуються, це те, що це ускладнює дипломатичний ландшафт. Існує постійна потреба у глобальній справедливості вакцин. Згідно з даними ООН, лише 1 з 10 людей в країнах з низьким рівнем доходу був вакцинований у порівнянні з більш ніж 67 відсотками тих, хто живе в країнах з високим рівнем доходу. Всесвітня організація охорони здоров'я стверджує, що покращення рівності вакцин пришвидшить кінець пандемії.

У той же час, після майже двох років, Нова Зеландія попередньо планує знову відкрити свій кордон. (Хоча плани зробити це вже були відкладені через появу штампу Omicron.)

«Найбільше питання буде пов'язане з мистецтвом відновити зв'язок», – каже Сюзанна Джессеп, директор відділу досліджень та взаємодії в Asia New Zealand Foundation. За її словами, необхідно відновлювати промисловість та бізнес Нової Зеландії, як відносно маленької, віддаленої морської держави, яка покладається на експорт, включаючи туризм та міжнародну освіту, справді потрібно відновити зв'язок зі світом⁸².

4.Торгівля

Джессіп зазначає, що через те, що Нова Зеландія залежить від торгівлі, вона взаємопов'язана із зовнішньою політикою. Торгівля – і ризик для нашого експортного сектора – необхідно додати до списку з кількох причин. Covid порушив логістику та ланцюги поставок по всьому світу. Експортери та імпортери стикаються з різко зростаючими витратами на доставку, і існує

⁸² Craymer L. The five big foreign policy challenges for New Zealand in 2022, news from: 2022. 01Jan. URL : <https://www.stuff.co.nz/national/politics/300479493/the-five-big-foreign-policy-challenges-for-new-zealand-in-2022>

постійний побоювання, що Нова Зеландія може відмовитися від транспортних маршрутів, що погіршить проблему.

Міністерство транспорту розробляє стратегію вантажоперевезень і ланцюга поставок. Однак у короткостроковій перспективі судноплавство є переважно приватною власністю, тому пропонується небагато дипломатичних рішень.

Потенційне уповільнення розвитку великих економік може вплинути на власну економіку Нової Зеландії.

Зростання в Китаї сповільнилося в третьому кварталі року до 4,9 % через нестачу електроенергії, проблеми з ланцюгом поставок і кроки Пекіна, щоб стримати сектор нерухомості та технологій в країні. А в 2022 році США потенційно почнуть підвищувати процентні ставки. Якщо це станеться, це матиме вплив на глобальну економіку, включно з новозеландською.

Наташа Гамільтон-Харт, професор бізнес-школи Оклендського університету, передбачає, що уповільнення темпів зростання на будь-якому з наших експортних ринків безумовно вплине на Нову Зеландію, особливо тому, що в 2022 році навряд чи відбудеться відновлення в секторі туризму чи освіти.

5. Тихий океан

І міністр закордонних справ Наная Махута, і міністр оборони Піні Хенаре нещодавно наголосили на пріоритеті Нової Зеландії – бути тихоокеанським напрямком як з точки зору зовнішньої політики, так і з точки зору безпеки. Covid-19 був важким для економіки наших тихоокеанських сусідів. Закриті кордони означали відсутність туристичних доларів, і це зменшило можливості тихоокеанських працівників їздити до Австралії та Нової Зеландії на сезонну роботу. Проблеми з ланцюгом поставок були ще гіршими для цих країн, що ускладнювало для них експорт товарів.

Вирішальним буде повернення тихоокеанських економік на ноги та запобігання їм брати більше боргів – це занепокоєння підкреслив Махута.

І тоді в регіоні зростає вплив Китаю. Експерти застерігають: «Якщо Нова Зеландія хоче стабільного середовища, їй потрібно буде активізуватися та бути

більш присутнім у регіоні. Нещодавно країна направила війська та поліцію на Соломонові острови.

У той же час зміна клімату та зростаюча кількість суворих погодних явищ створюють невідомий ризик, на який доведеться реагувати Новій Зеландії.

Отже, засади зовнішньої політики Нової Зеландії спрямовані на міжнародні правила і інститути, економічна віддача і стійкість, Індо-Тихоокеанський регіон, Тихоокеанський регіон, навколишнє середовище та зміна клімату, безпеку і захист, а також на створення та використання цільових міжнародних відносин для досягнення зовнішньополітичних цілей.

2.2. Роль Нової Зеландії в ПТР та участь у регіональних організаціях

Південно-Тихоокеанський регіон (ПТР) тягнеться від східних берегів Австралії до західних берегів Америки. Незважаючи на велику площу, яку займає Океанія (це ще одна назва ЮТР, як правило, що відмежовує Австралію і Нову Зеландію від інших, набагато бідніших і маленьких країн південної частини Тихого океану), в регіоні проживає приблизно 10 млн. жителів у 15 острівних державах, які здобули незалежність у 1960–1980-х рр., ХХ ст. та десяти залежних територіях, що досі залишаються у складі Франції, США, Нової Зеландії та Австралії. До ПТР відносять Австралію, Нову Зеландію та острівні держави Океанії, які великою мірою перебувають у економічній та політичній орбіті цих двох найбільших держав. ЮТР є складовою АТР, одного з регіонів світу, що найбільш динамічно розвиваються. В АТР проживає більше половини населення планети, і на частку регіону припадає понад 50% світового промислового виробництва та майже третина товарообігу.

ПТР (Австралія, Нова Зеландія та Океанія), в силу своєї географічної віддаленості та обмеженості природних ресурсів, тривалий час перебував осторонь глобальних політичних та економічних відносин, але на початку 80-х років ХХ ст. ситуація у регіоні змінилася. Сплеск антиядерної політики відбувся у Новій Зеландії. Країна фактично вийшла із військово-політичного

блоку АНЗЮС. Переосмислення зовнішньої та оборонної політики відбувалося в Австралії. Австралійці прагнули переглянути свою роль у світі та в АТР. Районом нестабільності стала Океанія. Молоді незалежні держави зіткнулися з багатьма економічними та політичними проблемами, які призводили до серйозних конфліктів та зіткнень.

ПТР можна розглядати як одну з перших «жертв» глобалізації. Периферійне становище, слабка економічна база та політична несамостійність робили його надзвичайно залежним від зовнішніх факторів, а отже, найбільш чутливим до будь-яких змін глобального та регіонального характеру. Необхідно відзначити, що регіон є унікальним поєднанням різних типів держав за їх географічними та економічними показниками. Австралія є високорозвиненою країною, яка претендує на роль «середньої регіональної держави», Нова Зеландія обрала для себе нішу «малої країни», а більшість країн Океанії належать до мікродержав⁸³.

Із колоніальних часів офіційна *Канберра* має особливі відносини з Новою Зеландією. Перенаселений схід Австралії і цю невелику країну, заселену 4,3 млн. жителів (відомих як «квіви»), розділяє Тасманове море, тому їх зв'язки називають міжтасмановими. Сторони зблизилися в 1973 році, коли Велика Британія вступила до ЄЕС і зменшила товарообіг із ними. Значно більш диверсифікована економіка Австралії пропонує надлишкові робочі місця, які цікавлять новозеландців. Справа в тому, що у Новій Зеландії не так багато сільськогосподарських угідь, оскільки 2/3 Південного і 1/5 Північного острова вкрито горами і прибуток на душу населення становить лише 28 тис. доларів на рік. Крім того, її територію називають «островами, що тремтять», бо лише у 2011 році тут було зареєстровано 18 тис. землетрусів.

Саме ці чинники є причиною того, що в Австралії постійно живе 600 тис. новозеландців. Понад 1 млн. людей із кожної країни щорічно долає

⁸³ Тимошенко В. Н. Внешняя политика и безопасность государств Южно-Тихоокеанского региона в 80-е – 90-е годы XX века : автореф. дисс... д-ра истор. наук : 07.00.03 / Дальневост. гос. гуманитар. ун-т. Хабаровск, 2011. С.2–3.

Тасманське море для здійснення туристичних подорожей, а з 2005 році їх жителів обслуговують одні й ті самі прикордонні пропускні пункти за зразком того, як це робиться в ЄС для громадян його членів⁸⁴. У свою чергу, австралійці охоче їдуть до сусідньої країни на відпочинок. Їх приваблюють довга берегова смуга новозеландських островів, що перевищує 15 тис. км. лікувальні вулканічні джерела, можливості для альпінізму у високих засніжених горах і круїзні подорожі фьордами. Транс-тасманські правила подорожей, затверджені договірними сторонами в 1973 р., дозволяють їх мешканцям жити і працювати на території одна одної без обмежень. Важливе значення у співпраці обох країн відіграє той факт, що вони є одними з найменш корумпованих у світі. Зокрема, у 2012 р. організація «Transparency International» поставила Нову Зеландію разом із Данією та Фінляндією на перше місце у своєму рейтингу, а Австралія посіла сьоме⁸⁵.

У 1983 році партнери домовилися про поступову відміну тарифів і через п'ять років їх повністю скасували. В 1988 р. вони підписали Транс-тасманську угоду про взаємне визнання товарів і кваліфікацій, згідно з якою, продукція, що продавалася в Австралії, також без обмежень допускалася на ринки Нової Зеландії. Більше того, якщо якась професійна діяльність дозволена людині в одній країні, то вона може вільно займатися нею і в іншій.

Важливу роль системі міжнародних зв'язків Австралії відіграла Нова Зеландія, з якою підтримувалися найактивніші політичні та торговельні відносини, отримали новий імпульс підписанням 1998 р. Транс-тасманської угоди про взаємне визнання. У межах, заданих цим документом, встановлювався фактично загальний режим торгівлі та професійної діяльності громадян обох країн. В результаті вже в 2000 року Австралійський Союз став для Нової Зеландії найбільшим покупцем її експортної продукції, а Нова

⁸⁴ Ігнат'єв П. Австралія: повертаючись обличчям до Азії // Зовнішні справи. 2014. № 1. С.31.

⁸⁵ Corruption perceptions index 2012 // Transparency international 2012. URL : <http://www.transparency.org/cpi2012/results>

Зеландія, у свою чергу, була найбільшим ринком збуту модного одягу з Австралії⁸⁶.

У 2012 р. транс-тасманський товарообіг становив 21,7 млрд. австралійських дол., причому Австралія експортувала комп'ютери, медикаменти, папір, автотранспорт, а завозила до себе переважно нафту. Загальний обсяг двосторонніх інвестицій перевищує 100 млрд. австралійських дол.⁸⁷. Цікаво, що обидва державні актори одночасно є великими конкурентами на ринку освітніх послуг, оскільки у 2012 році Нова Зеландія прийняла на навчання 100 тис. студентів переважно з країн Азії.

Велика увага приділялася справам ПТР, де, як і раніше, політична нестабільність була часом визначальним чинником. Спільно з Новою Зеландією Австралія надавала фінансову допомогу незалежним державам цього регіону, яка обчислювалася сотнями тисяч доларів щороку (тільки Папуа – Нова Гвінея отримувала на рік близько 300 млн. долл.160)⁸⁸, а також допомагав налагодити мирне життя у процесі врегулювання частих збройних конфліктів.

Веллінгтон також надав широку підтримку австралійській коаліції зі встановлення правопорядку на Соломонових Островах (RAMSI), яка була сформована на прохання уряду цієї країни у 2003 році. Співробітництво з Австралією у сфері кризового менеджменту істотно поліпшило відносини між країнами та зробило Канберру одним з основних регіональних союзників Веллінгтона. Нова Зеландія продовжувала акцентувати увагу як на регіональних, так і на глобальних безпекових питаннях, зокрема долучившись до коаліції проти ІДІЛ у 2014 році.

Таким чином, політика безпеки острівної держави пережила серію трансформацій під впливом як регіональних, так і глобальних процесів у

⁸⁶ Архипов В. Я. Австралия в мировой экономике / Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения. Москва: Вост. лит., 2005 (ППП Тип. Наука). С.134–135.

⁸⁷ New Zealand country brief// Australian government. Department of foreign affairs and trade. URL : http://www.dfat.gov.au/geo/new_zealand/nz_country_brief.html

⁸⁸ Скоробогатых Н. С. История Австралии. XX век / отв. ред. В. П. Николаев; Ин-т востоковедения РАН. Москва: ИВ РАН, 2015. С.371.

міжнародних відносинах. Нова Зеландія поступово відходила від практики задоволення регіональних інтересів Сполучених Штатів та Великобританії і почала формувати власні цілі, не побоюючись втягнення в суперечки зі своїми союзниками. Проте Веллінгтон не відокремився від англо-саксонського світу, він лише зробив свій підхід більш самостійним. Загалом же уряд Нової Зеландії зацікавлений у підтримці союзницьких відносин з цими країнами для підтримання регіональної стабільності.

На сьогодні уряд Нової Зеландії намагається розробити комплексний підхід до формування політики безпеки для того, аби якнайширше врахувати свої як регіональні, так і глобальні інтереси. Важливу роль у формуванні цієї політики відіграє вплив глобалізаційних процесів, які створюють нову реальність для країни, актуалізують велику кількість загроз і спонукають до співробітництва з партнерами.

Саме налагодження продуктивного регіонального співробітництва у сфері оборони є одним із ключових завдань безпекової політики Веллінгтона. Традиційно найбільшим та найближчим союзником країни залишається Австралія, з якою Нова Зеландія веде стратегічний діалог і продовжує співпрацювати в оборонній сфері. Крім цього, держави зберегли між собою зобов'язання за договором АНЗЮС які, зокрема, передбачають взаємний захист одна одної в разі нападу третьої країни⁸⁹.

З розвитком глобалізаційних процесів Нова Зеландія почала розширювати свої зусилля з підтримки миру та безпеки як на регіональному, так і на глобальному рівнях, поєднуючи залучення до міжнародної діяльності у сфері безпеки та вирішення важливих регіональних питань.

Отже, Австралія, є основним напрямком зовнішньої політики Нової Зеландії. Більше половини її офіційної допомоги з метою розвитку призначається для малих острівних держав, що розвиваються на північ від неї,

⁸⁹ Черниш А. Безпекова політика Нової Зеландії: від витоків до сучасних викликів. URL: <https://adastra.org.ua/blog/bezpekova-politika-novoyi-zelandiyi-vid-vitokiv-do-suchasnih-viklikiv>

але відносини складні, особливо з найбільшою – Фіджі. Як острівна нація, Нова Зеландія намагається поширити свій культурно-політичний вплив на сусідні острівні держави. На сьогодні актуальність питання збереження політичного впливу Веллінгтона в східній частині ПТР зберігається.

Нова Зеландія є членом ООН (з 1945 року) і входить до ряду спеціалізованих установ ООН (ЮНЕСКО, ЮНІДО, ВООЗ, ФАО, МФСР, МОП, ІКАО, МСЕ, ВПС, ВОІВ, ВМО, МАГАТЕ, МБРР, МФК, МВФ, МАР і ін.), бере активну участь в місіях під егідою ООН. Є членом СОР (з 1995 року), ОЕСР, Співдружності, Інтерполу, АБР, ЄБРР, АНЗЮС, АСЕАН (діалоговий партнер), Регіонального форуму АСЕАН, АТЕС, Плану Коломбо, Саміту країн Східної Азії, Форуму тихоокеанських островів, Південно-Тихоокеанської угоди про регіональній торгівлі та економічне співробітництво, Секретаріату Тихоокеанського співтовариства та інших міжнародних організацій⁹⁰.

Зовнішньополітичний курс Нової Зеландії орієнтований в основному на розвиток вільної торгівлі, контроль над озброєннями та скороченням ядерної зброї. Головним стратегічним напрямком є АТР: країна бере активну участь у співпраці між країнами цієї зони в рамках безлічі регіональних структур. Нова Зеландія прагне розвивати політичну, економічну і соціальну взаємодія з країнами, що розвиваються та демократіями Тихого океану і Азії. Серед основних пріоритетів Нової Зеландії: підтримання миру, стабільності та сталого розвитку регіону.

Колоніальне минуле Нової Зеландії зумовлює близькі стосунки з Великобританією, хоча після Другої світової війни зв'язки між країнами стали слабшати. Відносини Нової Зеландії і США активно розвивалися з середини ХХ століття, проте між країнами періодично виникали суперечності, переважно в питаннях озброєнь і ядерної зброї (через введення владою Нової Зеландії заборони на вхід в її порти американських військових судів з ядерною

⁹⁰ Alley Roderic. 'New Zealand and the United Nations // Beyond New Zealand I, foreign policy into the 1990s, edited by R. Kennaway and J. Henderson. Auckland: Longman Paul, 1991. P.164–177.

зброєю, США призупинили свої військові зобов'язання перед Новою Зеландією в рамках договору АНЗЮС). Проте спільність ряду економічних і політичних інтересів сприяє інтенсифікації співробітництва між країнами. США залишаються одним з ключових торговельних партнерів Нової Зеландії.

Активно розвиваються відносини з ЄС, який є другим за значимістю (після Австралії) ринком збуту для новозеландської продукції.

Нова Зеландія прагне до розвитку партнерських відносин з РФ. У 2004 році відбулися дві зустрічі міністра закордонних справ РФ С. В. Лаврова з міністром закордонних справ Нової Зеландії Ф. Гоффом в рамках Регіонального форуму АСЕАН і АТЕС⁹¹. РФ довгий час входила до числа провідних імпортерів новозеландських товарів. На початку 1990-х років обсяг двосторонньої торгівлі значно скоротився і протягом останніх десяти років коливався від 6,9 млн. дол. США в 1992 році до 233,5 млн. дол. США в 1997 році.

Дипломатичні відносини між Україною й Новою Зеландією було встановлено 3 березня 1992 року. Одночасно Уряд України підтвердив згоду на акредитацію Посольства Нової Зеландії в Росії в Україні (за сумісництвом). 2008 року в Києві було відкрито Почесне консульство Нової Зеландії, що надало сприяння розвитку торговельних і ділових стосунків між двома країнами. Водночас візове забезпечення здійснює консульський відділ Посольства Нової Зеландії в Москві. З лютого 2007 року по жовтень 2010 року в Новій Зеландії діяло Почесне консульство України в Окленді. Після смерті Почесного консула України А. Лиха, з жовтня 2010 року повноваження Почесного консульства України в Окленді були призупинені до призначення наступного Почесного консула України в Новій Зеландії. Вперше лідери двох держав Президент П. Порошенко та прем'єр-міністр Нової Зеландії Джон Кеєм зустрілись 20 вересня 2016 року. Було досягнуто домовленості

⁹¹ Политический атлас современности // Новая Зеландия. Участие в международных организациях, основные внешнеполитические контрагенты и партнёры, отношения с Россией. URL : <http://www.hyno.ru/country/120.html>

активізувати роботу над проектами угод про захист інвестицій та запобігання подвійному оподаткуванню. Лідери двох країн також обговорили питання активізації міжлюдських контактів та перспективи взаємного спрощення візових вимог⁹².

Перспективним залишається розвиток науково-технічного співробітництва Нової Зеландії з Україною в космічній сфері, виробничій та енергетичній галузях. Нова Зеландія є одним з найголовніших торговельних партнерів України в Океанії. У 2019 році до Нової Зеландії з України було експортовано продукцію на суму 6,46 млн. дол. США, а саме: машинне устаткування, продукція текстильної промисловості, товари, що призначені для перевезення, продукти харчування, пластик та гума, овочеві продукти, мінеральна продукція, метал та металеві вироби, продукція тваринного походження, тваринні та рослинні жири, продукція хімічної промисловості, взуття, лісоматеріали, інструменти, шкіра тварин, камінь та скло, паперові вироби та інша продукція. Найбільша частка експорту з України до Нової Зеландії припадає на машинне устаткування та олію. В 2014 та в 2016 роках вартість новозеландського експорту до України була приблизно однакова. В 2015 році вона досягла найбільшого значення, проте в 2017 році вартість знизилась більше, ніж в три рази та досягла найнижчого значення в 2018 році. Однак в 2019 році вартість новозеландського експорту до України знову почала зростати. В 2019 році вартість експорту Нової Зеландії до України була в два рази більшою, ніж вартість українського експорту в Нову Зеландію. Нова Зеландія експортувала в Україну продукцію тваринного походження, продукти харчування, продукцію рослинництва, інструменти, технічне устаткування, вироби з пластику та резини, вироби з металу, шкіру тварин та вироби з неї, продукцію хімічної промисловості, товари, що призначені для перевезень, дорогоцінні метали та інше. Найбільше Нова Зеландія експортує

⁹² Україна та Нова Зеландія провели перші в історії двосторонніх відносин переговори на найвищому рівні // Сайт інформаційного агентства «Уніан». URL: <https://www.unian.ua/politics/1531722-ukrajina-ta-nova-zelandiya-proveli-pershi-v-istoriji-dvostoronnih-vidnosin-peregovori-na-nayvischomu-rivni.html>

до України тваринну продукцію, продукти харчування та продукцію рослинництва⁹³.

Парламент Нової Зеландії одноголосно ухвалив закон про санкції проти Росії, через війну в Україні. Дебати в парламенті підкреслили, наскільки вторгнення Росії в Україну змінило позицію уряду щодо санкцій. З одного боку, міністр закордонних справ Н. Махута та інші депутати від лейбористів прагнули підкреслити специфічний для Росії характер законодавства – неодноразово посилаючись на «цільовий» у своїх виступах щодо законопроекту. Проте, з іншого боку, вони також не повністю прив'язали до дебатів Росію – і були напрочуд відвертими, коли йшлося про внесення набагато більших змін у подальшому.

Кілька високопоставлених депутатів від лейбористів, включаючи віцепрем'єр-міністра Г. Робертсона та саму Махуту, визнали принаймні принцип, що потрібен більш комплексний автономний режим санкцій, який можна було б застосувати до будь-якої країни. І Махута, і прем'єр-міністр Д. Ардерн повідомили, що уряд зараз працює над такою пропозицією – Махута надати документ до Кабінету міністрів у найближчі тижні. Коментарі Махути під час дебатів у парламенті в середу, здавалося, означають, що ми, ймовірно, можемо очікувати, що цей більш загальний автономний закон про санкції буде внесений до парламенту протягом поточного парламентського терміну, який закінчується наприкінці 2023 року.

Це серйозний зрушення у зовнішній політиці Нової Зеландії. Щоб зрозуміти чому, розглянемо промови щодо законопроекту про Росію двох різних депутатів від опозиції. Прес-секретар із закордонних справ Партії законів Брук ван Велден стверджувала, що інші «авторитарні держави» можуть слідувати п'єсі російського вторгнення: «це може бути Україна сьогодні, а завтра – Тайвань». Якщо ці зауваження все ще містили хоча б трохи

⁹³ Свічкарь В.А., Антоненко А.А., Колос А.М. Особливості розвитку економіки Нової Зеландії та перспективи її економічного співробітництва з Україною // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2020. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8370>

двозначності, ван Вельден пізніше чітко висловила свою позицію: «Ми повинні переконатися, що, якщо інша країна зробить це в майбутньому, як Китай до Тайваню, вони знають, що ми матимемо свої також, що це буде не просто кінець, це буде не тільки Росія».

Національний депутат С. О'Коннор – помічник партії із закордонних справ – також відкрито посилався на Китай у своїх зауваженнях щодо законопроекту про Росію. О'Коннор сказав своїм колегам, що «інша демократія, гонконгська, була розгромлена Комуністичною партією Китаю» і що депутатам потрібно знайти «мужність» запровадити більш комплексне законодавство про автономні санкції після ухвалення російського законодавства⁹⁴.

Неминучий тиск з метою використання нових санкційних повноважень, ймовірно, змусить Нову Зеландію поступово наближатися до західних партнерів – як це було з Росією протягом останніх двох тижнів.

Особливо заслуговує на увагу участь Нової Зеландії в процесах господарської інтернаціоналізації на регіональному рівні. А саме участь в Азіатсько-Тихоокеанському економічному співробітництві (АТЕС) це перша урядової економічної організації, що об'єднала 21 країну і територію. Головною формою організаційної діяльності форуму є щорічні саміти – неформальні зустрічі лідерів країн, що входять до АТЕС. На відміну від міжнародних організацій рекомендації АТЕС її членам не мають обов'язкового характеру. Форум економічного співробітництва діє на основі консультацій і досягнень консенсусу. Всі країни – члени АТЕС демонструють добровільну відданість принципу відкритого регіоналізму.

Перша зустріч представників 12 країн АТР, зацікавлених у створенні регіональної організації, відбулася в листопаді 1989 р. в столиці Австралії Канберрі. Австралія як ініціатор створення АТЕС запропонувала розробити

⁹⁴ Craymer L. The five big foreign policy challenges for New Zealand in 2022, news from: 2022. 01Jan. URL : <https://www.stuff.co.nz/national/politics/300479493/the-five-big-foreign-policy-challenges-for-new-zealand-in-2022>

міжурядовий механізм регіональної взаємодії в галузі торгівельного, транспортного, інвестиційного та технологічного співробітництва з метою досягнення більш високих макроекономічних показників розвитку національних економік – учасниць Форуму економічного співробітництва. Фактично це поклало початок новому етапу в процесі взаємодії і інтеграції в регіоні. Австралії вдалося перетворити АТЕС в інструмент лібералізації регіональної торгівлі та зміцнити свій вплив в Азії.

З ініціативи Австралії в 1995 р. лідери АТЕС прийняли рішення про створення Ділової консультативної ради (ДКР), покликаною здійснювати взаємодію Форуму з бізнес-колами країн АТЕС. Кожна країна отримала право на представлення інтересів бізнесу в ДКР. До складу ДКР входять по три представники підприємницьких структур від кожного члена Форуму економічної співпраці, які призначаються главами держав і урядів. Ділова консультаційна рада являє собою в рамках АТЕС своєрідний механізм постійного обміну інформацією з питань підприємницької діяльності. Особливе місце в діяльності ДКР належить питанням зміцнення фінансової системи, розвитку внутрішніх ринків капіталу в АТР⁹⁵. Склад АТЕС характеризується неоднорідністю, до організації входять як розвинуті країни, так і країни, що розвиваються. Спочатку в неї входили 12 країн: Австралія, Бруней, Канада, Індонезія, Японія, Малайзія, Нова Зеландія, Філіппіни, Сінгапур, Південна Корея, Таїланд і США. У наступні роки до них приєдналися Китай, Гонконг, Тайвань, Мексика, Чилі, Папуа-Нова Гвінея, а в 1998 р. – В'єтнам, Перу й РФ. Між цими групами країн існують розбіжності відносно напрямів розвитку співпраці і визначення пріоритетів у сферах діяльності. Так розвинуті країни більшу увагу приділяють лібералізації торгівлі й інвестицій, в той час як країни, що розвиваються, зацікавлені, насамперед, в економічній і технічній співпраці.

⁹⁵ Мигалева Т. Е. Интеграционная политика Австралии в Азиатско-Тихоокеанском регионе// Международная торговля и торговая политика. 2016. №1. С.68–69.

У своїй діяльності АТЕС спирається на принцип «відкритого регіоналізму». Сутність принципу полягає в тому, що розвиток економічної співпраці та лібералізація руху товарів, грошей і людських потоків в межах АТЕС відбувається згідно з принципами СОТ, та має непреференціальний характер, тобто скористатися зменшенням торговельних бар'єрів можуть країни, які не є членами АТЕС. Важливими є також такі принципи діяльності АТЕС: консенсус при прийнятті рішень, взаємна повага та рівність, приватнопідприємницька діяльність та «мереживне» співробітництво⁹⁶.

Схвалено в 1997 р. концепцію добровільної прискореної галузевої лібералізації можна вважати раціональним вибором. Окремі країни не прагнуть лібералізувати торгівлю чутливими товарами – сільськогосподарською продукцією (Японія, Республіка Корея, Тайвань), автомобілями (АСЕАН), а також фінансовими послугами.

Таким чином, є галузі економіки, лібералізація яких викликає протидію з боку ряду країн-членів. При наявності таких реальних перешкод принцип добровільності дає можливість країнам самостійно вибирати менш чутливі галузі і досить ефективно проводити лібералізацію, що нерідко з випередженням раніше узгоджених термінів. Для АТЕС в умовах величезної диференціації між країнами одностороння і навзаєм лібералізація є відносно ефективним процесом, (адже визначена стратегічна мета – створення зони вільної торгівлі до 2010 р. для розвинених країн і до 2020 р. для інших країн). Разом з тим подібна прихильність має і негативні моменти, що в кінцевому підсумку призвело до провалу програми прискореної галузевої добровільної лібералізації (бо США і Японія прагнули її провести на основі принципу взаємних поступок, але відмова країн, що розвиваються не дозволив цього).

АТЕС як інструмент економічної інтеграції має свої переваги і недоліки. Основні переваги – торговельна та інвестиційна лібералізація на односторонній основі, що дозволяє враховувати різні рівні економічного

⁹⁶ Феофанова І. В. Нові напрями розвитку співробітництва в АТЕС // Економічний простір. 2012. №67. С.43–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2012_67_7.

розвитку; сприяти поглибленню взаємного економічного співробітництва; вирішувати спірні політичні питання (в т. ч. між КНР і Тайванем, численні територіальні суперечки). Витрати діяльності Форуму пов'язані з неоднозначною оцінкою його ефективності і здатності завершити реалізацію Богорської мети⁹⁷. Головний сумнів – принципи односторонньої і невзаємної лібералізації (проти них виступають економічні лідери – Японія і США). Ці принципи прийнятні для переважної більшості партнерів, але їх практична ефективність поки не доведена. У зв'язку з цим багато експертів пропонують перейти на преференційну основу економічної інтеграції, але й цьому заважають протиріччя між країнами і щодо чутливих секторів – сільськогосподарської продукції (азіатські держави) і екологічних товарів (США). Якщо вдасться їх подолати, то вірогідним сценарієм інтеграції в АТЕС можна вважати створення преференційного торговельного блоку (але вже суперечить принципу відкритого регіоналізму)⁹⁸.

Отже, Нова Зеландія є членом багатьох міжнародних організацій, таких як ОЕСР, СОТ, АТЕС, Міжнародне енергетичне агентство та ін. Нова Зеландія здійснює активну зовнішню торгівлю. Вона є одним з найбільших постачальників вовни у світі, і на її долю припадає одна чверть світової торгівлі молочними продуктами. Іншими важливими статтями експорту Нової Зеландії є: яловичина, риба, деревина та вироби з деревини і продукція садівництва. Більшість імпортованих товарів – це нафта та нафтопродукти, цукор, одяг й електронні товари. Україна інтегрує у світовий економічний простір і розширює співробітництво з різними країнами світу, у т. ч. з Новою Зеландією. Незважаючи на географічну віддаленість цих країн, їх економічне

⁹⁷ У 1994 р. в Богорі (Індонезія) лідери економік АТЕС декларували Богорську мету – лібералізувати рух товарів і капіталів в регіоні АТЕС до 2010 р. для розвинених, до 2015 р. для нових індустріальних і до 2020 р. для економік, що розвиваються (Богорська декларація).

⁹⁸ Хижняк Е. А. Экономическая интеграция в Азиатско-Тихоокеанском регионе // Беларусь и мировые экономические процессы : сб. науч. ст. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: А. В. Данильченко (отв. ред.) [и др.]. Минск, 2009. Вып. 6. С. 148–149.

співробітництво розвивається досить інтенсивно та має значні перспективи до розширення.

2.3. Держави Океанії у зовнішньополітичній стратегії Нової Зеландії

Як острівна нація, Нова Зеландія намагається поширити свій культурно-політичний вплив на сусідні острівні держави. За природою і населенням острова Океанії звичайно розділяють на три основні субрегіони: *Мікронезію* (дрібні острови), *Меланезію* (острови чорних) і *Полінезію* (безліч островів). До Мікронезії відносяться острови, що розташовані у західній частині океану: Каролінські, Маршаллові, Науру, Гілберта та ін. *Меланезія* розташована у південно-західній частині Тихого океану і включає найбільші острови: Нову Гвінею, Соломонові острови, архіпелаг Бісмарка, Нову Каледонію, Нові Гебриди, Фіджі та ін. *Полінезію* утворюють острови середньої частини океану; Токелау, Тонга, Самоа, Кука, Маркізькі, Пасхи, Туамоту, Тубуаї та ін. До цієї групи відносяться також Гавайські острови, що є штатом США. Острови Океанії за походженням вулканічні, коралові або материкові. У центральних горах Нової Гвінеї знаходиться найвища вершина всієї Океанії – гора Джая (5029 м). По окраїнах островів, особливо материкових, розташовані низинні рівнини.

Після здобуття незалежності нові держави Океанії одна одною вступали до Організації Об'єднаних Націй (ООН). Майже всі вони були настільки малі, що отримали статус «малих острівних держав, що розвиваються», який передбачає величезні (за місцевими мірками) обсяги донорської допомоги. Навіть мікродержава Науру, розташована на однойменному острові площею приблизно 20 кв. км., де немає офіційної столиці, а кількість жителів не перевищує 12 тис. осіб, у 1999 р. стало 187-м членом ООН⁹⁹.

Незважаючи на крихітні розміри, малі острівні держави, що розвиваються, вважаються повноважними учасниками ООН з правом голосу,

⁹⁹ Пале С.Е. Страны Южнотихоокеанского региона в годы мирового кризиса. URL: <http://protestirui.ru/pravo/31>

– це право дуже корисне як Австралії, так і Великобританії, а також США та Франції. У 2000-х роках. у боротьбу за ці голоси вступили Тайвань та Китай. Китайська провінція Тайвань бажала здобути незалежність від Китаю і тому гостро потребувала додаткових голосів членів ООН, а Китай, у свою чергу, не бажав поступатися цими голосами Тайваню. Два конкуренти влаштували справжній аукціон в Океанії, чимало збагативши малі острівні держави, що розвиваються, які вигідно зіграли на розбіжностях між китайцями і тайванцями¹⁰⁰. В останні роки Пекін суттєво наростив політичну та економічну присутність у цьому регіоні, у повній відповідності до положень Білої книги (17 жовтня 2000 р.) про два ступені острівного захисту материкового Китаю.

Перший острівний ланцюг, згідно з Білою книгою, простягається від японської Окінава, через Тайвань, о. Спратлі та Філіппіни до Сінгапуру та Брунею. Тут Китай мав досягти геополітичної першості до 2010 р. Це завдання можна вважати практично виконаним.

Другий острівний ланцюг через південні краї Філіппін та острови у східній частині Індонезії досягає «порога Австралії». Тут Пекін планує досягти першості до 2040 року.

У відповідь Веллінгтон активізував військово-політичну співпрацю з Вашингтоном, з визначенням США у Веллінгтонській декларації 2010 року як тихоокеанської нації. У 2012 року Веллінгтонську декларацію було доповнено Вашингтонською декларацією, яка визначала формат співпраці США та Нової Зеландії в галузі морської безпеки, стихійних лих, екології та гуманітарних операцій¹⁰¹.

На думку західних експертів, у Пекіна відсутня повноформатна «тихоокеанська стратегія», йому поки що не вдалося виробити глибоко

¹⁰⁰ Там же.

¹⁰¹ Гулевич В. Новая Зеландия стремится к геополитическому лидерству в Океании. URL : <https://interaffairs.ru/news/show/18175>

продуману цивілізаційну складову політичного та економічного поступу в АТР¹⁰².

Паралельно з цим питання культурно-цивілізаційної орієнтації актуальне і для новозеландців у тому сенсі, що в їхніх інтересах сприяти зміцненню «тихоокеанської» ідентичності та солідарності острівних держав АТР. Веллінгтон підтримує поглиблення коопераційних зв'язків, у т.ч., у військовій сфері між Папуа-Новою Гвінеєю, Вануату, французькою Новою Каледонією і т.д. В останньому випадку з боку Веллінгтона це зачепить на можливе майбутнє посилення впливу Парижа в даній частині планети, який виявляє все більшу зацікавленість своїми острівними територіями в Тихому океані. Ці території, як і Нова Зеландія та Австралія, перестають бути частиною периферійного простору, залучаються до майбутніх геополітичних змін.

Представники тихоокеанських острівних національностей становлять у структурі населення Нової Зеландії 7% (за даними 2006 року). Їх самоідентифікація має ряд відмінних рис від ідентифікації білих новозеландців, яка, будучи також острівною, не несе в собі розуміння культурної та соціальної єдності з представниками острівних держав АТР – жителями Соломонових островів, Самоа, Нової Каледонії, Таїті, Тувалу, островів Кука і под.

Гуманітарна політика Нової Зеландії спрямована на злиття цих двох ідентичностей. Раніше це було важке завдання з огляду на острівне положення держав та їх географічну віддаленість на океанських просторах. Сьогодні між Новою Зеландією та низкою острівних держав діє дуже ліберальний візовий режим, аж до спрощеної можливості отримання острів'янами новозеландського громадянства. Тихоокеанська політика Нової Зеландії спрямована на зміцнення тихоокеанського регіоналізму як запоруки

¹⁰² Powles A. Finding Common Ground: New Zealand and Regional Security Cooperation in the Pacific. URL : <http://apcss.org/wp-content/uploads/2015/08/C6-FindingCommonGround-NZ-Pacific-APowles.pdf>

політичної єдності АТР, яка перетворюється на зону зіткнення геополітичних інтересів США та КНР. Такий тихоокеанський регіоналізм є синонімом тихоокеанської солідарності. Перспективам тихоокеанського регіоналізму присвячено доповідь Секретаріату форуму острівних країн Тихого океану (Pacific Islands Forum Secretariat)¹⁰³.

Концепція «The Blue Pacific», що підтримується більшістю острівних держав АТР, виділяє АТР в окремий регіон у політичному, військовому, економічному та культурно-цивілізаційному сенсі. Вважається, що регіонально згуртовані держави, за умови відкритості до партнерства з ключовими державами поза АТР, зможуть спільно протистояти майбутнім загрозам і пристосуватися до зміни геополітичної картини світу¹⁰⁴.

Роль країн Океанії в світі з економічної і політичної точки зору незначна. Океанія – найбільше у світі скупчення островів та архіпелагів, зосереджених головним чином у центральній і південно-західній частині Тихого океану. З корисних копалин найбільше значення мають руди нікелю, хрому (Нова Каледонія, Фіджі), фосфорити (Мікронезія), нафта (Нова Гвінея); крім того, є золото, срібло (Фіджі). У цілому за запасами природних ресурсів острови бідні. Клімат більшості островів тропічний. Ріки й озера є головним чином на великих островах західної частини Океанії. Вони багатоводні, відрізняються бурхливими паводками. Рослинний світ представлений пальмами, бамбуками, деревоподібними папоротями. З культурних рослин Океанії, крім кокосової пальми, широко поширені сагова пальма, хлібне дерево, манго, папайя, цукрова тростина. Тваринний світ не є різноманітним. На Новій Гвінеї і на сусідніх архіпелагах живуть какаду, райські птахи. По всій Океанії поширені такі тварини, як летючі собаки, м'ясоїдні голуби, птахи-медососи.

Особливості розвитку островів Океанії пов'язані з їхньою розкиданістю у межах великого району та ізольованістю. Переважна частина островів

¹⁰³ Гулевич В. Новая Зеландия стремится к геополитическому лидерству в Океании. URL : <https://interaffairs.ru/news/show/18175>

¹⁰⁴ Там же.

Океанії продовжує залишатися під колоніальним управлінням. Найбільшою колоніальною державою у басейні Тихого океану є Австралія, у володінні якої знаходиться територія Папуа – південно-східна частина Нової Гвінеї. Колонії мають Великобританія, Франція, США. США захопили понад 2100 островів, переважно невеликих, частина з яких використовується як військові бази і полігони. Головна військова база в цьому регіоні – о. Гуам, де американські військовослужбовці (близько 40 тис. чол.) складають третину населення. На відміну від Австралійського Союзу і Нової Зеландії, в Океанії більшість населення складають корінні жителі. На вихідців із країн Європи та Азії припадає приблизно 20 %. Це англійці, французи, китайці, японці, індійці та інші. Населення переважно зайняте у сільському і лісовому господарстві, рибальстві і лише незначна частина у промисловості і будівництві. На більшості островів, особливо дрібних, ведеться примітивне сільське господарство. Значна частина населення харчується плодами кокосової пальми, хлібного дерева, солодкої картоплі – бататом.

Разом з тим є і сучасні плантаційні господарства, які орієнтуються на вирощення експортних культур. Це стосується насамперед, вирощування копри (ядро кокосового горіха). На Океанію припадає 9 % світового вивозу копри. Крім цього, велике значення мають ананаси (90 % світового врожаю). До експортних культур Океанії відносяться також цукрова тростина, каучук, какао, кави, банани, арахіс. Плантаційні господарства належать переважно США, Великобританії, Франції, Австралії. Ці країни контролюють видобуток і збут на світовий ринок нікелю, хрому, фосфоритів. Розвинутої обробної промисловості в Океанії немає. Мають місце лише підприємства з переробки сільськогосподарської продукції, яка йде на експорт. Звозяться ззовні навіть ті продукти, які могли б вироблятися власними силами: борошно, м'ясо, цукор. Японці та американці ловлять рибу біля островів Океанії і продають її місцевому населенню. Іноземний капітал прагне зберегти колоніальну структуру господарства у цій частині світу. Зовнішньоторговельний баланс Океанії в цілому пасивний. *Західне Самоа* – держава, що займає західну

частину архіпелагу Самоа і раніше була німецькою колонією, а потім підмандатною територією Нової Зеландії. У 1962 р. Західне Самоа стало суверенною державою. Основа економіки – землеробство і рибальство. Вирощується і вивозяться копра, банани, какао. Промисловість представлена невеликими підприємствами з переробки сільськогосподарських продуктів і лісу. В останні роки швидко розвивається туризм, що став одним із джерел прибутків країни. *Науру* – держава на однойменному острові у центральній частині Тихого океану. Після Першої світової війни острів був підмандатною територією Англії, Нової Зеландії та Австралії, а після Другої світової війни став 66 підопічною територією ООН під керуванням цих трьох держав. У 1968 р. Науру була проголошена суверенною державою. Головне природне багатство острова – фосфорити, запаси яких складають 100 млн. т., а щорічний видобуток – близько 2,2 млн т. На острові розвинуте кустарне ремесло, вирощують тропічні культури. *Тонга* – держава у західній частині Тихого океану. За володіння Тонга тривалий час йшла завзята боротьба між Англією, Німеччиною і США. У 1900 р. між Англією і Тонга був укладений договір «дружби», за яким королівство Тонга оголошувалося самоврядною державою під протекторатом Великобританії, а 4 червня 1970 року королівство було проголошено суверенною державою. Основа економіки – вирощування і вивезення кокосової копри, бананів. Частина населення зайнята рибальством і тваринництвом. Дуже розвинуте прикладне народне мистецтво. Місцеві умільці створюють надзвичайні, загадкові малюнки на особливій тканині – тапа (виготовленій з бананового листа), моделі каное, очеретяні капелюхи, віяла. Але найбільше виробів з черепашок – намиста, браслети, брошки і т. ін. *Фіджі* – держава на островах тієї ж назви, що розташовані на схрещенні шляхів, які проходять через південну частину Тихого океану. Столиця – Сува. Населення складається з двох основних національностей: корінних фіджійців та індійців, нащадків завезених сюди англійцями з Індії робітників на плантації цукрової тростини. Острова Фіджі були англійською колонією. 10 жовтня 1970 року Фіджі стали суверенною державою. Головна галузь

фіджійської економіки – сільське господарство. Основні культури – цукрова тростина та кокосова пальма. Вирощують також банани, ананаси, рис, тютюн. Цукрова промисловість контролюється австралійською монополією «Колоніел шугар ріфайнінг компані», хазяйнування якої на фіджійських островах порівнюють з діяльністю відомої «Юнайтед фрут компані» у Латинській Америці. Друга за значенням галузь економіки – виробництво кокосової олії, яке знаходиться під контролем також австралійського капіталу. Промисловість розвинута слабо. Головна галузь економіки – гірничовидобувна: видобуток золота, срібла, марганцевої і мідної руди. Обробна промисловість представлена невеликими підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції, цементними і лісопильними підприємствами, судноремонтними майстернями. Важливою статтею доходів став міжнародний туризм. У зв'язку з цим модернізовано міжнародний аеропорт на о. Віт-Леву, побудовано численні готелі¹⁰⁵.

Австралія, є основним напрямком зовнішньої політики Нової Зеландії і політики безпеки. Більше половини її офіційної допомоги з метою розвитку призначається для малих острівних держав, що розвиваються на північ від неї, але відносини складні, особливо з найбільшою – Фіджі. Нинішній уряд Нової Зеландії має намір приділяти більше уваги і технічній і фінансовій допомозі регіону, де вона стурбована посиленням стратегічного суперництва між великими державами і зростаючим впливом Китаю. В умовах мінливої геополітичної картини світу перед Новою Зеландією стоїть питання переосмислення свого становища в АТР і відповідної корекції зовнішньополітичного курсу¹⁰⁶.

Отже, тихоокеанська політика Нової Зеландії спрямована на зміцнення тихоокеанського регіоналізму як застави політичної єдності АТР, який перетворюється в зону зіткнення геополітичних інтересів США і КНР. У

¹⁰⁵ Дейнека О.Г., Найдьонова М.В., Череватенко О.М., Синікова О.М. Економіка зарубіжних країн: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2010. Ч.2. С. 63–67.

¹⁰⁶ Henderson J. New Zealand and Oceania // New Zealand in World Affairs. 2004. Vol. 3. P. 88–89.

справі становлення тихоокеанського регіоналізму Нова Зеландія має намір відігравати провідну роль. Якщо політика Австралії націлена більше на взаємодію із зовнішніми гравцями та участь у трансокеанській співпраці зі США та Великобританією, то позиція Нової Зеландії відрізняється більшою інтровертністю, «відходом у себе», прагненням частково відокремити Океанію в рамках тихоокеанського регіоналізму.

РОЗДІЛ 3

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ У ХХІ СТ.

3.1. Еволюція та геополітична складова відносин Нової Зеландії з державами АТР

Нова Зеландія є частиною більш широкого азіатського регіону не тільки через географічну близькість, а й тому, що її політичні, економічні інтереси і інтереси безпеки нерозривно пов'язані з розвитком подій в регіоні.

Після Другої світової війни Нова Зеландія разом з багатьма країнами регіону стала будувати власну позицію в міжнародних справах. Країна наполегливо працювала, щоб допомогти відновити основи миру і процвітання в Азії через допомогу в цілях розвитку (наприклад, план Коломбо)¹⁰⁷ і шляхом розгортання власних сил оборони.

Високі темпи економічного зростання в регіоні допомогли підняти рівень добробуту Нової Зеландії.

Вартість експорту Нової Зеландії в Азію зараз перевищує торгівлю країни з більш традиційними ринками Австралії, Європи і США. Половина з двадцяти найбільших експортних ринків – це Азія.

Нова Зеландія також має важливі формальні зв'язки з Азією, які варіюються від торгово-економічної взаємодії до політичного діалогу та діалогу з питань безпеки, а також співробітництва в багатосторонніх і регіональних операціях. Поряд з давніми тіснішими економічними відносинами з Австралією, Нова Зеландія також має більш тісні економічні партнерства з Таїландом, Сінгапуром, Чилі та Брунеєм.

Азія – це регіон, який зазнає швидких змін, але в той же час він стає все більш упевненим і перспективним. Саміти країн Східної Азії є відображенням цієї впевненості. Поряд з такими політичними ініціативами швидко розвивається регіональна економічна архітектура. Нова Зеландія добре

¹⁰⁷ Colombo plan // Britannica. 01.07.1951. URL: <https://www.britannica.com/topic/Colombo-Plan> URL: <https://www.britannica.com/topic/Colombo-Plan>

знайома з цими подіями і має намір і надалі брати активну участь¹⁰⁸. З точки зору безпеки, зв'язок між Азією і Новою Зеландією набуває все більшого значення, оскільки її колективні зобов'язання щодо регіональної стабільності і процвітання перевіряється міжнародними подіями.

Програма створення ядерної зброї Північної Кореї є явною загрозою для безпеки АТР. Нова Зеландія приєдналася до міжнародного співтовариства, включаючи своїх ключових партнерів в Азії, і беззастережно засудила ядерне випробування Пхеньяна, яке було провокаційним і безвідповідальним¹⁰⁹. Участь Нової Зеландії в зусиллях з врегулювання північнокорейської проблеми відображає прихильність до регіональної безпеки.

У травні 2006 року Нова Зеландія направила в Тимор-Лешті поліцію і збройні сили у відповідь на прохання тиморського уряду про допомогу у відновленні правопорядку в Ділі. Північна Корея і Тимор-Лешті – лише два приклади незмінної прихильності Нової Зеландії до збереження безпеки в Азії.

Щодо проблем, які пов'язані з тероризмом, торгівлею зброєю і наркотиками, контрабандою людей та іншими транснаціональними «проблемами без кордонів», то для їх вирішення необхідна координація зусиль. У посольствах Нової Зеландії в Бангкоку і Пекіні працюють співробітники поліції і митниці. Вони знаходяться в тісній співпраці зі своїми колегами в цих країнах, прагнучи боротися з транснаціональною злочинністю.

Уряд Новій Зеландії приділяє велику увагу розвитку двосторонніх відносин і багатосторонніх інститутів. Є ряд азіатських регіональних груп і організацій, які потенційно можуть запропонувати цінні зв'язки в сфері безпеки, а також політичні та економічні. Важливо, щоб ці групи були орієнтовані на зовнішній світ і прагнули залучати ключових глобальних гравців. США і РФ вже активні в АТЕС, і власне участь Нової Зеландії буде мати стратегічне значення.

¹⁰⁸ Анисимов Т. Ю. Интеграционные процессы в юго-западной части Тихого океана : автореф. дис... канд. ист. наук. Иркутск, 1997. С.14.

¹⁰⁹ Амиров В., Белоконов Ю. О безъядерной зоне в южной части Тихого океана // Мировая экономика и международные отношения. 1985. №12. С 101–102.

Китай і Індія перетворилися в основні світові економічні сили. Японія продовжує залишатися економічним центром, як і Корея. Країни АСЕАН з їх різноманітними політичними, культурними та економічними відносинами також знаходяться в русі. Участь Нової Зеландії в САС знаменує новий етап у відносинах зі Східною Азією і є визнанням прихильності Нової Зеландії до регіону.

Все більшого значення для відносин Нової Зеландії з країнами АТР набувають особисті зв'язки. Азіатські студенти, вносять свій вклад в різноманітне суспільство Нової Зеландії. Ці зв'язки створюються завдяки безлічі взаємодій – від торгівлі і підприємництва до культурного обміну, який відбувається через туризм і освіту.

27 лютого 2009 року в Хуахіні, (Таїланд), міністри економіки країн АСЕАН і CER (Австралія і Нова Зеландія) підписали Угоду про створення зони вільної торгівлі АСЕАН – Австралія – Нова Зеландія (Угода AANZFTA)¹¹⁰ Угода AANZFTA є першою угодою про вільну торгівлю між регіонами як для АСЕАН, так і для Австралії і Нової Зеландії¹¹¹. Це також четверта угода про вільну торгівлю між АСЕАН і партнерами по діалогу (після Китаю, Республіки Корея і Японії) і перша, за якою Австралія і Нова Зеландія уклали спільні переговори з іншими країнами¹¹².

Нова Зеландія входить в число шести партнерів АСЕАН по діалогу, що приєдналися до переговорів про Всеосяжне регіональне економічне партнерство (ВРЕП),¹¹³ які були розпочаті на 21 саміті АСЕАН 20 листопада 2012 року.

¹¹⁰ AANZFTA overview. URL: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/asean-australia-new-zealand-free-trade-agreement-aanzfta/aanzfta-overview/>

¹¹¹ ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Agreement // Fact sheet. Canberra, DFAT, 2009. P.6.

¹¹² ASEAN Community In Figures. Special Edition. A Closer Look at Trade Performance and Dependency and Investment. ASEAN Secretariat, Singapore, 2014. P. 93.

¹¹³ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP). URL: <https://rcepsec.org/>

Програма створення ядерної зброї Північною Кореєю є явною загрозою безпеці АТР. Нова Зеландія приєдналася до міжнародного співтовариства, включаючи своїх ключових партнерів в Азії, і беззастережно засудила ядерне випробування Пхеньяна, яке було провокаційним і безвідповідальним.

Отже, Нова Зеландія також має важливі зв'язки з Азією, які варіюються від торгово-економічної взаємодії до політичного діалогу та діалогу з питань безпеки, а також співробітництва в багатосторонніх і регіональних операціях.

Нова Зеландія має міцні політичні зв'язки з *Японією*, спільні цінності та спільну зацікавленість в стабільності, зростанні і розвитку в регіоні і в усьому світі. Між країнами є серйозні торгово-економічні, туристичні та особисті зв'язки. Відносини Нової Зеландії і Японії налічують понад 100 років, і в 2012 році дві країни відзначили 60-річчя встановлення дипломатичних відносин.

З моменту встановлення дипломатичних відносин в 1952 році, відносини сильно вирости за рахунок двосторонніх торгівельних, економічних, туристичних і наукових обмінів. Нова Зеландія і Японія є сторонами нещодавно укладеної Всеохоплюючого і прогресивного Транс-Тихоокеанського партнерства (СРТПП)¹¹⁴. Подальші можливості у відносинах включають поновлювані джерела енергії, наукове співробітництво, спортивну дипломатію і збільшення японських інвестицій в Нову Зеландію¹¹⁵.

Як ліберальні демократії і країни з ринковою економікою, країни поділяють схожі погляди з найрізноманітніших глобальних питань, від безпеки і прав людини до роззброєння. У 2013 році Нова Зеландія та Японія підписали меморандум про взаєморозуміння з Японією, що стосувався співпраці в області оборони¹¹⁶.

¹¹⁴ Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP). URL: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/comprehensive-and-progressive-agreement-for-trans-pacific-partnership-cptpp/>

¹¹⁵ Japan and New Zealand: 150 years / ed. by Roger Peren. – Wellington, 1999. P. 67.

¹¹⁶ Меморандум о взаимопонимании по контролю судов государством порта в Азиатско-Тихоокеанском регионе // Электронный фонд правовых и нормативно-технических документов. 11.04.1994. URL: <https://docs.cntd.ru/document/420375807> URL: <https://docs.cntd.ru/document/420375807>

Японія є четвертим за величиною торговим партнером Нової Зеландії з двосторонньої торгівлею товарами і послугами на загальну суму близько 8,8 млрд. дол. на рік до червня 2019 року. Японія є п'ятим за величиною джерелом міжнародних туристів (понад 115000 в рік по червень 2019 року) і третім за величиною джерелом іноземних студентів для Нової Зеландії. Число новозеландців, які щороку відвідують Японію, за останні роки швидко виросло і зараз становить близько 50 000 чоловік.

Ділова рада Японія – Нова Зеландія (JNZBC)¹¹⁷ і Форум партнерства Японія – Нова Зеландія¹¹⁸ також допомагають розвивати ділові відносини між двома країнами.

Нова Зеландія і Японія працювали разом з 10 іншими країнами на переговорах про Всеосяжне і прогресивне Транс-Тихоокеанське партнерство (СРТРП)¹¹⁹. Нова Зеландія і Японія включені в переговори про всеосяжне регіональне економічне партнерство¹²⁰.

Після зустрічі японсько-тихоокеанських лідерів в 2018 році (PALM8) і спільної заяви міністрів закордонних справ, Нова Зеландія прагне зміцнити координацію і співпрацю з Японією в Тихоокеанському регіоні. Нова Зеландія і Японія можуть розширити співпрацю в галузі розвитку в партнерстві з країнами тихоокеанських островів в таких областях, як безпека і захист на морі, зміна клімату, довкілля, зниження ризику лих та сталий розвиток.

Обидві країни підписали кілька двосторонніх угод, таких як Тимчасову угоду про торгівлю, митниці та судноплавство (1929 р.)¹²¹, Угода про торгівлю

¹¹⁷ JNZBC. URL: <https://www.jnzbc.com/>

¹¹⁸ Форум партнерства Японія – Новая Зеландия. URL: <https://www.mfat.govt.nz/jp/countries-and-regions/asia/japan/>

¹¹⁹ Trotter A. New Zealand and Japan, 1945–1952: the occupation and the peace treaty. London : Athlone Press, 1990. P.101.

¹²⁰ Mingming Ch. China – New Zealand Trade: Seizing a Unique Opportunity // New Zealand International Review. 2004. Vol. 29, №6. P. 8.

¹²¹ Interim Agreement on Trade, Customs and Shipping (1929). URL: https://ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_8_gumruk_birligi/san_marino_customs_union_agreement_1992.pdf

(1958 р.)¹²², Угода про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків стосовно податків на прибуток (1963 р.)¹²³, Угода про повітряні сполучення (1980 р.)¹²⁴ і Угода про візу для робочих відпусток (1985 р.).

Торговельні відносини Японії та Нової Зеландії в значній мірі доповнюють один одного. Незважаючи на проблеми, які COVID-19 поставив перед ланцюгами поставок, експорт товарів до Японії в період з січня по грудень 2020 року зріс на 1,7% в порівнянні з тим же періодом 2019 року і досяг найвищого рівня з 2010 року.¹²⁵

COVID 19 сприяв підвищенню обізнаності про благополуччя, здоров'я і харчування. Це вигідно для Нової Зеландії, оскільки у країні є прозорість всього ланцюжка поставок і надійна система регулювання.

Японія була дуже активним прихильником СРТРР, і це вже зробило позитивний вплив на її двосторонню торгівлю з Новою Зеландією, включаючи сировинні товари, і садівничий сектор.

Японія та Нова Зеландія – кілька ізольованих острівних держав, які через обмежені ресурси взяли на озброєння новаторський характер. Культура країн заснована на довірі і повазі, і обидві цінують довгострокові відносини при веденні бізнесу. Ця синергія сприяла створенню міцних союзів між двома країнами¹²⁶.

Отже, з моменту встановлення дипломатичних відносин в 1952 році, відносини сильно вирости за рахунок двосторонніх торговельних,

¹²² Trade Agreement between New Zealand and Japan (1958). URL: <https://www.mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/Trade-Agreements/China/index.php>

¹²³ Agreement on the avoidance of double taxation and the prevention of fiscal evasion with respect to taxes on income between New Zealand and Japan (1963) // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. 08.04.1963. URL: <https://www.legislation.govt.nz/regulation/public/1963/0049/4.0/whole.html>

¹²⁴ Air Services Agreement (1980) between Japan and New Zealand (1970) // UN-iLibrary. 18.01.1980. URL: <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210454674s003-c007>

¹²⁵ Экономическая и деловая информация по внешней торговле Японии с Новой Зеландией. URL: <http://www.jetro.go.jp>; <http://jin.jcic.or.jp>.

¹²⁶ Уоллес К. Работа с проактивной Японией: пересмотр региональной роли Японии и ее значения для внешней политики Новой Зеландии // Small States and the Changing Global Order. Springer, Cham, 2019. P. 193–211.

економічних, туристичних і наукових обмінів. Нова Зеландія і Японія є сторонами нещодавно укладеної Всеохоплюючого і прогресивного Транс-Тихоокеанського партнерства (СРТПР).

Японія є четвертим за величиною торговим партнером Нової Зеландії з двосторонньої торгівлею товарами і послугами на загальну суму близько 8,8 мільярда доларів на рік до червня 2019 року.

В 1997 році Нова Зеландія стала першою країною, яка закінчила переговори з *КНР* перед його вступом до СОТ. Для Нової Зеландії КНР, з її зростаючим і багатим населенням, представляє найважливіший ринок споживачів. Останнім часом середній клас в Китаї досяг 150 млн. чоловік, що призвело до збільшення попиту на вироби новозеландського експорту:

З 1999 року збільшився експорт виробів з лісу, головним чином, щоб забезпечити бум будівництва житла в Китаї. В даний час КНР є п'ятим за рахунком ринком для лісоматеріалів Нової Зеландії¹²⁷.

Товари з Китаю також стали незамінними для новозеландських жителів (це техніка, одяг, взуття, дитячі іграшки). Так що ці ринки взаємодоповнюють один одного. Китайсько-новозеландське співробітництво охоплює весь спектр можливих відносин між державами. Ця співпраця в галузі праці, захисту навколишнього середовища і прав людини, науки і техніки, охорони здоров'я та багато іншого.

Обсяг китайсько-новозеландської торгівлі становить 4 млрд. новозеландських доларів плюс сотні мільйонів доларів двосторонніх інвестицій. На червень 2003 року число інвестиційних проектів Нової Зеландії в китайську економіку склало 741¹²⁸.

Політичні переговори між Китаєм і Новою Зеландією охоплюють широкий діапазон двосторонніх, регіональних і багатосторонніх проблем.

¹²⁷ Бажанов Е.П. Актуальные проблемы международных отношений: в 3-х т./ Е.П. Бажанов // Избранные труды Москва: Научная книга, 2001 – 2003. 33 с.

¹²⁸ Олейников И.В. Новозеландско-китайские отношения в начале XXI века // Вестн. Иркут. ун-та. Спец. вып. мат-лы ежегод. науч.-теор. конф. мол. уч. Иркутск : Иркут. ун-т, 2007. С.31.

Держави не бояться можливих протиріч і розбіжностей поглядів по деяких позиціях. Це говорить про політичну зрілість відносин.

Відносно Тайваню Нова Зеландія цілком поділяє політику КНР єдиного Китаю і виступає за мирне об'єднання.

Що стосується Північної Кореї, то Нова Зеландія вітала конструктивну роль Китаю на шестисторонніх переговорах. Китай і Нова Зеландія виступають за припинення ядерних програм на Корейському півострові і прийняття Північною Кореєю зобов'язань за Угодою про нерозповсюдження ядерної зброї.

Нова Зеландія прагне передати Китаю досвід щодо удосконалення системи захисту прав людини. За минулі роки було проведено безліч навчальних програм з цієї проблеми.

Китай і Нова Зеландія активно взаємодіють один з одним на міжнародному рівні. Це участь в регіональних інтеграційних організаціях АТЕС, АСЕАН. Регулярність зустрічей і відвідувань офіційних осіб сприяє більшому розумінню та повазі інтересів один одного, а також більш активної співпраці ¹²⁹.

Найбільш пріоритетним і важливим завданням в є укладення Угоди про Вільну торгівлю, яка була підписана у квітні 2008 року. ¹³⁰. Це угода має велике значення не тільки для Нової Зеландії і Китаю, але і для Австралії, а також країн-учасників АСЕАН. Вона сприяє економічному розвитку регіону, а також дає можливість для встановлення більш вигідних і вільних торговельних відносин між країнами-учасницями.

Нова Зеландія стала першою країною Організації економічного співробітництва і розвитку, яка визнала, що після 25 років реформи Китай встановив ринкову економіку.

¹²⁹ Долинская Ю. В. Китай и Новая Зеландия: на пути создания двусторонней зоны свободной торговли // Актуальные проблемы права, экономики и управления: Сб. ст. междунар. науч.-практ. конф. Иркутск, 29-30 апр. 2008 г. Иркутск, 2008. С. 272.

¹³⁰ Free Trade Agreements between China and New Zealand // ChamberDocs. 28.05.2004. URL: https://www.chamberdocs.co.nz/_uploads/TmceUpload/20170719071135_0icaxhm55wj.pdf

Торгівля Нової Зеландії з Китаєм стикається з багатьма проблемами. А саме з різними тарифними, нетарифними обмеженнями і квотами ¹³¹.

У той час як 95% всього імпорту, що ввозиться в Нову Зеландію (в тому числі і китайського), не обкладається жодними тарифами. Після укладення Угоди Нова Зеландія отримала великі знижки на ввезення товарів до Китаю, що, безсумнівно, приносить більший прибуток.

Отже, можна з упевненістю говорити про широкі перспективи розвитку китайсько-новозеландських відносин, які в даний час переживають підйом. Держави вже подолали період дипломатичної адаптації і не мають будь-яких принципових розбіжностей з політичних питань. З підписанням Угоди в квітні 2008 року Китай і Нова Зеландія забезпечили подальший ріст і розвиток економічних відносин. На початку XXI ст. торгово-економічні та енергетичні відносини між Новою Зеландією і Китаєм знаходяться в фазі підйому. Цьому сприяє зміцнення економіки КНР, яке робить Китай одним з найважливіших ринків збуту новозеландської продукції. Нова Зеландія, в свою чергу, важлива для Китаю як ключовий партнер в південній частині Тихого океану.

3.2. Співробітництво Нової Зеландії з США

Нова Зеландія – сильний партнер США. Дипломатична присутність США в Новій Зеландії походить від введення в посаду першого консула США в 1838 році. Офіційні дипломатичні відносини були встановлені в 1942 році після визнання Сполученим Королівством внутрішньої і зовнішньої автономії Нової Зеландії в складі Британської імперії. Під час Другої світової війни військовослужбовці США знаходилися в Новій Зеландії для підготовки до таких битв, як Гуадалканал і Тарава. США і Нова Зеландія мають спільні елементи історії і культури та відданості демократичним принципам. Відносини Нової Зеландії зі Сполученими Штатами в період після Другої

¹³¹ Олейников И. В. Китайско-новозеландские торгово-экономические отношения в начале XXI века // Тихоокеанская Россия и страны АТР в изменяющемся мире : сб. ст. / отв. ред. Ю. В. Латушко, И. В. Ставров. Владивосток : Дальнаука, 2009. С. 135.

світової війни були тісно пов'язані з Договором про безпеку між Австралією, Новою Зеландією та Сполученими Штатами (АНЗЮС) 1951 року, за яким погодилися консультуватися в разі нападу в Тихому океані і «діяти, щоб протистояти загальній небезпеці»¹³². Ситуація змінилася в 1980-х роках, коли реалізація Новою Зеландією політики, яка забороняє використання ядерних військових кораблів в своїх портах, ефективно завадила практичній співпраці альянсу в рамках АНЗЮС. У 1986 році США призупинили виконання своїх зобов'язань АНЗЮС щодо забезпечення безпеки Нової Зеландії.

На думку П. Коновалова «Якщо Канберра історично підтримує тісні стратегічні зв'язку з Вашингтоном, Веллінгтон діє більш незалежно, особливо після розбіжностей із США щодо заходів у новозеландські порти американських військових кораблів з ядерною зброєю на борту 1980-х гг. Торгівля більшою мірою, ніж політика, є пріоритетом для Веллінгтона, через що позиції КНР у новозеландському зовнішньополітичному порядку стійкіші, ніж у австралійській»¹³³.

У 1990-х роках відносини між Новою Зеландією та США дещо покращилися, чому сприяв той факт, що президент США Білл Клінтон (демократ) та прем'єр-міністри Нової Зеландії Джим Болджер та Дженні Шиплі (обидва з Національної партії) не розділяли багаж 1980-х років. Болджер відвідав Білий дім у 1995 році, тоді як Б. Клінтон здійснив державний візит до Нової Зеландії у 1999 році в рамках саміту АТЕС, що відбувся у тому ж році.

Партійна приналежність означала, як і лейбористський коаліційний уряд Хелен Кларк, і Джордж У. Республіканська адміністрація Буша мала зв'язку з 1980-ми роками. Це було також особисте: Кларк був депутатом від лейбористів під час ядерного скандалу та твердим прихильником без'ядерної

¹³² U.S. Relations With New Zealand. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-new-zealand/>

¹³³ Коновалов П. Новая Зеландия на перепутье: внешнеполитические вызовы 2021 года // Открытый интернет-журнал «Новое восточное обозрение». URL: <https://ru.journal-neo.org/2021/03/24/novaya-zelandiya-na-pereput-e-vneshnepoliticheskie-vy-zovy-2021-goda/>

політики, тоді як батько Буша служив віце-президентом Рональда Рейгана у 1980-х роках.

Стратегічні рішення, прийняті протягом останнього року Клінтона і першого року Кларка в офісі, в 2000 році, також не обіцяли нічого хорошого з точки зору США. Кларк наклав вето на рішення, ухвалене Шиплі ближче до кінця її перебування в уряді, про покупку винищувачів F-16 у Сполучених Штатах. Рішення F-16 стало частиною ширшої стратегічної розбудови збройних сил Нової Зеландії, в рамках якої коаліційний уряд Лейбористського альянсу також вирішив скасувати бойове крило ВПС.

Основне обґрунтування полягало в тому, що натомість Нова Зеландія має зосередити свої зусилля на підтримці зростаючої кількості миротворчих місій, які вона проводила з моменту закінчення холодної війни. Розширення військової співпраці зі Сполученими Штатами не стояло на порядку денному¹³⁴.

Основна увага була приділена переговорам про угоди про вільну торгівлю з іншими країнами – після типової угоди 2001 року з Сінгапуром та на тлі нещасливого раунду переговорів Світової організації торгівлі у Досі. Зусилля Нової Зеландії з вільної торгівлі вперше принесли плоди у 2005 році, коли було підписано угоду з Таїландом. Ще більш цікавою була угода, підписана пізніше того ж року між групою країн Тихоокеанського регіону під назвою «Р4». Угода з Брунеєм, Чилі та Сінгапуром стала основою для того, що зрештою стало всеосяжним та прогресивним Транс-Тихоокеанським партнерством (СРТРР) з 11 країн.

Але найбільший приз Нової Зеландії прийшов у 2008 році, коли вона стала першою західною країною, яка підписала угоду про вільну торгівлю з Китаєм, який швидко став найбільшим торговим партнером Нової Зеландії¹³⁵.

¹³⁴ Миллер Д. Как 9/11 изменил внешнюю политику Новой Зеландии. URL : https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.6366ba93-62aa46a1-e6ee52b0-74722d776562/https/thediplomat.com/2021/09/how-9-11-changed-new-zealands-foreign-policy/

¹³⁵ Миллер Д. Как 9/11 изменил внешнюю политику Новой Зеландии. URL : https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.6366ba93-62aa46a1-e6ee52b0-74722d776562/https/thediplomat.com/2021/09/how-9-11-changed-new-zealands-foreign-policy/

Двосторонні зв'язки різко покращилися за останнє десятиліття. У 2010 році США і Нова Зеландія підписали Веллінгтонську декларацію, в якій були підтверджені тісні зв'язки між двома країнами і намічено майбутнє практичне співробітництво. Це було посилено у 2012 році підписанням Вашингтонської декларації, яка зміцнила відносини в сфері оборони, надавши основу і стратегічне керівництво для співпраці в області безпеки і діалогу в області оборони.

У липні 2018 року Конгрес США прийняв Закон про обізнаних новаторів і гідних інвесторів (або kiwi), який надав новозеландцям доступ до підприємницьких і інвестиційних віз E1 і E2; в серпні 2018 року Президент підписав закон.

Уряд Нової Зеландії надає великого значення продовженню тісних політичних, економічних, енергетичних і соціальних зв'язків зі США.

Двосторонні економічні зв'язки між США і Новою Зеландією міцні і розвиваються. У 2018 році двостороння торгівля товарами між США і Новою Зеландією склала 8,2 млрд. дол., при цьому експорт товарів з США до Нової Зеландії склав 4,1 млрд. дол., а імпорт – 4,2 млрд. дол. У 2018 році дефіцит торгового балансу США з Новою Зеландією склав 127 млн. дол. Експорт послуг США в Нову Зеландію в 2018 році склав 2,9 млрд. дол., а імпорт послуг з Нової Зеландії – 2,7 млрд. дол.¹³⁶.

У 2018 році позитивне сальдо торгівлі послугами США і Нової Зеландії склало 181 млн. дол. Основні товари, що експортуються з США до Нової Зеландії, включають: літаки, машини, транспортні засоби, електричне обладнання, а також оптичні та медичні інструменти. Основні товари, що імпортуються США з Нової Зеландії, включали м'ясо, напої, молочні продукти, обладнання, і білкові речовини (в основному казеїн). США і Нова

¹³⁶ World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>

Зеландія підписали двосторонню Рамкову угоду про торгівлю та інвестиції з 1992 року¹³⁷.

Згідно з даними уряду Нової Зеландії, США є третім за величиною джерелом ПІІ Нової Зеландії (після Австралії і Гонконгу). Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій США в Новій Зеландії в 2018 році склав 11,3 млрд. дол. Прямі інвестиції США в Новій Зеландії зосереджені в виробничому, фінансовому та оптовому секторах торгівлі. Космічний сектор є областю зростання завдяки спільним інвестиціям в Rocket Lab і LeoLabs. Понад 300 американських компаній мають дочірні філії в Новій Зеландії. Багато діють через місцевих агентів, а деякі є членами спільних підприємств. Згідно зі статистикою уряду Нової Зеландії, Сполучені Штати були другим за популярністю напрямком для іноземних інвестицій Нової Зеландії, на них припадало 20 % усіх інвестицій в 2018 році. У 2018 році загальний обсяг прямих іноземних інвестицій з Нової Зеландії в Сполучені Штати склав 1,3 млрд. дол. Прямі іноземні інвестиції Нової Зеландії зосереджені в програмному забезпеченні і ІТ-послуги, текстилі, пластмасах, комунікаціях, промислового обладнанні і бізнес-послуги.

Двостороння торгівля товарами між Сполученими Штатами та Новою Зеландією становила 10,8 мільярдів доларів у 2020 році, при цьому експорт товарів США до Нової Зеландії склав 5 мільярдів доларів, а імпорт – 5,7 мільярда доларів. Обсяг торгівлі США послугами (експорт та імпорт) з Новою Зеландією у 2020 році склав приблизно 3,4 млрд. дол. США. Експорт послуг становив 1,8 млрд. дол.; імпорт послуг становив 1,5 млрд. дол. Нова Зеландія була 47-м за величиною ринком експорту товарів США у 2020 році. Дефіцит торгівлі товарами США з Новою Зеландією у 2020 році становив 1 млрд. дол. Профіцит торгівлі послугами США з Новою Зеландією становив 332 млн. дол. у 2020 році.

¹³⁷ Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade. URL:<https://www.dfat.gov.au/>

За даними агентства SelectUSA, у 2020 році Нова Зеландія була джерелом ПІІ до Сполучених Штатів, які швидко розвивалися. ПІІ Нової Зеландії в Сполучених Штатах (акція) становили 3,4 млрд доларів у 2020 році. ПІІ Нової Зеландії зосереджені на програмному забезпеченні та ІТ-послугах; пластмаси; комунікації; промислове обладнання; транспортні та ділові послуги. У 2020 році прямі інвестиції США в Новій Зеландії (акції) склали 12,9 мільярдів доларів, зосереджених у виробничому, фінансовому та оптовій торгівлі. Космічний сектор є сферою зростання завдяки спільним інвестиціям у Rocket Lab і LeoLabs, а також партнерству, яке пропонує стипендії NASA для Нової Зеландії. Понад 300 американських компаній мають дочірні філії в Новій Зеландії. Багато з них працюють через місцевих агентів, а деякі працюють у спільних підприємствах.

До пандемії COVID-19 кількість мандрівників із США до Нової Зеландії та відвідувачів Нової Зеландії до Сполучених Штатів щорічно зростала. Приблизно 300 000 відвідувачів Нової Зеландії відвідали Сполучені Штати в 2019 році, і така ж кількість мандрівників із США відвідала Нову Зеландію. Нова Зеландія 26 березня 2020 року, закриття кордону до негромадяни через пандемію COVID-19 спричинили значне зниження кількості відвідувачів, а також авіарейсів і авіакомпаній, що здійснюють рейси між обома країнами. Нова Зеландія оголосила, що з травня 2022 року знову відкриє кордони для вакцинованих відвідувачів США.

3.3. Співпраця Нової Зеландії із країнами ЄС та Великою Британією

Спираючись на історію значних потоків людей, товарів, капіталу, ідей та інституцій, Нова Зеландія та ЄС перебувають у процесі ефективного руху до всебічного партнерства. У цьому контексті ми також розглядаємо обґрунтування та перспективи двосторонньої угоди про вільну торгівлю (FTA). У своїх висновках ми виділяємо, на тлі запланованого виходу Великої

Британії (Велика Британія) з ЄС (Brexit), перспективні сфери майбутньої співпраці між ЄС та Новою Зеландією¹³⁸.

Починаючи з 2012 р. Нова Зеландія та ЄС вели переговори про укладення рамкової угоди з питань торговельно-економічного співробітництва, яка передбачає встановлення принципово нового рівня взаємин у цій галузі. Практично йдеться про створення умов угоди про вільну торгівлю. Нова Зеландія дуже зацікавлена у досягненні прогресу на переговорах щодо укладання такої угоди, будучи пов'язаною системою обмежувальних квот на постачання своєї продукції до країн ЄС. Так, наприклад, загальна квота Нової Зеландії на постачання м'яса до ЄС у 2013 р. не перевищувала 1500 тонн, що, за заявою спікера новозеландського парламенту Локаута Сміта, «просто смішно, оскільки це приблизно відповідає обсягу виробництва м'яса на середньостатистичній новозеландській фермі». У липні 2006 р. у зв'язку з новими правилами у сфері конкуренції, встановленими Європейським Судом, Європейський Союз був змушений переглянути імпорتنі квоти на постачання новозеландської олії у бік збільшення, щоб забезпечити цій продукції недискримінаційний доступ на європейський ринок. Пізніше, у листопаді 2006 р., Сторони досягли порозуміння щодо порядку застосування зазначених правил у цьому конкретному випадку¹³⁹.

Офіційні зв'язки між Новою Зеландією та ЄС існують вже понад 50 років. Дипломатичні контакти були офіційно встановлені в 1961 році, коли посол Нової Зеландії отримав акредитацію при тодішньому Європейському економічному співтоваристві (ЄЕС). Інтерес Нової Зеландії до тіснішого

¹³⁸ EEAS (European Union External Action Service) (2016) // Partnership Agreement on Relations and Cooperation Between the European Union and its Member States, of the One Part, and New Zealand, of the Other Part. URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_new_zealand_partnership_agreement_on_relations_and_cooperation.pdf.

¹³⁹ Колмакова А.В. Развитие отношений между Новой Зеландией и Европейским Союзом на рубеже XX–XXI веков // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: «Международные отношения». 2016. № 1. С.133–140.

контакту з ЄЕС стимулювався зацікавленістю Великої Британії у приєднанні до ЄЕС та можливими розгалуженнями цього для тісних торговельних зав'язків Нової Зеландії з колишньою «батьківщиною». Відносини Нової Зеландії з окремими країнами-членами ЄС традиційно зосереджені на Великобританії та двох великих країнах ЄС, Німеччині та Франції.

Дипломатичні та політичні відносини між Новою Зеландією та ЄС, як на наднаціональному рівні, так і на рівні окремих держав-членів, за останні кілька десятиліть стали набагато більш організаційно розвиненими та структурованими. Важливі кроки в цьому відношенні були зроблені з відкриттям посольств Нової Зеландії в Афінах, Бонні, Брюсселі та Римі в 1960-х роках, а нещодавно також в інших столицях, таких як Мадрид, Стокгольм, Варшава.

З 28 країн-членів ЄС вісім мають посольства у Веллінгтоні, а 15 інших країн-членів акредитуються в Новій Зеландії. У головних містах Нової Зеландії також є близько 50 генеральних і почесних консулів, які представляють країни ЄС. Колективна дипломатична присутність ЄС у Новій Зеландії почалася з акредитації Представництва Європейської Комісії в Канберрі в Новій Зеландії в 1984 році. У 2004 році було створено пряму дипломатичну присутність у Веллінгтоні, а через шість років делегацію Комісії було перетворено в контексті створення спільної служби зовнішніх дій ЄС у Представництві Європейського Союзу в Новій Зеландії¹⁴⁰. У вересні 2016 року делегація стала повноцінною місією на чолі з послом-резидентом. Консультації між ЄС та Новою Зеландією на рівні політичних лідерів, міністрів, комісарів і парламентарів є частими, а щорічні зустрічі вищих посадових осіб чергуються між Брюсселем та Веллінгтоном.

Дипломатичні та політичні відносини між Новою Зеландією та ЄС також характеризуються зростаючою складністю проблем. Враховуючи сильну економічну спрямованість початкового проекту європейської інтеграції та

¹⁴⁰ Holland Martin, and Serena Kelly (2012), Britain, Europe and New Zealand // Encyclopedia of New Zealand. URL : www.TeAra.govt.nz/en/britain-europe-and-new-zealand/print.

давнє прагнення Нової Зеландії забезпечити доступ до європейського ринку для свого експорту, зокрема сільськогосподарської продукції питання включали квоти та регулювання. Як було сказано в документі ЄС про відносини з Новою Зеландією кілька років тому: «Торгівля є домінуючою ознакою двосторонніх відносин» (EEAS 2008). Справді, багато з 15 двосторонніх угод, підписаних з 1980 року Новою Зеландією та ЄС (і його інституційними попередниками), стосуються питань торгівлі та бізнесу, таких як торгівля сиром, бараниною, козячим м'ясом; санітарні, фітосанітарні та медичні питання; авіасполучення; і взаємне визнання оцінок відповідності.

Основою для розвитку двосторонніх відносин в останні роки стала Спільна декларація ЄС–Нова Зеландія про відносини та співробітництво 2007 року, яка замінила першу Спільну декларацію ЄС – Нова Зеландія, підписану в 1999 році. У декларації лише сім з 46 параграфів, що стосуються суті двосторонніх відносин, були присвячені торговельно-економічним питанням. Після Спільної декларації підписали двосторонню угоду про науково-технічне співробітництво, а також дві угоди з питань безпеки. Останній включав одну дуже конкретну угоду, підписану у 2007 році, яка стосувалась участі Нової Зеландії в цивільній поліцейській місії ЄС в Афганістані – як одна з чотирьох країн, що не входять до ЄС, Нова Зеландія надала офіцерів поліції до місії – та одну угоду, яка охоплює участь Нової Зеландії в військових операціях з врегулювання криз у Боснії та Герцеговині. У 2012 році було підписано набагато ширшу рамкову угоду, яка регулює участь Нової Зеландії в операціях ЄС з управління кризою.

Спираючись на Спільну декларацію та наступні двосторонні угоди, ЄС та Нова Зеландія у 2009 році домовилися про подальше покращення двосторонніх відносин за допомогою всеосяжної та юридично обов'язкової угоди між ЄС та Новою Зеландією на рівні договорів. Офіційні переговори щодо цієї Угоди про партнерство у відносинах і співробітництві (PARC) відбулися між 2012 та 2014 роками. Після певної юридичної «вчистки» тексту Верховний представник ЄС Фредеріка Могеріні та міністр закордонних

справ Нової Зеландії Мюррей МакКалі нарешті підписали PARC у жовтні 2016 року. Цей документ, що складається з 60 статей, охоплює всю гаму двостороннього співробітництва та діалогу в десяти розділах, щодо сільського господарства, розвитку села та лісового господарства (ст. 49), а також благополуччя тварин (ст. 16).) для транспорту (ст.48) або туризму (ст. 28).

Особливо довгі та детальні статті стосуються співробітництва в боротьбі з тероризмом (ст. 11), діалогу з економічних і торгових питань (ст. 14), освіти та навчання (ст. 40), енергетики (ст. 47), а також рибальства та морських справ (ст. 50)¹⁴¹.

Офіційний дискурс щодо співробітництва між ЄС та Новою Зеландією, який відображається в офіційних документах і заявах високопоставлених представників, підкреслює єдність двох сторін. Міністр закордонних справ Нової Зеландії Мюррей МакКалі назвав ЄС «партнером першого порядку для Нової Зеландії», також відзначивши «високий рівень співпраці з ЄС у Тихоокеанському регіоні, у т. ч. щодо розвитку»¹⁴². Можна стверджувати, що висока повага, яку обидві сторони шанують одна одну, сприяла інституціоналізації політичних і дипломатичних відносин між ЄС і Новою Зеландією протягом останніх кількох десятиліть.

Хоча два елементи «святої трійці» сучасних угод ЄС з іншими країнами та регіонами – рамкова угода щодо участі в операціях ЄС із врегулювання криз, згадана вище, та всеохоплююча політична угода – зараз діють з Новою Зеландією, часто викликана «єдність» обох сторін ще не втілена в двосторонню ЗВТ. До приєднання Великої Британії до ЄЕС у 1973 році торгівля Нової Зеландії в основному велася з Великою Британією. З огляду на поступове припинення преференційних торговельних зв'язків із Великою

¹⁴¹ EEAS (European Union External Action Service) (2016) // Partnership Agreement on Relations and Cooperation Between the European Union and its Member States, of the One Part, and New Zealand, of the Other Part. URL:

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_new_zealand_partnership_agreement_on_relations_and_cooperation.pdf.

¹⁴² European Union (2011) // European Union and New Zealand to pursue Framework Agreement. URL : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1288_en.htm.

Британією, Новій Зеландії довелося переорієнтувати свої торговельні відносини. Вони зробили це, успішно диверсифікувавши свої торговельні відносини з географічно ближчими азіатськими країнами, а також Австралією.

Нова Зеландія давно бажала двосторонньої зони вільної торгівлі з ЄС. Як зазначив у 2014 році міністр торгівлі Нової Зеландії Тім Грозер у листі до комісара ЄС з питань торгівлі Сесілії Мальмстрьом, «Нова Зеландія зараз є однією з шести членів СОТ без угоди про преференційний доступ до ЄС, яка була укладена або перебуває на стадії переговорів. Це не відповідає нашим теплим політичним відносинам»¹⁴³. За відсутності ЗВТ Нова Зеландія перебуває у не вигідному становищі щодо доступу на ринок до ЄС порівняно з деякими конкурентами. Враховуючи політичну чутливість вільної торгівлі сільськогосподарською продукцією для низки країн-членів, ЄС вже давно не хоче ініціювати переговори щодо такої угоди з Новою Зеландією (або Австралією, якщо на те пішло)¹⁴⁴. Однак, з огляду на майбутній PARC і враховуючи досвід Нової Зеландії щодо успішних переговорів про низку високоякісних угод про ЗВТ з такими конкурентами з ЄС, як Китай і Південна Корея, ЄС і Нова Зеландія взяли на себе зобов'язання в жовтні 2015 року розпочати процес двосторонньої ЗВТ. На початку 2016 року розпочалася офіційна підготовка з процесом громадських консультацій з обох сторін. Комісія ЄС фактично готується до переговорів про угоди про вільну торгівлю як з Новою Зеландією, так і з Австралією, причому угода з Новою Зеландією лідирує. Відповідно до дорожньої карти, представлені Комісією ЄС на початку 2016 року, Комісія могла б запросити дозвіл у Європейської Ради на початок переговорів про ЗВТ у першій половині 2017 року¹⁴⁵. Підготовка

¹⁴³ Groser T. (2014) // Congratulations Letter to Commissioner Malmström. URL: http://ec.europa.eu/carol/index.cfm?fuseaction=download&documentId=090166e59b144f7a&title=Commissioner_Malmstr%C3%B6m%20-%20from%20NZ%20MoT%20Tim%20Groser.pdf.

¹⁴⁴ EEAS (European Union External Action Service) // EU's Relations with New Zealand. URL: http://eeas.europa.eu/new_zealand/index_en.htm.

¹⁴⁵ European Commission (2016) // Inception Impact Assessment: EU – Australia and EU – New Zealand Free Trade Agreements. URL: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_trade_040_au_nz_trade_agreement_en.pdf.

Комісії – оцінка впливу та визначення масштабів – до переговорів з Новою Зеландією та Австралією не вплинула на результати референдуму у червні 2016 року у Великій Британії щодо виходу з ЄС. У будь-якому випадку, привид Brexit дав поштовх торговим чиновникам до укладання та ратифікації торговельних пактів, які очікують на розгляд, швидше, ніж пізніше. Однак, враховуючи зростання антиглобалізаційних настроїв (не лише) в ЄС, який у жовтні 2016 року ледь не зупинив підписання торгового пакту між ЄС та Канадою (СЕТА), сьогодні важливішим питанням є те, чи буде угода про ЗВТ між ЄС і Нова Зеландія будуть продаватися в усіх країнах-членах ЄС, які також повинні погодитися на остаточну угоду.

Туризм має важливе значення для економіки Нової Зеландії, що в прямому і непрямому вираженні становить понад 8% ВВП країни. Зростання туристичного сектора в останні роки було зумовлене збільшенням кількості азіатських, зокрема китайських, відвідувачів Нової Зеландії. Тим не менш, кількість відвідувачів з ЄС залишається високою і продовжує зростати. Згідно зі статистикою Нової Зеландії, приблизно 463 000 людей з Європи відвідали країну в 2015 році, що робить її третім за величиною джерелом відвідувачів у всьому світі після Океанії та Азії, але до Америки. За країнами відвідувачі як із Великобританії, так і з Німеччини увійшли до десятки найкращих у 2015 році – Великобританія посідала четверте місце з майже 204 000 відвідувачів і Німеччина на шостому місці з майже 85 000 відвідувачів¹⁴⁶.

Велику кількість відвідувачів із Великої Британії можна легко зрозуміти з огляду на імміграційний профіль Нової Зеландії. Майже три чверті населення – приблизно 3 млн. людей – вважають себе представниками європейської національності. Чверть населення народилася за кордоном. У той час як найбільша група новозеландців, які народилися за кордоном, зараз походить із різних частин Азії, Англія все ще займає перше місце за країнами – значно

¹⁴⁶ Statistics New Zealand (2016) // International Visitor Arrivals to New Zealand: December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/population/Migration/international-visitor-arrivals-dec-15.aspx.

випереджаючи Китай, Індію та Австралію – із близько 216 000 осіб, або 21,5% населення Нової Зеландії. народжене за кордоном населення, що походить звідти. Іншим джерелом європейських громадян, які народилися за кордоном, є Шотландія, де народилося близько 26 000 новозеландців¹⁴⁷.

Постійна міграція з ЄС до Нової Зеландії залишається значною. У році, що закінчився в березні 2016 року, понад 26 500 громадян ЄС переселилися в Новій Зеландії, що становить більше однієї п'ятої усіх іммігрантів у цьому році. У сукупності громадяни ЄС були фактично найважливішою групою нових іммігрантів, переважаючи австралійців і китайців. Серед європейців, які прибули на постійну або довгострокову основу до Нової Зеландії у 2015 році, було майже 13 400 британців, понад 3 900 німців і близько 3 800 громадян Франції¹⁴⁸.

За межами Brexit: потенціал для тіснішого співробітництва між ЄС та Новою Зеландією, хоча зв'язки Нової Зеландії з Австралією та різними частинами Азії за останні десятиліття різко зросли, ЄС, безсумнівно, залишається партнером першого порядку для Нової Зеландії. Дуже значні торговельні, інвестиційні, туристичні та міграційні зв'язки продовжують підтримувати двосторонні відносини. Спільні цінності та інтереси також роблять Нову Зеландію шанованим партнером ЄС – на двосторонньому рівні, у регіональному контексті південної частини Тихого океану, де Нова Зеландія виступає як «середня держава» як сама по собі, так і на міжнародному рівні. етап. Відносини між ЄС і Новою Зеландією явно переросли етап «тільки торгівлі». Тим не менш, запланований вихід Великобританії з ЄС матиме

¹⁴⁷ Statistics New Zealand (2013) // 2013 QuickStats: About National Highlights.URL : www.stats.govt.nz/Census/2013-census/profile-and-summary-reports/quickstats-about-national-highlights.aspx

¹⁴⁸ Statistics New Zealand (2016) // Global New Zealand – International Trade, Investment, and Travel Profile: Year Ended December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-15.aspx; Statistics New Zealand (2016) //European Union-New Zealand Trade, Investment, and Migration: Year Ended March 2016. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/trade-investment-migration-factsheets.aspx.

значні наслідки для відносин. Через історично засноване особливе місце Великої Британії у відносинах Нової Зеландії з Європою і через те, що на Велику Британію все ще припадає непропорційна частка торгівлі, інвестицій, подорожей, міграції та інших зв'язків ЄС з Новою Зеландією, Brexit, безсумнівно, означатиме чисту втрату для ЄС. відносини ЄС з Новою Зеландією. Враховуючи досі незрозумілі терміни та умови Brexit, включно з тим, чи залишиться Велика Британія якимось чином або деякий час підключеною до єдиного ринку, єдине, що можна з упевненістю сказати на даний момент, це те, що Новій Зеландії потрібно буде вести переговори. низки окремих угод із Великою Британією після Brexit – тобто, швидше за все, після 2019 року.

Незважаючи на привид Brexit, існує значний простір для подальшого розвитку відносин між ЄС та Новою Зеландією. Угода на рівні договору, підписана цього року, неодмінно послужить стартовою площадкою для майбутніх спільних зусиль у ряді областей, а також може прокласти шлях для двосторонньої угоди про вільну торгівлю. Хоча відносини між ЄС та Новою Зеландією навряд чи переростуть у справжнє стратегічне партнерство¹⁴⁹, враховуючи обмежені можливості Нової Зеландії для глобальної взаємодії у великих масштабах, PARC свідчить про всеосяжний характер двосторонніх відносин.

Сфери співпраці з особливим потенціалом для подальшого розвитку включають дослідження та освіту, а також морську справу. Для країни з населенням 4,6 млн. Нова Зеландія може похвалитися досить значними зв'язками з ЄС та його державами-членами з точки зору досліджень, інновацій та освіти. Інноваційні системи в ЄС та Новій Зеландії узгоджені, а деякі з ключових пріоритетів державних досліджень у ЄС та Новій Зеландії збігаються. Кількість участі Нової Зеландії в рамках Рамкових програм (РП)

¹⁴⁹ Narlikar, Amrita, and Johannes Plagemann (2016) // Making the Most of Germany's Strategic Partnerships: A Five-Point Proposal, GIGA Focus Global, 6, Hamburg: GIGA. URL : www.giga-hamburg.de/en/publication/making-the-most-of-germanys-strategic-partnerships-a-five-point-proposal.

ЄС з досліджень і технологічного розвитку значно зросла з моменту підписання Угоди про співпрацю в галузі науки і технологій у 2009 році.

У той час як у РП 6 (2002–2006 рр.) взяли участь менше 30 учасників з Нової Зеландії, у РП 7 (2007–2013 рр.), включаючи програму мобільності Марії Склодовської-Кюрі та спільні дослідження в галузі харчування, було приблизно 230 таких учасників, сільське господарство та рибальство, біотехнології, інформаційні та комунікаційні технології та охорона здоров'я¹⁵⁰. У поточній програмі ЄС з досліджень та інновацій Horizon 2020 (2014–2020), яка також включає громадсько-громадські партнерські мережі, Нова Зеландія має ще більше брати участь, особливо враховуючи досвід та інтерес Нової Зеландії в додаткових сферах, таких як відновлювані джерела енергії, стійкі структури, сталий розвиток міст та дослідження Антарктики¹⁵¹.

Окрім співробітництва в галузі досліджень, інновацій та освіти, але певним чином також пов'язаного з ним, існує також простір для більш поглибленої співпраці між Новою Зеландією та ЄС щодо морських справ. Нова Зеландія є значною морською державою з однією з найдовших берегових ліній, а також однією з найбільших виключних економічних зон у світі.

Отже, майбутнє співробітництво та діалог між ЄС та Новою Зеландією мають краще відображати спільні морські та морські інтереси, а також обов'язки, вирішуючи питання в ряді сфер політики, включаючи, але не обмежуючись, зміну клімату (підкислення океану), енергетику (виробництво енергії з океанських течій), управління природними катаклізмами (покращення відповідних структур управління в південній частині Тихого океану), дослідження та інновації (аквакультура, моніторинг океану), управління безпекою (мирне вирішення морських суперечок) та сталий розвиток морського середовища (включаючи збереження, захист та

¹⁵⁰European Commission (2013) // European Union-New Zealand Science and Technology Cooperation Roadmap 2014–2016: Research and Innovation Priorities. URL: https://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/policy/new_zealand-eu_priorities.pdf.

¹⁵¹ European Commission (2016) // Priorities for International Cooperation in Research and Innovation, SWD (2016) 329 final. URL: www.kowi.de/de/Portaldata/2/Resources/horizon2020/wp/annex_roadmaps_oct-2016.pdf.

відновлення екосистем океану). Хоча такі питання можна вирішувати окремо від питання, більш інтегрований підхід може спиратися на існуючу та ще не створену рамкову політику щодо управління океанами в ЄС та Новій Зеландії. Всеосяжне морське партнерство між ЄС та Новою Зеландією може стати основою двосторонніх відносин у найближчі роки.

3.4. Нова Зеландія в системі сучасних міжнародних економічних відносин

Колоніальне минуле Нової Зеландії визначає тісні стосунки з Великою Британією. Активно розвиваються відносини з ЄС, який є другим за значимістю (після Австралії) ринком збуту новозеландської продукції. Велике значення мають економічні зв'язки зі США, Японією та Китаєм. У світі Нову Зеландію знають як великого виробника вовни, м'яса, молочних продуктів, вин¹⁵².

Ряд багатосторонніх договорів, конвенцій і протоколів, підписаних ЄС і Новою Зеландією з таких питань, як захист клімату та боротьба з корупцією або транснаціональною організованою злочинністю, так і питання, висвітлені в останніх двосторонніх угодах, вказують на те, що обсяг взаємних інтересів розширюється. Як наслідок, зараз ведуться галузеві діалоги з офіційними особами з обох сторін з таких питань, як права людини та наука та технології. Крім того, обидві сторони також беруть участь у щорічних зустрічах Регіонального форуму АСЕАН та в процесі дворегіональної зустрічі «Азія–Європа». Обидві сторони також поділяють особливий інтерес до регіональної співпраці, сталого розвитку та стабільності в південній частині Тихого океану. І ЄС, і Нова Зеландія є важливими постачальниками допомоги в розвитку для країн південної частини Тихого океану. Разом з Австралією вони з 2008 року ведуть тристоронні консультації з питань співробітництва в розвитку в регіоні.

¹⁵² Политический атлас современности // Новая Зеландия. Участие в международных организациях, основные внешнеполитические контрагенты и партнёры, отношения с Россией. URL: <http://www.hyno.ru/country/120.html>.

Обидва вони також працюють разом у рамках Форуму островів ЄС–Тихоокеанського регіону, де останнім часом питання пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них були помітні.

Тим не менш, ЄС залишається важливим партнером Нової Зеландії з точки зору торгівлі як товарами, так і послугами. У 2015 році ЄС був третім за значенням торговим партнером Нової Зеландії після Австралії та Китаю. Торгівля Нової Зеландії товарами та послугами з ЄС становила приблизно 20 мільярдів новозеландських доларів у тому році, що становить більше однієї восьмої загальної торгівлі Нової Зеландії¹⁵³. Основними товарами, які експортувалися до ЄС, були м'ясні продукти, вино та фрукти. У тому ж році ЄС був першим джерелом імпорту в Нову Зеландію. Приблизно 18 % імпортованих товарів і послуг надходило з ЄС¹⁵⁴. Основними товарами ЄС, які експортувалися до Нової Зеландії, було транспортне обладнання, в основному автотранспорт (близько 30% від загальної кількості); машини та прилади (приблизно 25%); а також хімічні та супутні продукти¹⁵⁵.

Політичні контакти на найвищому рівні між Новою Зеландією та ЄС протягом останніх кількох років, а також практичні кроки з боку Європейського Союзу, такі як розширення Постійного представництва в Новій Зеландії у 2014 р. та зміцнення торговельно-економічних зав'язків, можуть свідчити на користь подальшої інтенсифікації взаємовідносин між ними у найближчому найближчому майбутньому. Водночас результат цього зближення багато в чому залежатиме від ситуації всередині самого Європейського Союзу, який в даний час стоїть перед серйозними проблемами, пов'язаними з цілою низкою факторів, таких як подолання наслідків його

¹⁵³ EEAS (European Union External Action Service) (2008) //Political and Economic Relationship with New Zealand. URL: http://eeas.europa.eu/new_zealand/docs/political_economic_en.pdf.

¹⁵⁴ Statistics New Zealand (2016) //Global New Zealand – International Trade, Investment, and Travel Profile: Year Ended December 2015. URL : www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-15.aspx.

¹⁵⁵ European Commission (2016) //European Union, Trade in Goods with New Zealand. URL : http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113425.pdf.

розширення за рахунок прийняття нових членів зі слабкими економіками, що триває з 2008 р. системна криза економіки країн Євросоюзу, проблема боргових зобов'язань Греції, відсутність єдиного політичного підходу його учасників до важливих міжнародних питань, регулювання ринку сільськогосподарської продукції, намір окремих країн щодо виходу із зони Євро, подальша участь Великобританії в ЄС¹⁵⁶.

Протягом останніх років двостороння торгівля між ЄС та Новою Зеландією продовжує зростати. Згідно зі статистикою ЄС, імпорт ЄС збільшувався в середньому на 2,2 % щорічно між 2011 і 2015 роками, тоді як експорт ЄС до Нової Зеландії зріс на 7,4 %. У 2015 році Нова Зеландія була п'ятдесятим найважливішим торговельним партнером ЄС у всьому світі, з Новою Зеландією здійснювалося 0,2% загальної торгівлі ЄС. Нова Зеландія має торговельний дефіцит з ЄС з 2011 року, який у 2015 році склав 1,1 мільярда євро¹⁵⁷. Трохи менше половини дефіциту з ЄС у 2015 році виникло від двосторонньої торгівлі Нової Зеландії з Німеччиною, її найважливішим торговельним партнером у блоці. У 2015 році торгівля Нової Зеландії з Німеччиною становила понад 3,1 мільярда новозеландських доларів, тоді як торгівля з Великобританією становила 3 млрд. новозеландських доларів. Досить збалансована торгівля з Великою Британією становила приблизно 21 відсоток загальної торгівлі Нової Зеландії з ЄС¹⁵⁸ і, таким чином, відображаючи давні торговельні зв'язки між двома країнами, більша частка, ніж внесок Великої Британії в загальний обсяг зовнішньої торгівлі ЄС (близько 13% для експорту та 15% для імпорту в 2015 році).

¹⁵⁶ Колмакова А.В. Развитие отношений между Новой Зеландией и Европейским Союзом на рубеже XX–XXI веков // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: «Международные отношения». 2016. № 1. С.139.

¹⁵⁷ European Commission (2016) //European Union, Trade in Goods with New Zealand. URL : http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113425.pdf

¹⁵⁸ Statistics New Zealand (2016) //Global New Zealand – International Trade, Investment, and Travel Profile: Year Ended December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-15.aspx.

Незважаючи на обмежене значення Нової Зеландії для зовнішньої торгівлі ЄС, укладення ЗВТ з Новою Зеландією, можливо, представляє інтерес для ЄС з ряду пунктів. По-перше, така ЗВТ може послужити планом майбутніх угод про ЗВТ з партнерами в АТР та за його межами. Зміст і пояснення таких угод мають стосуватися не тільки питань тарифів, нетарифних бар'єрів та регуляторної співпраці, а й проблем, пов'язаних з торгівлею та інвестиціями (наприклад, щодо конфіденційності даних, захисту споживачів, трудових стандартів або інвестора). державна система врегулювання спорів). Той факт, що подібні занепокоєння поділяють багато громадян ЄС та Нової Зеландії, а також і без того високий рівень регуляторного співробітництва між двома сторонами, навіть щодо чутливих питань, таких як конфіденційність даних, є хорошими відправними точками, які не існують з багатьма іншими країнами для переговорів¹⁵⁹.

По-друге, угода про ЗВТ з Новою Зеландією відкриє можливості для додаткового доступу до ринку та надасть зв'язки з існуючими торговими пактами. Нова Зеландія не лише пов'язана з Австралією спільною ринковою схемою – угодою про тісніші економічні відносини (СЕР), яка є одним із рідкісних у світі випадків глибокої регіональної інтеграції – але також може похвалитися низкою всеосяжних угод про ЗВТ з такими партнерами, як Китай та Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), з якою ЄС не має ЗВТ. Справді, завдяки своєму наполегливому, прагматичному, поступовому та багатосторонньому підходу до торговельної дипломатії протягом останніх кількох десятиліть Нова Зеландія зараз заплутана в мережі ЗВТ в АТР¹⁶⁰, що робить її привабливим потенціалом. партнер для ЄС. ЗВТ з Новою Зеландією може надати додаткові можливості на мікрорівні для підприємств ЄС в Океанії

¹⁵⁹ Lee-Makiyama, Hosuk (2015) // New Zealand: The EU's Asia-Pacific Partnership and the Case for a Next Generation FTA, ECIPE Policy Brief №07/2015. URL: <http://ecipe.org/publications/new-zealand-eus-fta/>.

¹⁶⁰ Leslie J. (2015). New Zealand Trade Strategy and Evolving Asian-Pacific Regional Economic Architecture // Asia New Zealand Foundation Report. URL: www.asianz.org.nz/reports/wp-content/uploads/2015/01/ANZF1034-Trade-Strategy-Report--FA.pdf.

та Східній Азії, а також може стати сходинкою на макрорівні для ширшого міжрегіонального торгового співробітництва.

По-третє, враховуючи досвід та досвід ЄС та Нової Зеландії у досягненні високоякісних угод про ЗВТ, а також і без того високий ступінь лібералізації та гармонізації торгівлі між двома сторонами, існує ймовірність того, що двостороння ЗВТ може бути узгоджена відносно швидка та чиста мода. ЗВТ між ЄС і Новою Зеландією можна було б використати для пошуку нової рівноваги між технократичними амбіціями, з одного боку, і суспільними проблемами, з іншого. Така ЗВТ має бути більш креативною та більш амбітною щодо вирішення проблем громадян з питань торгівлі та інвестицій.

Крім того, враховуючи суспільний резонанс у ряді країн-членів ЄС щодо таємного характеру переговорів між ЄС та США щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства (ТТІР), Комісії ЄС та державам-членам доведеться обговорити та вирішити, як багато (більше) інформації буде надано громадськості до та під час запланованих переговорів про ЗВТ з Новою Зеландією та Австралією. Таким чином, підготовка торгового пакту може зайняти більше часу, ніж передбачалося, але буде життєво важливою для того, щоб торговий пакт отримав схвалення громадськості і, таким чином, мав шанс на ратифікацію.

Отже, громадськість має бути переконана, що така ЗВТ буде вигідною для них, а не лише для певних інтересів. Хоча угода про ЗВТ ЄС і Нової Зеландії нарешті з'явилася з підписанням PARC, фактичне укладання ЗВТ все одно потребує належної підготовки та пояснень.

З точки зору накопичених прямих іноземних інвестицій (ПІІ), ЄС посідає друге місце за значенням для Нової Зеландії, поступаючись Австралії з великим відривом. Наприкінці 2015 року загальний обсяг ПІІ ЄС у Новій Зеландії становив 8,3 мільярда новозеландських доларів або близько 9 % від загальної суми. За країнами більшість ПІІ з ЄС надходило з Великобританії (4,2 млрд. новозеландських дол.), за нею йдуть Нідерланди (3,5 млрд. новозеландських дол.). З точки зору прямих іноземних інвестицій (ПІІ) Нової

Зеландії, ЄС був третім за значенням напрямком таких інвестицій, а накопичений ПІІ на кінець 2015 року становив 2,9 млрд. новозеландських дол. або 11,4 % від загального обсягу. половина ODI Нової Зеландії в ЄС надійшла до Великобританії¹⁶¹.

Розглядаючи місце Нової Зеландії у світовому територіальному просторі, можна констатувати її незначну питому вагу. Так, за чисельністю населення вона знаходиться на 120-му місці, займаючи менше 1% від загальної кількості населення Землі. По території – це лише 268 тис. кв. км, що в 64 рази менше площі Росії (найбільшої країни у світі за територією), але на 10,3% більше Великобританії і на 82% більше Бангладеш, хоча за чисельністю Бангладеш входить до десятки найчисленніших країн і займає 8 місце¹⁶². За густиною населення Нову Зеландію можна віднести до розряду малонаселених. Вона становить 17,9 особи. на 1 кв. км. площі. На Австралії щільність становить лише 3,1 чол. за рахунок переважання на території країни непридатних для проживання пустель.

Велику роль сучасному світовому господарстві у частині чисельності населення у працездатному віці та її якісної характеристики займає міграційна складова. Ця проблема торкається практично всіх країн світу, тільки різною мірою. Нова Зеландія, як і багато країн, включаючи розвинені, ведуть жорстку міграційну політику.

Нова Зеландія не може прийняти багато іммігрантів, оскільки це невелика країна. Незважаючи на це, кількість іммігрантів у Новій Зеландії велика. Їхня загальна чисельність на початок 2018 р. склала 1,1 млн чол. (22,7% від загальної чисельності населення). У рейтингу країн за чисельністю іммігрантів Нова Зеландія знаходиться на 48 місці. Наприклад, у США вона становить близько 50 млн осіб. (1-е місце у світі), у РФ – 11,7 млн чол. (4 місце

¹⁶¹ Statistics New Zealand (2016) // Global New Zealand – International Trade, Investment, and Travel Profile: Year Ended December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-15.aspx.

¹⁶² Нова Зеландія // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

у світі). У ОАЕ число іммігрантів становить 88,4% від чисельності населення, а ось у КНР – всього 1,0 млн чол. (0,1%)¹⁶³.

Глобалізація економіки призвела до постійного руху населення, особливо працездатного віку. Тому для оцінки ефективності країни та якості проживання її населення застосовують показники чистої міграції із зазначенням різниці між числом прибулих і тих, хто виїхав з країни за рік у розрахунку на 1000 осіб. Показник (коефіцієнт) чистої міграції вказує на внесок міграції у загальний рівень зміни чисельності населення, а також оцінку ролі іммігрантів у забезпеченні економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках. Показник чистої міграції не має на увазі відмінності між економічними мігрантами, біженцями та іншими категоріями мігрантів і не розрізняє легальних та нелегальних мігрантів.

За останні три роки річна чиста міграція в Новій Зеландії досягла рекордного рівня через збільшення кількості громадян з інших країн. Число приїжджих у два рази перевищує кількість тих, хто виїжджає. Це відповідає світовій тенденції. Кількість мігрантів у світі становить понад 250 млн. осіб. та виросло з початку століття майже на 50%. Проте спостерігається різка диференціація країнами. Так, станом на 2019 р. дві третини мігрантів проживали у 20 країнах, при цьому половину міграційного потоку прийняли десять країн. Найбільше мігрантів (49,8 млн чол., або 19% від загальної кількості у світі) проживають у США. Далі йдуть Саудівська Аравія, Німеччина та РФ. Замикає п'ятірку лідерів Великобританія, яка прийняла майже 9 млн. мігрантів.

Резюмуючи вищевикладене, можна констатувати, що Нова Зеландія досягла високої ефективності за рахунок розумної, хоча і дуже жорсткої міграційної політики, залучаючи інвестування, висококваліфікованих фахівців і молодь у віці від 18 до 24 років.

¹⁶³ Соколова О., Сухоруков В. Новая Зеландия в системе современных международных экономических отношений // Вестник СГСЭУ. 2020. № 3 (82). С.42.

Нова Зеландія за результатами 2018 р. увійшла до числа Топ-30 країн з ВВП на душу населення, посідаючи 23 місце (41,205 тис. дол.). У порівнянні з 2005 р. він виріс на 46,7%, і Нова Зеландія випередила Японію. Що стосується Китаю і Росії, то вони опинилися на 70-му і 73-му місцях відповідно. І це незважаючи на те, що за загальним обсягом ВВП Китай посідає 2-е місце у світі. Нова Зеландія з 2005 по 2018 р. більш ніж удвічі збільшила загальний обсяг ВВП та на 41,6% – у розрахунку на душу населення¹⁶⁴.

У порівнянні з іншими країнами Нова Зеландія з ВВП у розрахунку на душу населення перебуває на рівні розвинених країн, замикаючи їх ряд. Але в порівнянні з РФ та КНР вона перевершила їх більш ніж у чотири рази. Вони знаходяться відповідно на 73-му та 70-му місці у рейтингу країн по ВВП за 2018 р. Проте за темпами зростання ВВП у розрахунку на душу населення вона поступилася Китаю, Росії та Австралії, але випередила США, Японію, Великобританію, Німеччину. Створені умови успішного розвитку економіки дозволили Новій Зеландії займати перші місця у різних міжнародних рейтингах і вийти на перше місце у світі за якістю життя населення. За результатами проведених рейтингів за 2017–2019 роки. Нова Зеландія зайняла ключові позиції серед країн світу .

За рівнем економічної свободи Нова Зеландія посідає останні роки четверте місце у світі¹⁶⁵.

Нова Зеландія відкрита як для бізнесменів, так і для інвесторів: країна вітає участь іноземного капіталу у своїй економіці, зацікавлена у кваліфікованих спеціалістах, бізнесменах та інвесторах. При цьому, якщо порівняти її з іншими країнами, то вона виграє за вартістю життя, екологічності, рівнем безпеки та гостинності, займає лідируючі позиції в рейтингах «Зручність ведення та організації бізнесу». Там відзначається

¹⁶⁴ Економіка Нової Зеландії // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

¹⁶⁵ Україна залишається переважно економічно невилною країною. URL: <https://finclub.net/ua/news/ukraina-pohirshyla-pozytsii-u-reitynhu-ekonomichnykh-svobod.html#:~:text>

найнижчий рівень бюрократії та корупції, при цьому максимальна автоматизація та спрощення різних реєстраційних та звітних процесів.

Таким чином, характеризуючи місце і роль Нової Зеландії в системі сучасних міжнародних економічних відносин, можна відзначити, що, незважаючи на невелику питому вагу Нової Зеландії в загальному обсязі світового ВВП, вона гідно займає основні позиції щодо якості життя свого населення та забезпечення високого рівня ВВП у розрахунку на душу населення. Нова Зеландія – одна з найбільш благополучних і стабільних країн світу, її економіка відрізняється високою конкурентоспроможністю, відкритістю, гнучкістю та залученістю до світогосподарських зв'язків. Нова Зеландія – це екологічно чиста країна на планеті. За рівнем соціально-економічного розвитку її можна віднести до розвинених країн.

ВИСНОВКИ

Внаслідок проведення даного дослідження автором досягнуто таких результатів :

1. Охарактеризовано стан наукової розробки проблеми та джерельно-документальну базу роботи. Джерельна база була класифікована наступним чином: документи урядів, двосторонні та багатосторонні міждержавні договори, документи міжнародних організацій, офіційні виступи та заяви політичних та державних діячів Нової Зеландії, Австралії та інших, публікації політичних та державних діячів, статистичні довідники, політичних та державних діячів у соціальних мережах та публікації ЗМІ. Виявлено, що джерельна база є досить широкою і безумовно дозволяє підвищити рівень об'єктивності у проведенні дослідження.

2. Висвітлено методологію та методи дослідження проблеми. Для дослідження теоретико-методологічних засад зовнішньої політики Нової Зеландії було використано як загальнонаукові, так і конкретно-наукові методи дослідження обраної теми. Зокрема автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, описового методу, тощо. Серед спеціальних методів слід виділити аналітико-прогностичний метод і метод порівняльного політологічного аналізу. Дана робота виконана на основі компаративного, інституційного та системного підходу з використанням принципів об'єктивності, історизму і причинності.

3. Визначено пріоритети зовнішньої політики Нової Зеландії в XXI ст., зокрема, *нерозповсюдження і роззброєння* були поставлені на чільне місце зовнішньополітичного порядку денного, включаючи швидку ратифікацію. Договір про заборону ядерної зброї; *зміна клімату* є другим є другим пріоритетом з точки зору політики безпеки і оборони. Великий сільськогосподарський сектор Нової Зеландії залежить від стабільної погоди, і тому країна має велику зацікавленість у тому, щоб світ погодився зі змінами політики та зобов'язаннями протидії зміні клімату; *відносини з Китаєм*. На

Сьогодні відносини з Китаєм міцні та успішні у сфері торгівлі, але як визнала прем'єр-міністр країни Д. Ардерн у середині 2021 року «Розбіжності між двома країнами «стають важчими для примирення», а у відносинах «немає жодних гарантій»; *COVID-19*. Існує постійна потреба у глобальній справедливості вакцин. Згідно з даними ООН, лише 1 з 10 людей в країнах з низьким рівнем доходу був вакцинований у порівнянні з більш ніж 67 відсотками тих, хто живе в країнах з високим рівнем доходу. Всесвітня організація охорони здоров'я стверджує, що покращення рівності вакцин пришвидшить кінець пандемії; *Торгівля*. Covid порушив логістику та ланцюги поставок по всьому світу. Експортери та імпортери стикаються з різко зростаючими витратами на доставку, і існує постійний побоювання, що Нова Зеландія може відмовитися від транспортних маршрутів, що погіршить проблему; *Тихий океан*. Covid-19 був важким для економіки тихоокеанських сусідів. Закриті кордони означали відсутність туристичних доларів, і це зменшило можливості тихоокеанських працівників їздити до Австралії та Нової Зеландії на сезонну роботу. Проблеми з ланцюгом поставок були ще гіршими для цих країн, що ускладнювало для них експорт товарів.

4. З'ясовано роль Нової Зеландії в ПТР та її участь у регіональних організаціях. Основним напрямком зовнішньої політики Нової Зеландії є Австралія. Більше половини її офіційної допомоги з метою розвитку призначається для малих острівних держав. Нова Зеландія є членом ООН (з 1945 року) і входить до ряду спеціалізованих установ ООН (ЮНЕСКО, ЮНІДО, ВООЗ, ФАО, МФСР, МОП, ІКАО, МСЕ, ВПС, ВОІВ, ВМО, МАГАТЕ, МБРР, МФК, МВФ, МАР і ін.), бере активну участь в місіях під егідою ООН. Є членом СОТ (з 1995 року), ОЕСР, Співдружності, Інтерполу, АБР, ЄБРР, АНЗЮС, АСЕАН (діалоговий партнер), Регіонального форуму АСЕАН, АТЕС, Плану Коломбо, Саміту країн Східної Азії. А саме участь в Азіатсько-Тихоокеанському економічному співробітництві (АТЕС) це перша урядової економічної організації, що об'єднала 21 країну і територію.

5. Розкрито місце держав Океанії у зовнішньополітичній стратегії Нової Зеландії. Як острівна нація, Нова Зеландія намагається поширити свій культурно-політичний вплив на сусідні острівні держави. Тихоокеанська політика Нової Зеландії спрямована на зміцнення тихоокеанського регіоналізму як застави політичної єдності АТР, який перетворюється в зону зіткнення геополітичних інтересів США і КНР. У справі становлення тихоокеанського регіоналізму Нова Зеландія має намір відігравати провідну роль. Позиція Нової Зеландії – прагнення частково відокремити Океанію в рамках тихоокеанського регіоналізму.

6. Проаналізовано еволюцію та геополітичну складову відносин Нової Зеландії з державами АТР. Після Другої світової війни Нова Зеландія разом з багатьма країнами регіону стала будувати власну позицію в міжнародних справах. Країна наполегливо працювала, щоб допомогти відновити основи миру і процвітання в Азії через допомогу в цілях розвитку (наприклад, план Коломбо) і шляхом розгортання власних сил оборони. Високі темпи економічного зростання в регіоні допомогли підняти рівень добробуту Нової Зеландії. Нова Зеландія також має важливі формальні зв'язки з Азією, які варіюються від торгово-економічної взаємодії до політичного діалогу та діалогу з питань безпеки, а також співробітництва в багатосторонніх і регіональних операціях.

7. Висвітлено основні сфери співробітництва Нової Зеландії з США. Нова Зеландія – сильний партнер США. Двосторонні зв'язки різко покращилися за останнє десятиліття. У 2010 році США і Нова Зеландія підписали Веллінгтонську декларацію, в якій були підтверджені тісні зв'язки між двома країнами і намічено майбутнє практичне співробітництво. Це було посилено у 2012 році підписанням Вашингтонської декларації, яка зміцнила відносини в сфері оборони, надавши основу і стратегічне керівництво для співпраці в області безпеки і діалогу в області оборони.

8. Охарактеризовано співпрацю Нової Зеландії із країнами ЄС та Великою Британією. Можна зробити висновок, що протягом останніх років

двостороння торгівля між ЄС та Новою Зеландією продовжує зростати. Згідно зі статистикою ЄС, імпорт ЄС збільшувався в середньому на 2,2 % щорічно між 2011 і 2015 роками, тоді як експорт ЄС до Нової Зеландії зріс на 7,4 %. У 2015 році Нова Зеландія була п'ятдесятим найважливішим торговельним партнером ЄС у всьому світі, з Новою Зеландією здійснювалося 0,2% загальної торгівлі ЄС. Нова Зеландія має торговельний дефіцит з ЄС з 2011 року, який у 2015 році склав 1,1 мільярда євро. Трохи менше половини дефіциту з ЄС у 2015 році виникло від двосторонньої торгівлі Нової Зеландії з Німеччиною, її найважливішим торговельним партнером у блоці. У 2015 році торгівля Нової Зеландії з Німеччиною становила понад 3,1 мільярда новозеландських доларів, тоді як торгівля з Великою Британією становила 3 млрд. новозеландських доларів. Досить збалансована торгівля з Великобританією становила приблизно 21 відсоток загальної торгівлі Нової Зеландії з ЄС і, таким чином, відображаючи давні торговельні зв'язки між двома країнами, більша частка, ніж внесок Великої Британії в загальний обсяг зовнішньої торгівлі ЄС (близько 13% для експорту та 15% для імпорту в 2015 році).

9. Визначено місце Нової Зеландії в системі сучасних міжнародних економічних відносин. Створені умови успішного розвитку економіки дозволили Новій Зеландії займати перші місця у різних міжнародних рейтингах і вийти на перше місце у світі за якістю життя населення. За результатами проведених рейтингів за 2017–2019 роки. Нова Зеландія зайняла ключові позиції серед країн світу. За рівнем економічної свободи Нова Зеландія посідає останні роки четверте місце у світі. Нова Зеландія відкрита як для бізнесменів, так і для інвесторів: країна вітає участь іноземного капіталу у своїй економіці, зацікавлена у кваліфікованих спеціалістах, бізнесменах та інвесторах. При цьому, якщо порівняти її з іншими країнами, то вона виграє за вартістю життя, екологічності, рівнем безпеки та гостинності, займає лідируючі позиції в рейтингах «Зручність ведення та організації бізнесу».

Отже, зовнішня політика Нової Зеландії, що характеризується багатосторонністю, є передбачуваною, послідовною і прагматичною, яка в очах уряду служить інтересам країни. Остання напруженість, Китай-США, створила проблеми для зовнішньої політики Нової Зеландії. Уряд намагався залучитися до більшої кількості міжнародних та регіональних організацій, диверсифікувати свою торгівлю за межами Китаю та скорегувати політику щодо Китаю, вирішити питання про Південно-Китайське море. На даний момент уряд лейбористів усе ще може впоратися з розбіжностями між Китаєм і Новою Зеландією, проте знайти золоту середину між Китаєм та його західними союзниками стає все важче.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Офіційні документи та сайти державних установ, міністерств

1. Меморандум о взаимопонимании по контролю судов государством порта в Азиатско-Тихоокеанском регионе // Электронный фонд правовых и нормативно-технических документов. 11.04.1994. URL: <https://docs.cntd.ru/document/420375807>
2. AANZFTA overview URL: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/asean-australia-new-zealand-free-trade-agreement-aanzfta/aanzfta-overview/>
3. Agreement on the avoidance of double taxation and the prevention of fiscal evasion with respect to taxes on income between New Zealand and Japan (1963) // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. 08.04.1963. URL: <https://www.legislation.govt.nz/regulation/public/1963/0049/4.0/whole.html>
4. Agreement on the Security of Information between the North Atlantic Treaty Organisation and New Zealand // New Zealand Treaties Online. 03.10.2007. URL: <https://www.treaties.mfat.govt.nz/search/details/t/3633/650>
5. Air Services Agreement (1980) between Japan and New Zealand (1970) // UN-iLibrary. 18.01.1980. URL: <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210454674s003-c007>
6. AS (European Union External Action Service) (2016) // Partnership Agreement on Relations and Cooperation Between the European Union and its Member States, of the One Part, and New Zealand, of the Other Part.
7. ASEAN-Australia-New Zealand free trade agreement // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 16.09.2001. URL: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/aanzfta/official->

documents/Pages/agreement-establishing-the-asean-australia-new-zealand-free-trade-area-aanzfta

8. Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade. URL: <https://www.dfat.gov.au/>
9. Canberra Pact // Australian Treaty Series. 21.01.1944. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1944/2.html>
10. Civil Defence Emergency Management Act, 2002 // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. 17.10.2002. URL: <https://www.legislation.govt.nz/act/public/2002/0033/51.0/DLM149789.html>
11. Colombo plan // Britannica. 01.07.1951. URL: <https://www.britannica.com/topic/Colombo-Plan>
12. Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) // Institute for International Law and Justice. 04.02.2016. URL: <https://www.iilj.org/wp-content/uploads/2018/03/CPTPP-consolidated.pdf>
13. EEAS (European Union External Action Service) (2008) // Political and Economic Relationship with New Zealand. URL: http://eeas.europa.eu/new_zealand/docs/political_economic_en.pdf.
14. EEAS (European Union External Action Service) (2016) // Partnership Agreement on Relations and Cooperation Between the European Union and its Member States, of the One Part, and New Zealand, of the Other Part. URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_new_zealand_partnership_agreement_on_relations_andcooperation.pdf.
15. EEAS (European Union External Action Service) // EU's Relations with New Zealand. URL: http://eeas.europa.eu/new_zealand/index_en.htm.
16. European Commission (2013) // European Union-New Zealand Science and Technology Cooperation Roadmap 2014–2016: Research and Innovation Priorities. URL: https://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/policy/new_zealand-eu_priorities.pdf.

17. European Commission (2016) // European Union, Trade in Goods with New Zealand. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113425.pdf.
18. European Commission (2016) // Priorities for International Cooperation in Research and Innovation, SWD (2016) 329 final. URL: www.kowi.de/de/Portaldata/2/Resources/horizon2020/wp/annex_roadmaps_oct-2016.pdf.
19. European Commission (2016) // Inception Impact Assessment: EU-Australia and EU-New Zealand Free Trade Agreements. URL: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_trade_040_aus_nz_trade_agreement_en.pdf.
20. European Union (2011) // European Union and New Zealand to pursue Framework Agreement. URL : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1288_en.htm.
21. Free Trade Agreements between China and New Zealand // ChamberDocs. 28.05.2004. URL: https://www.chamberdocs.co.nz/_uploads/TmceUpload/20170719071135_0icaxhm55wj.pdf
22. Government Communications Security Bureau // Government Communications Security Bureau. URL: www.gcsb.govt.nz
23. Groser T. (2014) // Congratulations Letter to Commissioner Malmström. URL: http://ec.europa.eu/carol/index.cfm?fuseaction=download&documentId=090166e59b144f7a&title=Commissioner_Malmstr%C3%B6m%20%20from%20NZ%20MoT%20Tim%20Groser.pdf.
24. Information Systems Strategic Plan 2017–2022 of New Zealand // New Zealand. Foreign Affairs and Trade. 21.08.2017. URL: <https://www.mfat.govt.nz/assets/About-us-Corporate/MFAT-strategies-and-frameworks/Information-Systems-Strategic-Plan-2017-08-21-MFAT.pdf>
25. Interim Agreement on Trade, Customs and Shipping (1929). URL: https://ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_8_gumruk_birligi/san_marino_customs_union_agreement_1992.pdf

26. Lee-Makiyama, Hosuk (2015) // New Zealand: The EU's Asia-Pacific Partnership and the Case for a Next Generation FTA, ECIPE Policy Brief №07/2015. URL : <http://ecipe.org/publications/new-zealand-eus-fta/>.
27. Leslie J. (2015). New Zealand Trade Strategy and Evolving Asian-Pacific Regional Economic Architecture // Asia New Zealand Foundation Report. URL: www.asianz.org.nz/reports/wp-content/uploads/2015/01/ANZF1034-Trade-Strategy-Report--FA.pdf.
28. New Zealand Ministry of Economic Development, Energy Information // Ministry of Business, Innovation and Employment. URL: www.med.govt.nz/templates/ContentTopicSummary20512.aspx
29. New Zealand Security Intelligence Service // New Zealand Security Intelligence Service. URL: www.nzsis.govt.nz
30. New Zealand's National Security System // Department of the Prime Minister and Cabinet. URL: <http://www.dPMC.govt.nz/sites/all/files/publications/national-security-system.pdf>
31. NZ and Europe – a partnership for the 21st Century // Parliament counsel office. New Zealand Legislation. URL: <https://www.beehive.govt.nz/speech/nz-and-europe-partnership-21st-century>
32. Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) // Regional Comprehensive Economic Partnership. URL: <https://rcepsec.org/>
33. The Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement (ANZCERTA) // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade. 28.03.1983: URL: <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/anzcerta/Pages/australia-new-zealand-closer-economic-relations-trade-agreement#:~:text=The%20objectives%20of%20ANZCERTA%20are,between%20New%20Zealand%20and%20Australia>
34. The Australia, New Zealand and United States Security Treaty (ANZUS Treaty) // Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade.

29.04.1952.

URL:

<https://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1952/2.html>

35. Trade Agreement between New Zealand and Japan (1958) // New Zealand. Foreign Affairs and Trade. URL: <https://www.mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/Trade-Agreements/China/index.php>
36. U.S. Relations With New Zealand. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-new-zealand/>
37. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>

Статистичні матеріали

38. New Zealand Export statistics. URL: www.stats.govt.nz/economy/exports-and-imports/export.htm
39. New Zealand external trade statistics. URL: <https://wits.worldbank.org/>
40. Statistics New Zealand (2013) // 2013 QuickStats: About National Highlights. URL : www.stats.govt.nz/Census/2013-census/profile-and-summary-reports/quickstats-about-national-highlights.aspx.
41. Statistics New Zealand (2016) // European Union – New Zealand Trade, Investment, and Migration: Year Ended March 2016. URL : www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/trade-investment-migration-factsheets.aspx.
42. Statistics New Zealand (2016) // Global New Zealand – International Trade, Investment, and Travel Profile: Year Ended December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-15.aspx.
43. Statistics New Zealand (2016) // International Visitor Arrivals to New Zealand: December 2015. URL: www.stats.govt.nz/browse_for_stats/population/Migration/international-visitor-arrivals-dec-15.aspx.

Довідкові видання

44. Економіка Нової Зеландії // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

45. Мельник С. О. АНЗЮС // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/АНЗЮС>
46. Нова Зеландія // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
47. Нова Зеландія // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 2002. Т. 4 : Н – П. 720 с.
48. Политический атлас современности // Новая Зеландия. Участие в международных организациях, основные внешнеполитические контрагенты и партнёры, отношения с Россией. URL: <http://www.hyno.ru/country/120.html>
49. Политический атлас современности «Политические системы современных государств». URL : <http://www.hyno.ru/>
50. Holland Martin, and Serena Kelly (2012), Britain, Europe and New Zealand // Encyclopedia of New Zealand. URL : www.TeAra.govt.nz/en/britain-europe-and-new-zealand/print.

ЛІТЕРАТУРА

Монографії, підручники, посібники

51. Архипов В. Я. Австралия в мировой экономике / Рос. акад. наук, Ин-т востоковедения. Москва: Вост. лит., 2005 (ППП Тип. Наука). 205, [2] с.
52. Бажанов Е. П. Актуальные проблемы международных отношений: в 3-х т. // Избр. тр. Москва: Научная книга, 2001–2003. 344 с.
53. Дейнека О.Г., Найдьонова М.В., Череватенко О.М., Синікова О.М. Економіка зарубіжних країн: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2010. Ч.2. 70 с.
54. Крупа Т. А., Охонько Т. И. История англоязычных стран. Учебник / Бакалавр. Академический курс. Юрайт, 2017. 274 с.
55. Марцин В. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Львів : Ромус-Поліграф, 2002. 187 с.

56. Новая Зеландия = New Zealand : Пособие по страноведению для ст. кл. гимназий и школ с углубл. изучением англ. яз. / Сост. Е.А. Рыбкина. СПб. : Каро, 2001. 187 с.
57. Олейников И. В., Пузыня Н. Н., Сучкова А. А. Новая Зеландия и страны Восточной Азии: взаимоотношения в сфере политики, экономики и культуры : монография / науч. ред. В. П. Олтаржевский. Иркутск : Изд-во ИГУ, 2014. 167 с.
58. Райзберг Б. А. Диссертация и ученая степень – пособие для соискателей. Москва : ИНФРА, 2002. 150 с.
59. Семке Н. М. Політологія: модульний курс: навч. посіб. Харків: Торсінг плюс, 2009. 310 с.
60. Скоробогатых Н. С. История Австралии. XX век / отв. ред. В. П. Николаев; Ин-т востоковедения РАН. Москва: ИВ РАН, 2015. 452 с.
61. Alley Roderic. 'New Zealand and the United Nations // Beyond New Zealand I, foreign policy into the 1990s, edited by R. Kennaway and J. Henderson. Auckland: Longman Paul, 1991. X, 250 p.
62. ASEAN Community In Figures. Special Edition. A Closer Look at Trade Performance and Dependency and Investment. ASEAN Secretariat, Singapore, 2014. 102 p.
63. Australia and Britain: Studies in a Changing Relationship / Ed. by A.F. Madden and W.H. Morris-Jones. London: Taylor & Francis e-Library, 2005. 220 p.
64. Birks S. The New Zealand Economy: Issues & Policies. Dunmore Press, 1997. 356 p.
65. Denoon D. A. History of Australia, New Zealand and the Pacific: The Formation of Identities. Wiley-Blackwell., 2000. 544 p.
66. Japan and New Zealand: 150 years / ed. by Roger Perren. Wellington, 1999. 256 p.
67. John St S. & Fargher S. Macroeconomics and the Contemporary New Zealand Economy Pearson Education New Zealand, 2004. 458 p.

68. Narlikar, Amrita, and Johannes Plagemann (2016) // Making the Most of Germany's Strategic Partnerships: A Five-Point Proposal, GIGA Focus Global, 6, Hamburg: GIGA. URL : www.giga-hamburg.de/en/publication/making-the-most-of-germanys-strategic-partnerships-a-five-point-proposal.
69. New Zealand Army, National Security and Defense Policy Handbook. Publisher: International Business Publications, USA. 2004. 376 p.
70. O'Brien Terence. Presence of mind: New Zealand in the world, Wellington : New Zealand Institute of International Affairs, 2009. 197 p.
71. Rice G.W. The Oxford History of New Zealand. Oxford University Press, 1993. 776 p.
72. Rudd C. The Political Economy of New Zealand. Oxford University Press, 1997. 310 p.

Статті в періодичних виданнях

73. Амиров В., Белоконь Ю. О безъядерной зоне в южной части Тихого океана // Мировая экономика и международные отношения. 1985. №12. С.99–106.
74. Бьюкенен Пол Г. «Лилипут во времена текучести: внешняя политика Новой Зеландии после холодной войны» // Ежеквартальный журнал политических наук. 2010. Вып. 125, № 2. С.255–279.
75. Ігнат'єв П. Австралія: повертаючись обличчям до Азії // Зовнішні справи. 2014. № 1. С.30–33.
76. Колмакова А.В. Развитие отношений между Новой Зеландией и Европейским Союзом на рубеже XX–XXI веков // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: «Международные отношения». 2016. № 1. С.133–140.
77. Лебедева М. М. Внешняя политика: исчезновение или перезагрузка? // Внешняя политика: вопросы теории и практики / под ред. П.А.Цыганкова. Москва : МГУ, 2009. С. 32–42.

78. Мигалева Т. Е. Мигалева Т. Е. Интеграционная политика Австралии в Азиатско-Тихоокеанском регионе // Международная торговля и торговая политика. 2016. №1. С.66–73.
79. Олейников И. В. Китайско-новозеландские торгово-экономические отношения в начале XXI века // Тихоокеанская Россия и страны АТР в изменяющемся мире : сб. ст. / отв. ред. Ю. В. Латушко, И. В. Ставров. Владивосток : Дальнаука, 2009. С. 132–138.
80. Свічкарь В.А., Антоненко А.А., Колос А.М. Особливості розвитку економіки Нової Зеландії та перспективи її економічного співробітництва з Україною // Ефективна економіка : електрон. наук. фахове вид. 2020. №11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8370>
81. Скриба А. С. Балансирование малых и средних государств // Международные процессы. 2014. Т. 12. № 4 (39). С. 88–100.
82. Соколова О.Ю., Сухоруков В.В. Новая Зеландия в системе современных международных экономических отношений // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2020. №3 (82). С.41–44.
- Стародуб Т. Реформування системи національної безпеки: досвід Нової Зеландії, можливості для України // Політичний менеджмент. 2012. № 1-2. С. 186–199.
83. Тидуэлл А. Тидуэлл А. Роль «дипломатического лоббирования» в формировании внешней политики США и его влияние на отношения Австралии и США // Австралийский журнал международных отношений. 2017. Вып. 71.2. С. 184–200.
84. Тимошенко В. Н. Концепция «малой страны» и внешняя политика Новой Зеландии в конце XX века // Вестник Челябинского государственного университета. Серия: История. 2009. № 6 (144). Вып. 30. С. 123–132.

85. Уоллес К. Работа с проактивной Японией: пересмотр региональной роли Японии и ее значения для внешней политики Новой Зеландии // *Small States and the Changing Global Order*. Springer, Cham, 2019. P. 193–211.
86. Феофанова І. В. Нові напрями розвитку співробітництва в АТЕС // *Економічний простір*. 2012. №67. С.43–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2012_67_7.
87. Хижняк Е. А. Экономическая интеграция в Азиатско-Тихоокеанском регионе // *Беларусь и мировые экономические процессы : сб. науч. ст. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: А. В. Данильченко (отв. ред.) [и др.]*. Минск, 2009. Вып. 6. С. 144–150.
88. Carr A. Is Australia a Middle Power? A Systemic Impact Approach // *Australian Journal of International Affairs*. 2014. Vol. 68. №1. P. 70–84.
89. Dufour C. La réforme néo-zélandaise: éléments de bilan // *Coup d'oeil*. 1999. Octobre. Vol. 5. Numéro 3. 8 p.
90. Henderson J. New Zealand and Oceania // *New Zealand in World Affairs*. 2004. Vol. 3. P. 267–295.
91. Iati Iati & Patman R. G. New Zealand and the World: Past, Present and Future // *New Zealand And The World: Past, Present And Future*. 2018. 520 p. URL: https://www.worldscientific.com/doi/pdf/10.1142/9789813232402_0001
92. Malovic D. En Nouvelle-Zélande, une princesse maorie nommée ministre des affaires étrangères. URL: <https://www.la-croix.com/Monde/En-Nouvelle-Zelande-princesse-maorie-nommee-ministre-affaires-etrangeres-2020-11-06-1201123303>
93. Mingming Ch. China – New Zealand Trade: Seizing a Unique Opportunity // *New Zealand International Review*. 2004. Vol. 29, № 6. 14 p.
94. Roderic A. New Zealand and the United Nations // *Beyond New Zealand foreign policy into the 1990s / ed. by Richard Kennaway & John Henderson*. Auckland: Longman Paul, 1991. P. 164–177.
95. Sauvage G. L'affaire des sous-marins australiens torpille les relations entre Paris et Washington // URL: <https://www.france24.com/fr/asia->

pacifique/20210916-1-affaire-des-sous-marins-australiens-torpille-les-relations-entre-paris-et-washington

96. Tow W., & Albinski, H. ANZUS – Alive and Well after Fifty Years // Australian Journal of Politics and History. 2002. Vol. 48, №2. P.153–172.
97. ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Agreement // Fact sheet. Canberra, DFAT, 2009. 31 p.
98. Trotter A. New Zealand and Japan, 1945–1952: the occupation and the peace treaty. London: Athlone Press, 1990. 242 p.

Матеріали, тези конференцій

99. Долинская Ю. В. Китай и Новая Зеландия: на пути создания двусторонней зоны свободной торговли // Актуальные проблемы права, экономики и управления: Сб. ст. междунар. науч.-практ. конф. Иркутск, 29–30 апр. 2008 г. Иркутск, 2008. С. 272–274.
100. Игумнова Л. О. Особенности новозеландской политики безопасности // Байкальский международный студенческий форум «Безопасное развитие регионов» : тез. докл. Иркутск, 1997. С. 113–116.
101. Олейников И. В. Влияние Веллингтонской декларации 2010 г. на китайско-новозеландские отношения на рубеже десятилетий // Вековой путь Китая к прогрессу и модернизации. К 100-летию Синьхайской революции : тез. докл. XIX Междунар. науч. конф. «Китай, китайская цивилизация и мир. История, современность, перспективы». Москва, 19–21 окт. 2011 г. Москва : ИДВ РАН, 2011. С. 43–45.
102. Олейников И. В. Новозеландско-китайские отношения в начале XXI века // Вестн. Иркут. ун-та. Спец. вып. Материалы ежегод. науч.-теор. конф. мол. уч. Иркутск : Иркут. ун-т, 2007. С. 31–33.

Кваліфікаційні роботи (магістерські, автореферати, дисертації)

103. Анисимов Т. Ю. Интеграционные процессы в юго-западной части Тихого океана : автореф. дис... канд. ист. наук. Иркутск, 1997. 21 с.
104. Игумнова Л. О. Новая Зеландия и АНЗЮС: путь к независимой внешней политике : дисс... канд. истор. наук. Иркутск, 2002. 279 с.

105. Тимошенко В. Н. Внешняя политика и безопасность государств Южнотихоокеанского региона в 80-е – 90-е годы XX века : автореф. дисс... д-ра истор. наук : 07.00.03 / Дальневост. гос. гуманитар. ун-т. Хабаровск, 2011. 43 с.
106. Bourges A. La politique de défense de l’Australie au 21ème siècle : Regards sur les orientations stratégiques d’une nation aux confins du continent asiatique Université Panthéon-Assas – Paris II Droit – Économie – Sciences sociales Année universitaire 2017-18 Master 2 Sécurité et defense. 130 p.

Електронні ресурси

107. Гулевич В. Новая Зеландия стремится к геополитическому лидерству в Океании. URL : <https://interaffairs.ru/news/show/18175>
108. Журбей Е. В. «Мозговые центры» и внешняя политика Новой Зеландии: история вопроса // Центр изучения международных отношений в Азиатско-Тихоокеанском регионе. 2013. 11 февр. С.76–85. URL: <https://ru.apircenter.org/archives/2060>
109. Коновалов П. Новая Зеландия на перепутье: внешнеполитические вызовы 2021 года // Открытый интернет-журнал «Новое восточное обозрение». URL: <https://ru.journal-neo.org/2021/03/24/novaya-zelandiya-na-pereput-e-vneshnepoliticheskie-vy-zovy-2021-goda/>
110. Картунов А. Зарница далекой грозы. Что означает для России новый союз США, Австралии и Британии // Сайт Московского центра Карнеги. URL: <https://carnegie.ru/commentary/85419>
111. Миллер Д. Как 9/11 изменил внешнюю политику Новой Зеландии. URL: https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.6366ba93-62aa46a1-ebee52b0-74722d776562/https/thediplomat.com/2021/09/how-9-11-changed-new-zealands-foreign-policy/
112. Миллер Д. Как 9/11 изменил внешнюю политику Новой Зеландии. URL: https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.6366ba93-62aa46a1-ebee52b0-74722d776562/https/thediplomat.com/2021/09/how-9-11-changed-new-zealands-foreign-policy/

113. Пале С.Е. Страны Южнотихоокеанского региона в годы мирового кризиса. URL: <http://protestirui.ru/pravo/31>
114. Україна залишається переважно економічно невільною країною. URL: <https://finclub.net/ua/news/ukraina-pohirshyla-pozytsii-u-reitynhu-ekonomichnykh-svobod.html#:~:text>
115. Україна та Нова Зеландія провели перші в історії двосторонніх відносин переговори на найвищому рівні // Сайт інформаційного агенства «Уніан». URL: <https://www.unian.ua/politics/1531722-ukrajina-ta-nova-zelandiya-proveli-pershi-v-istoriji-dvostoronnih-vidnosin-peregovori-na-nayvischomu-rivni.html>
116. Форум партнерства Японія – Нова Зеландія. URL: <https://www.mfat.govt.nz/jp/countries-and-regions/asia/japan/>
117. Черниш А. Безпекова політика Нової Зеландії: від витоків до сучасних викликів. URL: <https://adastra.org.ua/blog/bezpeкова-politika-novoyi-zelandiyi-vid-vitokiv-do-suchasnih-viklikiv>
118. Экономическая и деловая информация по внешней торговле Японии с Новой Зеландией. URL: <http://www.jetro.go.jp>; <http://jin.jcic.or.jp>.
119. Corruption perceptions index 2012 // Transparency international 2012. URL: <http://www.transparency.org/cpi2012/results>
120. Craymer L. The five big foreign policy challenges for New Zealand in 2022, news from: 2022. 01Jan. URL: <https://www.stuff.co.nz/national/politics/300479493/the-five-big-foreign-policy-challenges-for-new-zealand-in-2022>
121. JNZBC. URL: <https://www.jnzbc.com/>
122. Prime Minister's Speech to NZIIA Annual Conference, news from: 2021. 14 July. URL : <https://www.beehive.govt.nz/release/prime-ministers-speech-nziia-annual-conference>

ДОДАТОК А

БІОГРАФІЯ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ

Джасінда Кейт Лорелл Ардерн (англ. *Jacinda Kate Laurell Ardern*; нар. 26 липня 1980) – новозеландський політик, що очолює Лейбористську партію. Прем'єр-міністр Нової Зеландії з 26 жовтня 2017 року.

У тому ж році Ардерн стала наймолодшим лідером Лейбористської партії в історії Нової Зеландії, також відома тим, що народила дитину, очолюючи державу. Хоча Д. Ардерн виросла у вірі мормонів, вона відмовилася від своєї релігії у 2000-х роках через позицію своєї церкви щодо гомосексуалізму. Тому вона вважає себе агностиком. Після коледжу в 1999 році вона вступила до Університету Вайкато, де отримала ступінь бакалавра з політичних комунікацій.

Закінчивши навчання, Д. Ардерн працювала у партійних лідерів лейбористів Ф. Гоффа та Х. Кларк. Вона захопилася політикою. Вступила до лав Лейбористської партії у сімнадцятирічному віці. Незабаром вона була призначена віце-президентом молодіжного крила Лейбористської партії (2003–2004 рр.). 2006 року Д. Ардерн поїхала до Нью-Йорка. Тут вона 6 місяців працювала волонтером у їдальні та в асоціації, що захищає права робітників. Пізніше Д. Ардерн працювала у Великій Британії як політичний радник прем'єр-міністра Т. Блера. Щоправда, згодом вона наголошувала, що надійшла на цю роботу від безвиході. 2008 року її обрали президентом Міжнародного союзу соціалістичної молоді. Цей досвід дав їй можливість побувати в Індії, Лівані, Алжирі та на Західному березі.

Тоді ж у 2008 році Д. Ардерн повернулася до Нової Зеландії. Вона, як і раніше, входила до парламенту Нової Зеландії. У віці 28 років вона стала наймолодшим членом парламенту. Лейбористська партія призначила її представником у справах молоді та заступником представника ювенальної юстиції, і вона обіймала ці дві посади до 2011 року.

У 2017 році її популярність під час праймеріз Лейбористської партії зросла, що дозволило їй бути обраною заступником лідера Лейбористської партії у березні цього року. Слід зазначити, що у той період Лейбористська партія перебувала на найнижчому рівні в останні 20 років. У зв'язку з цим її лідер Е. Літл вирішив піти у відставку. На його місце партія обрала Д. Ардерн. Таким чином, у 37 років вона стала лідером опозиції та наймолодшим лідером Лейбористської партії в історії Нової Зеландії. Наміри голосувати за Лейбористську партію різко зросли після її призначення. Популярність Д. Ардерн серед електорату Нової Зеландії є такою, що в пресі з'явився термін «джасіндаманія».

На загальних виборах 23 вересня 2017 року Лейбористська партія на чолі з Ардерн отримала 46 місць, збільшивши своє представництво на 14 депутатів, але поступившись Національній партії під керівництвом Б. Інглиша з 56 мандатами. Проте партія NZ First («Нова Зеландія перш за все») заявила про свою готовність створити правлячу коаліцію із лейбористами. В результаті 26 жовтня 2017 року Д. Ардерн була призначена на посаду прем'єр-міністра Нової Зеландії.

На загальних парламентських виборах 2020 року Лейбористська партія здобула переконливу перемогу, що вперше з 1993 року відкрило їй можливість створення однопартійного уряду більшості. На посаді прем'єр-міністра Д. Ардерн бореться з бідністю та соціальною виключністю, у її порядку захисту довкілля, увагу до проблем молоді та жінок. Уряд нового прем'єр-міністра сконцентрувався на вирішенні таких проблем країни, як житлова криза, соціальна нерівність та бідність, особливо серед дітей.

За уряду Д. Ардерн було досягнуто зростання мінімальних зарплат, соціальних гарантій та економічної підтримки нужденних. Так, було збільшено «декретну» відпустку з 22 до 26 тижнів, запроваджено виплати по 60 доларів сім'ям низьких та середніх доходів з дітьми, створено фонд для розвитку сільської місцевості.

Для запобігання спекуляціям іноземцям, які не мають посвідки на проживання, було заборонено купувати нерухомість у Новій Зеландії. Скасувавши введені попереднім правоцентристським урядом податкові пільги для багатих, кабінет Д. Ардерн перенаправив кошти на фінансування освіти та охорони здоров'я.

З 1 січня 2018 року перший рік після середньої (вищої та професійної) освіти було зроблено безкоштовним для всіх. Крім того, було збільшено студентську допомогу на \$50 на тиждень, а зарплати лікарів зросли в діапазоні від 12,8 до 18,5%. Д. Ардерн відома як рішучий борець з пандемією COVID-19.

Д. Ардерн – прихильниця легалізації абортів, у березні 2020 р. їй вдалося провести у парламенті відповідний законопроект, що дозволяє переривання вагітності на термін до 20 тижнів, що понад 40 років вважалося злочином. У 2020 році Д. Ардерн представила нових членів свого Кабміну – жінку з татуйованим обличчям та відкритого гомосексуаліста. Г. Робертсон, який не приховує своєї сексуальної орієнтації, призначений віце-міністром, а посаду керівника зовнішньополітичного відомства зайняла Наная Махута, на обличчі якої красується татуювання.

Згідно з опитуваннями, проведеними новозеландським телеканалом 1 NEWS та компанією Colmar Brunton у травні 2020 року, Д. Ардерн стала найпопулярнішим прем'єр-міністром в історії Нової Зеландії, її діяльність підтримували 59,5% респондентів.

Ідеологічно Д. Ардерн описує себе як соціал-демократку, прогресивистку, феміністку (своїм політичним кумиром вважає Х. Кларк) і є прихильницею республіканської форми правління (у вересні 2017 року заявила, що бажає провести дебати про припинення повноважень монарха).

Наприкінці січня 2018 року Джасінда Ардерн оголосила про те, що вагітна і чекає дитину в червні. 21 червня 2018 року у Ардерна та її партнера телеведучого К. Гейфорда народилася донька, яку назвали Нів Те Ароха. Д. Ардерн стала другою жінкою, яка народила на посаді глави уряду, після Б.

Бхутто. Протягом шести тижнів після пологів вона перебувала у декретній по відпустці догляду за дитиною, а потім знову приступила до роботи. 28 квітня 2019 року відбулися заручини Ардерн та Гейфорда. 24 вересня 2018 року Джасінда Ардерн була присутня на Щорічній Генеральній Асамблеї ООН зі своєю тримісячною донькою. Д. Ардерн відома своїм хобі діджея.

Біографію складено за: Джасінда Ардерн. URL : <https://svpressa.ru/persons/dzhasinda-ardern/>; Ардерн Джасінда. Прем'єр-міністр Нової Зеландії. URL: https://tass.ru/encyclopedia/person/ardern-dzhasinda?utm_source=yandex.ru&utm_medium=organic&utm_campaign=yandex.ru&utm_referrer=yandex.ru; Wallenfeldt J. Jacinda Kate Laurell Ardern. URL : <https://www.britannica.com/biography/Jacinda-Ardern>.